

# m: agazin

ZIMA 2020.  
BROJ 24  
IZDANJE ZA BiH  
BESPLATAN PRIMJERAK



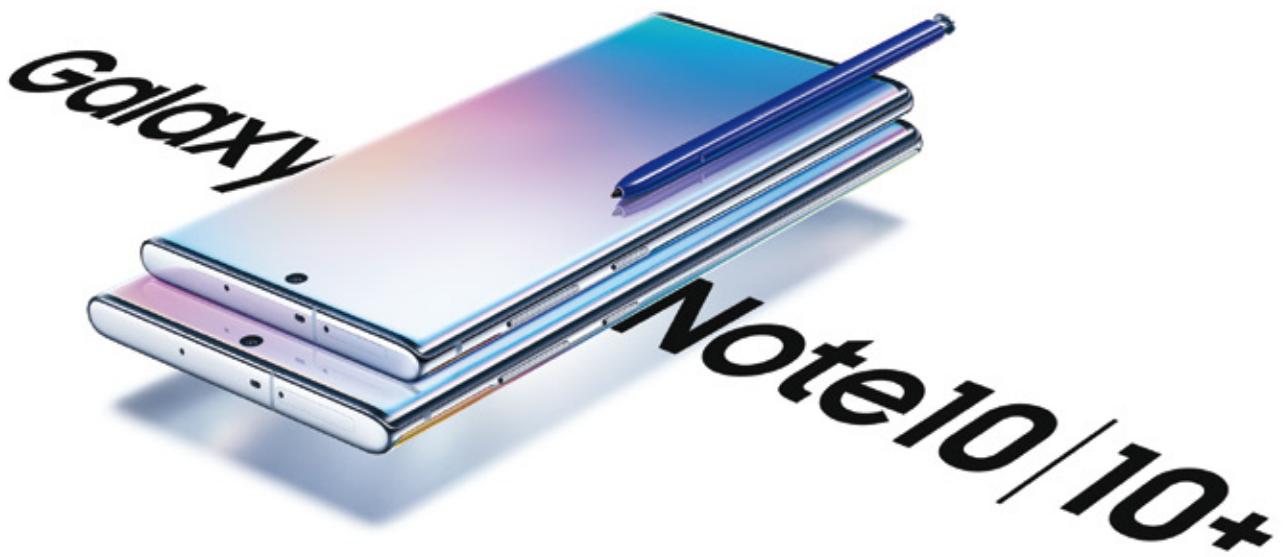
TEMU  
BROJA  
**Gradovi  
budućnosti su  
stigli i kod nas!**

SVJETSKI  
DOGAĐAJI  
**Web Summit**

TALENTI  
**Rastko  
Đorđević  
programer**

m:tel

**SAMSUNG**



Slika je simulacija.

**IMATE PRIJATELJE**

03

- 8 STRANE ZA EKRANE  
m:tel TV filmske poslastice



- 11 ZVIJEZDA PONUDE  
Huawei nova 5T

- 21 DNEVNIK PRIJATELJSTVA  
App takmičenje

**POSLOVNI SVIJET**

29

- 44 SVJETSKI DOGAĐAJ  
Web Summit



- 49 BRENDVOVI KOJIMA VJERUJEMO  
Samsung Galaxy A30S i A70



- 55 TESTIRAMO  
Nauči se čovječe

**S DRUGE STRANE**

69

- 70 U DOBROM DRUŠTVU  
Nemanja Ćeranić



- 84 U ROMINGU  
Sankt Peterburg



- 88 INTERVJU MOBILnim  
Nenad Okanović i Bojan Ivković

# m:agazin

Osvrnemo li se na 2019. godinu, shvatićemo da nam je donijela nekoliko tehnoloških inovacija, trendova i noviteta koji će postati međustranim u godini pred nama. Tako su smart home uređaji pokucali i na naša vrata, bindžovanje je postalo novi način gledanja TV sadržaja, a električni trolineti masovna pojava na ulicama velikih gradova.

Digitalna transformacija postala je neizbjegljiva u svakom segmentu poslovnih operacija, a ne samo fraza koja označava prelazak iz analognog u digitalni svijet poslovanja. Prethodnu godinu obilježio je i snažan razvoj gejming industrije, koja je razbila stereotipe da je u pitanju samo dječja zabava.

Godina na pragu nove decenije 21. vijeka donosi napredak vještacke inteligencije i robota. Ekspanzija interneta stvari (IoT) povežeće milijarde uređaja u 2020. godini i biti nezaobilazni dio svakodnevnog života.

O trendovima za 2020. godinu, gradovima budućnosti i mnogim drugim interesantnim temama možete čitati u zimskom broju m:agazina koji je pred vama.



## IMPRESUM



ZIMA 2020.  
BROJ 24  
IZDANJE ZA BiH  
BESPLATAN PRIMJERAK

**IZDAVAČ:** Mtel a.d. Banjaluka

**ZА IZDAVAČА:** generalni direktor Marko Lopičić, izvršni direktor za marketing i prodaju Radmila Bojančić

**m:agazin TIM:** Sandra Stanić, Željka Milinović, Jelena Maksimović, Milica Kondić, Vesna Rodić, Andrea Lazić,

Vlatka Repac

**U OVOM BROJU ZA m:agazin PIŠУ:** Sandra Stanić, Milica Kondić, Jelena Maksimović, Mirela H. Mustafić, Predrag Laketa, Darko Bajić, Tijana Tegeltija, Stefan Ličina, Dejan Trninić, Jelena Pralica, Bojana Đerić Petrović, Nikolina Trninić

**LEKTOR:** Saša Ćetojević

**DIZAJN:** Mladen Škavić / Aquarius

**PRELOM I PRIPREMA:** Mladen Škavić / Aquarius

**ADRESA REDAKCIJE:** Vuka Karadžića 2, 78 000 Banjaluka // **TELEFON:** 051/240-875, 240-250 // **FAX:** 051/216-110

**E-MAIL:** magazin@mtel.ba // **WEB:** mtel.ba

**ŠTAMPA:** Compex d.o.o, Braće Pišteljića 1, 78 000 Banjaluka

**TIRAŽ:** 3.000

**IZLAZI KVARTALNO**

# m:

IMATE PRIJATELJE

DNEVNIK  
PRIJATELJSTVA



NUDIMO VAM

# POTRAŽITE PLAYSTATION 4 1TB U M:TEL PONUDI

PIŠE: MILICA KONDIĆ

Dobra vijest za sve ljubitelje planetarno popularne PlayStation igrače konzole je da je u ponudu kompanije m:tel stigao PlayStation 4 1TB HDD. Mnogo je razloga zašto je PlayStation 4 jedna od najprodavanijih i najpopularnijih igračkih konzola. Ona je pomjerila granice zabave, a najpoznatiji naslovi i najbolje igrice kreirani su upravo za ovu platformu.

Zahvaljujući memoriji od 1 TB, sada vam se pruža mogućnost da sačuvate mnogo veći broj vaših omiljenih igara na svom PlayStation-u. Ako volite da igrate različite igre ili vaši ukućani imaju različite afinitete, pa stoga imate potrebu da sačuvate veliki broj igara, PlayStation 4 sa jednim terabajtom memorije idealno je rješenje.

Uz ovu moćnu konzolu dobijate i dva DualShock 4 bežična kontrolera i FIFA 20 PS4 igru, što ispunjava uslove da odmah nakon kupovine okupite društvo i započnete FIFA turnir u svom domu. U najdinamičnijoj fudbalskoj igrići do sada isprobajte svoje strategije i veštine vodeći svoj tim do pobjede.

Naša preporuka je da svoj PlayStation 4 1TB uparite sa našim TV+NET+TEL: M+ paketom i uživate u carstvu vrhunskog gejminga uz mjesecnu ratu od 45 KM.

Uz PlayStation 4 1TB dolazi i mono headset za glasovni chat, HDMI kabel (2,0 m), kabel za napajanje (1,5 m), micro USB kabel za napajanje kontrole, FIFA Ultimate Team 20 bonus sadržaj (voucher) i PlayStation Plus 14 dana.





NUDIMO VAM

## NOVE M:TEL ROMING TARIFNE OPCIJE

PIŠE: MILICA KONDIĆ

*Surfujte bez ograničenja i kad ste na putovanju*

**U**koliko planirate neko putovanje, pravo je vrijeme da vas podsjetimo da i kada ste u inostranstvu, možete biti onlajn i uživati u internet komunikaciji, šerovanju fotografija, koristiti Google mape i sve one aplikacije na koje ste navikli zahvaljujući m:tel roming tarifnim opcijama.

Nove i postojeće m:tel tarifne opcije omogućavaju vam da u velikom broju zemalja budete onlajn kad god vam je to potrebno, bez dodatnih troškova, ograničenja i iznenađenja na računu.

Pored postojećih tarifnih opcija za Srbiju i Crnu Goru, te tarifnih opcija koje vam omogućavaju da uživate u mobilnom internetu T-mobile grupe „Net roming T-Mobile“, „NET SLO Telekom“, „Net Turkcell Turska“, sada kao korisnici m:tel-a možete uživati i uz „Net roming Vodafone“ u okviru Vodafone grupe.

Detaljnu listu tarifnih opcija i zemalja u kojima možete koristiti tarifne opcije za roming internet potražite na [www.mtel.ba](http://www.mtel.ba), a ove tarifne opcije jednostavno možete aktivirati putem m:go BiH aplikacije ili pozivom servisa Moj meni \*100#.

NUDIMO VAM

SUPERSTAR TV

## SUPERSTAR VIDEOTEKA ZA SUPER VRIJEME PRED TV EKRANIMA

PIŠE: SANDRA STANIĆ

*Domaće hit serije u SUPERSTAR videoteci gledajte za samo 4,68 KM mjesecno!*

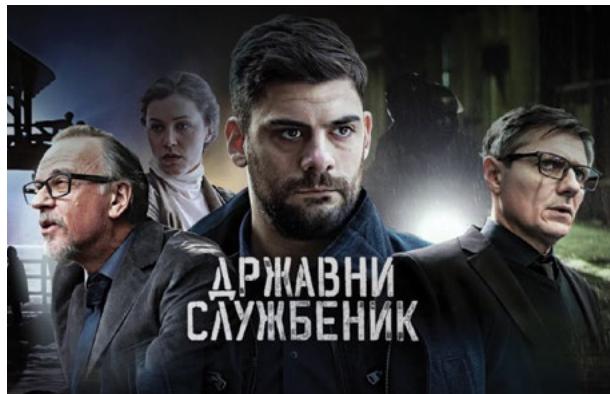
*Prije nego što započnemo tekst, evo i malog rječnika za noviji pojam korišten u kontekstu.  
Bindžovanje – gledanje epizoda TV serija u kontinuitetu, TV maraton.*

U ovoj videoteci ćete pronaći sjajne domaće serije, koje govore o nama i o vremenu u kojem živimo. A, evo i nekih od najpopularnijih domaćih serija, čije epizode možete u dahu pogledati upravo putem SUPERSTAR videoteka: „Državni službenik“, „Daleko je Holivud“, „Pet“, „Državni posao“, „Vrata do vrata“, „Slatke muke“, „Dug moru“, „Švindleri“, „Nek ide život“...

**K**ada imate m:tel IPTV paket, onda ste u prednosti nad ostalima, jer imate sve moderne funkcionalnosti koje vam nudi 21. vijek. Ovoga puta bismo vam, pored ostalih, preporučili i SUPERSTAR videoteku, koju možete koristiti kad god poželite, jednostavno je aktivirajući svojim daljinskim upravljačem.

Uzmite svoj daljinski upravljač. Idite na glavni IPTV meni. Izaberite opciju IPTV Shop. Tu pronađite Dodatne videotekе. Izaberite SUPERSTAR videoteku i potvrdite lozinkom. Inicijalna lozinka za kupovinu je 1234, ukoliko je prethodno sami niste izmijenili.

**Nakon što ste potvrdili izbor te za 4,68 KM uzeli mogućnost korištenja SUPERSTAR videoteka, zabava je počela!**



Ukoliko do sada niste gledali neku od navedenih serija, uz SUPERSTAR videoteku sada imate mogućnost da to učinite kad i koliko puta vam to odgovara. I, da... bindžujte ih ako želite (vidite napomenu na početku teksta)!



NUDIMO VAM

# ISKORISTITE ŠANSU ZA TRI PUTA VIŠE BONUSA

PRIPREMILA: JELENA MAKSIMOVIĆ

*m:biz tarife u 2020. godini donose vam još više uspješne komunikacije.*

**Z**a poslovnu komunikaciju, u potpunosti prilagođenu vašim potrebama, najbolji partner su m:biz tarife.

Znajući da su kvalitetna i brza komunikacija neophodne za svaki uspješan posao, za dobar početak 2020. godine novim korisnicima omogućili smo čak tri puta veće bonusne za razgovore, poruke i mobilni internet.

Na osnovu vaših i potreba vašeg poslovnog tima, možete da izaberete niz tarifnih modela sa različitim cijenama mjesечne preplate i kombinacijom bonusa za razgovore, SMS-ove i mobilni internet.

Ukoliko vaš tim više koristi mobilni net, izaberite tarifu m:biz Net, u kojoj vam od sada nudimo čak 60 GB neta, a ukoliko su vašem timu ipak neophodniji dugi razgovori sa poslovnim partnerima u zemlji i inostranstvu, izaberite Premium ili VIP modele, u kojima je komunikacija praktično neograničena.

Besplatni razgovori u okviru kompanije, besplatne minute ka fiksnim i mobilnim mrežama u BiH, besplatne minute

ka fiksnoj telefoniji Telekoma Srbija i besplatni pozivi ka partnerskim poslovnim grupama samo su neki od benefita m:biz tarifnih modela.

A ako vam treba još, tu su odlične tarifne opcije pomoću kojih možete da dopunite sve ono što vam zatreba za nesmetanu komunikaciju pozivom servisa Moj meni \*100# ili jednostavnom aktivacijom putem aplikacije m:go. U slučaju da često putujete u inostranstvo, predlažemo vam roming net tarifne opcije, uz koje možete koristiti mobilni internet bez ograničenja gdje god da se nalazite.

Zato dajte krila svom biznisu i odaberite m:biz!

A na putu do vašeg uspjeha dodite u m:tel Biznis centar i odaberite rješenje idealno za vaše poslovanje.

Termin zakažite na stranici **www.mtel.ba/poslovni** ili pozovite 0800 50 300.

## STRANE ZA EKRANE

# M:TEL TV VAS POZIVA DA UŽIVATE U FILMSKIM POSLASTICAMA

PRIPREMILI: MIRELA H. MUSTAFIĆ I PREDRAG LAKETA



HBO

### MLADI GANGSTER

Film „Mladi gangster“ inspirisan je pričom o Ričardu Veršiju Mladom. Sa 14 godina, Verši je postao tajni dousnik za lokalnu i saveznu policiju sredinom osamdesetih godina prošlog vijeka. On je tu ulogu iskoristio da napreduje i postane glavni diler droge. TV HBO, 8. februar, u 22.10 časova.

Sa radnjom smještenom u Detroit, na vrhuncu epidemije kreka i rata protiv droge, „Mladi gangster“ je zasnovan na dirljivoj istinitoj priči o ocu iz radničke klase i sinu tinejdžeru Riku Veršiju Mlađem, koji je postao tajni policijski dousnik, a kasnije i diler droge koji je osuđen na doživotnu robiju nakon što su ga izdali njegovi saradnici.



HBO2

### ŠTA MUŠKARCI ŽELE

Televizijski kanal HBO 2 nam je za nedjelju, 9. februar 2020. godine, u 20.45 časova, pripremio pravu urnebesnu komediju, kulturni film „Šta muškarci žele“.

Ali Dejvis (Taradži P. Henson) je uspješna sportska agentkinja, koju kolege neprekidno zadiraju. Nakon divlje noći u izlasku sa djevojkama, ona misteriozno stiče sposobnost da čuje misli muškaraca. Koristeći novostocene moći, Ali pokušava da nadmudri kolege dok žuri da potpiše ugovor sa novom košarkaškom zvijezdom, ali njeni postupci će staviti na probu odnose s najboljim prijateljima i novom simpatijom. U ovoj neviđeno smiješnoj komediji sve je dozvoljeno u ljubavi i potpisivanju ugovora.



CINEMAX

### NEPOSLUŠNOST

TV CINEMAX je za početak februara 2020, po običaju, priredio pregršt dobrih filmova. Sjajan film „Neposlušnost“ na programu je 8. februara, u 22.40 časova.

Nakon smrti oca rabina, njujorška fotografkinja Ronit (Rejčel Vajs) odlazi na sahranu u svoju ortodoksnu jevrejsku zajednicu u sjevernom Londonu, u kojoj je odrasla. Tamo se ponovo sreće sa dvoje prijatelja iz djetinjstva: stidljivom Esti (Rejčel Mekadams) i posvećenim vjernikom Dovidom (Alesandro Nivola) koji su, na Ronitino iznenadenje, sada bračni par. Zajednica ne odobrava Ronitinu sekularnu odjeću i ponašanje, ali, uprkos njihovim razlikama, ona se ubrzo zbliži sa Dovidom i Esti - pogotovo sa Esti. Ronitino uznemirujuće prisustvo kod kuće vrši dodatni pritisak na bure baruta potisnutih emocija i prijeti da raspali davno uspavane strasti i kontroverze.



## CINEMAX PONOĆNI TRKAČ

Film „Ponoćni trkač“ inspirisan je istinitim događajima. Zapravo, ovo je istinita drama o poznatom atletičaru koji postaje višestruki prestupnik. TV CINEMAX, nedjelja, 9. februar, u 22.15 časova.

Jonas Vidmer je jedan od vodećih trkača na duge staze u Švajcarskoj, a njegova velika ambicija je da trči maraton na Olimpijadi. Uprkos njegovom teškom djetinjstvu, čini se da je pronašao smisao u životu: pored trčanja, radi kao kuvar, uvijek je spremjan da podrži svoje prijatelje i poznanike, a on i njegova djevojka Simon uskoro se zajedno useljavaju u njihov prvi stan. Međutim, Jonas ne uspije da odbrani titulu na domaćoj trci i sjećanja na njegovog pokojnog brata Filipa počinju da se vraćaju. U nemogućnosti da pretoči svoju patnju u riječi, Jonas, u sve većem očaju, počne da živi dvostruki život.

## IZDVAJAMO IZ SUPERSTAR VIDEOTEKE



## PET

*Ženska banda brižnih majki i se-stara, odanih čerki i supruga.*

Drama

Glumci: Jelena Đokić, Hristina Popović, Marija Karan, Gala Vidonović i Milena Radulović

Pet mladih žena su protagonistkinje ove serije sa kriminalističkim zapletom. Splet okolnosti, drugarice iz djetinjstva poslije mnogo godina spoji u središtu obračuna zločinačkih klanova. Životi koje su živjele prije toga i jesu ih i nisu pripremili za ono što će im se dešavati. Prije njih, sa one strane zakona u nekim ludim godinama iza nas bili su njihova braća, očevi,

momci, muževi... Ostale su bez njih, i kada su povjerovale da je to vrijeme prošlo, dogodilo se nešto poslije čega više nisu mogle da biraju. Nisu se za to spremale, ne znaju kako da se ponašaju, ali briga za djecu, odanost prijateljstvu iz djetinjstva i ženski predosjećaj od njih će napraviti opasne i nepredvidive protivnike koje нико nije očekivao na zločinačkoj pozornici. Nijedan muškarac koji će im se pridružiti nije običan, jer u svijetu na koji su one krenule, malo ko staje na stranu slabijeg. Gotovo kao superjunakinje, one, iako su slabije, znaju kako da pobijede.

## DRŽAVNI SLUŽBENIK

*Ne treba svako baš sve da zna*  
Drama

Glumci: Milan Marić, Žarko Laušević, Nebojša Dugalić, Nenad Jezdić, Marta Bjelica, Ljubomir Bulajić

„Državni službenik“ je serija o sadašnjosti Bezbjednosno informativne agencije, ali nije nema bez njene slavne, misteriozne i često kontroverzne prošlosti na osnovu koje je u narodu izgrađen njen kult koji svoje korijene vuče još iz Dušanovog carstva. Ova serija, iako zasnovana na izmišljenim događajima i likovima, posvećena je svima koji su položili svoje živote za očuvanje bezbjednosti države, o čijoj žrtvi mi nikada nećemo ništa saznati, jer su bili zavjetovani na tajnost, bez mogućnosti da dobiju spomenik ili status narodnog heroja, iako su ga zaslужili.



## DUG MORU

*Svako ima svoje nemilo mjesto...  
Koje je tvoje?*

*Drama*

*Glumci: Dragan Mićanović, Nada Šargin, Ana Lečić, Vule Marković, Sergej Trifunović, Leon Lučev*

Početak naše priče otvara mit da svake godine u moru završi sedmoro ljudi, jer je more početak i kraj svega, izvor života i opstanka, te mu se mora podnijeti ljudska žrtva, voljno ili nevoljno. Priča je smještena u prostor koji spaja sadašnjost i prošlost, prisutne i nestale, žive i mrtve likove. Mitovi i legende na specifičan način određuju život junaka serije „Dug moru“, a njihove povezane kompleksne subbine ispričane su u mističnoj atmosferi. Da li je istinita legenda o moru koje uzima žrtve? Da li su za sva dešavanja kriva samo dva kamena sa istim znakom ili se razlozi kriju među ljudima i njihovim tajnama?



## SLATKE MUKE

*Andrija Milošević je Andrija Milošević – fiktivni lik i TV zvijezda*

*Komedija*

*Glumci: Andrija Milošević, Aleksandra Tomić, Manja Aleksić, Aleksandar Osvald, Mirjana Karanović, Aleksandar Srećković, Damjan Kecanjević*

Ovo je serijal o porodičnom čovjeku koji nailazi na svakodnevne probleme i izazove s kojima se svi susrećemo i s kojima možemo da se identifikujemo: od zahtjevne majke, preko nesnađenih prijatelja, problema djece u školi do nasilnih sugrađana i grešaka u sistemu. Andrija Milošević tumači fiktivni lik Andrije Miloševića, koji spremno priznaje da mu se dopada to što je poznat. Jedina razlika između glavnog junaka Andrije i nas gledalaca je u tome što on nije običan porodičan čovjek, već TV zvijezda, poznati komičar, privatno manipulativan, nestrpljiv, infantilan i često arogantan, ali samo da bi sakrio svoje meko srce. Kroz njegovu vizuru, dakle, kroz oči komičara, pratimo situacije u kojima se on iz epizode u epizodu zatiče i likove kojima je okružen. Uslovljen svojom tvrdoglavotošću, Andrija upada u razne čudne, ali i komične situacije, u kojima istjeruje svoju pravdu ili pokušava nešto da dokaže i ispravi.



## DALEKO JE HOLIVUD

*Do zvijezda je dalek put*

*Komedija*

*Glumci: Danica Maksimović, Petar Božović, Predrag Ejdus, Đorđe Marković, Anja Mit, Jelena Šneblić, Nenad Gvozdenović*

Komedija zasnovana na realnim dešavanjima smještena je u jedno od srpskih provincijskih pozorišta. Pozorište jedva sastavlja kraj s krajem, tako da je ono osnovno zbog čega postoji uvijek nekako gurnuto u stranu. Istinske umjetnosti na samoj sceni tu nema mnogo, ali sam život ljudi čija je sudbina vezana za to pozorište, kao i njihove ambicije, snalaženja i borba za opstanak jeste umjetnost sama po sebi! Iako je komedija potpuno realna, ta stvarnost je bliska alanfordovskoj ikonografiji! Utopljeni u provincijski mulji, sa podignutim glavama visoko iznad njega, otaljavaju svoj život i svoju umjetnost. Sto ljudi, sto čudi, ali koliko god bili različiti, veže ih prosta istina da svako od njih sanja neki san, ili bar sančić, koji ih održava na površini... Da li će, i ko će... eventualno... svoje snove ipak pretočiti u javu, to ćemo kroz mnoštvo duhovitih situacija i dijaloga saznati prateći - „Daleko je Holivud“.

ZVIJEZDA PONUDE

# HUAWEI NOVA 5T

UZ OVAJ FANTASTIČNI MODEL DOBIJATE I BEŽIČNE SLUŠALICE

PIŠE: MILICA KONDIĆ





Huawei telefoni odavno su sinonim za pouzdane i kvalitetne uređaje koji posjeduju odlične kamere kojima možete praviti gotovo profesionalne fotografije. Takav je i najnoviji model ovog brenda Huawei nova 5T, koji možete pronaći u ponudi kompanije m:tel.

Model Huawei nova 5T odlikuje jedinstven elegantni dizajn. Uz još širi ekran i prednju kameru od 32 MP, pozicioniranu ispod samog ekrana, postiže se cjelina slike i revolucionarno iskustvo u korištenju. Četiri zadnje AI kamere Huawei nova 5T imaju

objektiv široke rezolucije od 48 MP i prave impresivne fotografije veoma visokog kvaliteta. Takođe, ovaj model posjeduje i supernoćni režim, koji je predstavljen na prethodnim Huawei modelima, tako da vam pruža noćno snimanje bez ograničenja.

Huawei nova 5T ima RAM od čak 6 GB, čime ubrzava operacije i podržava korištenje i najzahtjevnijih aplikacija na vrhunskom nivou. Pored toga, 128 GB za skladištenje na telefonu pruža dovoljno prostora za čuvanje omiljenih pjesama, videa i aplikacija, kao i svih važnih momenata.



Ovaj telefon jednostavno se otključava bočno postavljenim senzorom otiska prsta, koji omogućava brzo otključavanje uređaja jednom rukom.

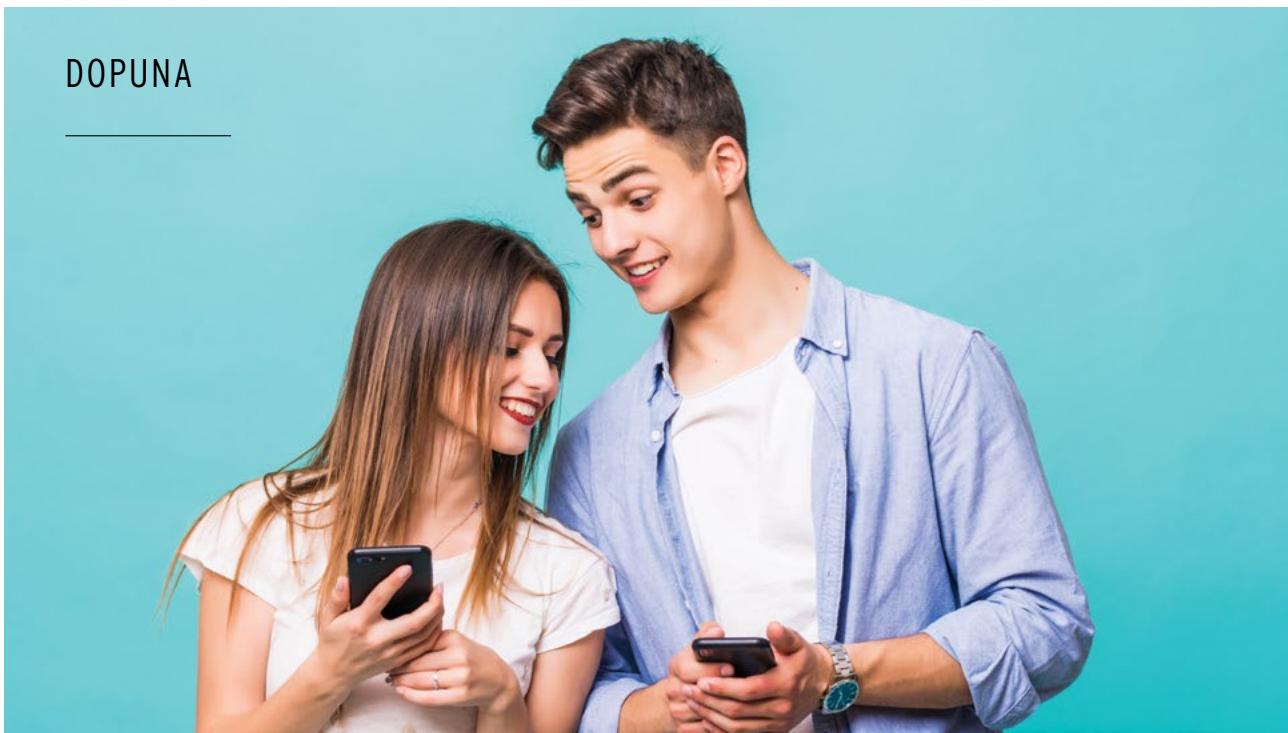
Huawei nova 5T sadrži bateriju kapaciteta 3.750 mAh i podržava 22,5 W Huawei SuperCharge sistem brzog punjenja, koji omogućava punjenje telefona do 50% za 30 minuta.

Iako Huawei nova 5T posjeduje performanse koje su u rangu sa premijum telefonima, ovaj model može biti vaš po mnogo

pristupačnijoj cijeni. Ukoliko ga u okviru kompanije m:tel uparite sa Preplata M+ tarifom, može biti vaš uz rate od 20,10 KM mjesečno.

M:tel je, dodatno, za sve one koji se odluče za ovaj model primijenio i odličan poklon: Huawei FreeLace slušalice, koje vam omogućuju da nesputano uživate u muzici ili nekim drugim audio-sadržajima dok ste u pokretu.

## DOPUNA



# PONUDA KREIRANA „POSEBNO ZA TEBE“

PRIPREMILA: JELENA MAKSIMOVIĆ

*Saznaj šta se to krije iza koda \*100\*4#*

**S**vi naši Dopuna korisnici imaju svoje potrebe za komunikacijom. Neko više komunicira putem poruka, neko voli duge razgovore, a neko opet uživa da je non-stop onlajn.

Upravo zbog toga kreirali smo posebnu ponudu za svakoga od vas, koju možeš da pronađeš u okviru servisa Moj meni.

U zavisnosti od tvojih navika, potreba i tvoje redovne po-

trošnje, u servisu Moj meni svakodnevno te očekuje ponuda poruka, minuta ili neta, kreirana posebno za tebe!

I zato javi baki, deki, mami, tati, bratu ili sestri da pozovu \*100\*4# i pronađu ono što im najviše treba za svakodnevnu komunikaciju i dobru uštedu.

A za više informacija pozovi kontakt centar m:tel-a na broj telefon 066 10 10 10.



PIŠE: DARKO BAJIĆ

**P**rva konferencija posvećena digitalnoj transformaciji pod nazivom „Forward“ održana je u Banskom dvoru u Banjaluci, 4. i 5. decembra 2019. godine. Na ovom skupu bilo je riječi o informaciono-komunikacionim tehnologijama koje su među glavnim pokretačima razvoja, ali i digitalnoj transformaciji i konceptu pametnih gradova. Kao jedan od ključnih ciljeva istaknuta je digitalizacija društva.

Konferencija je bila podijeljena u dvije tematske cjeline, a prvi dan bio je posvećen digitalnoj transformaciji, njenom uticaju na razvoj privrede i značaju za društvo u cjelini. Govorilo se i o pametnim rješenjima u lokalnim upravama i mogućnostima za značajno unapređenje usluga građanima.

Na jednoj od panel-diskusija učestvovao je i Miodrag Vojinović, izvršni direktor za tehniku kompanije m:tel, koji je rekao da je strategija ove kompanije dalji razvoj optičke mreže koja će u velikoj mjeri uticati na digitalizaciju društva, a istakao je i da su prepozнате važnost i uloga novih tehnologija.

Pametna rješenja i Smart City koncept bile su teme drugog dana konferencije „Forward“, razgovaralo se o tome šta je sve implementirano u našoj zajednici i kako pametna

rješenja mogu unaprijediti različite procese i poboljšati kvalitet života svih građana.

U panel-diskusiji posvećenoj pametnim rješenjima koja razvijaju kompanije, učestvovao je Aleksandar Veselinović, IoT specijalista iz kompanije m:tel, koji je istakao da je kompanija m:tel nezaobilazna karika kada je riječ o digitalizaciji i Smart City rješenjima u našoj zajednici. Takođe, napomenuo je da m:tel kontinuirano ulaže velika materijalna sredstva u infrastrukturu, koja je preduslov za uspješnu digitalizaciju, a osim toga, već godinu dana vrše se testiranja LoRa WAN mreže i testira se primjenjivost rješenja korištenjem čitavog niza senzora.

Konferencija je bila dobar povod da se javnosti predstave velike kompanije sa zavidnim rezultatima, ali i one manje – i jednima i drugima m:tel je stavio na raspolaganje svoj digitalni servis, koji je baziran na velike projekte i pravne subjekte.

Prva konferencija „Forward“ održana je u organizaciji Ministarstva za naučnotehnološki razvoj, visoko obrazovanje i informaciono društvo RS i Inovacionog centra Banjaluka, uz podršku kompanije m:tel kao generalnog pokrovitelja.



# POKLONI ZA DUGOGODIŠNJE PRIJATELJSTVO

---

PIŠE: JELENA MAKSIMOVIĆ

**D**a se u kompaniji m:tel nagrađuju vjernost i povjerenje, dokaz su i vrijedne nagrade koje je ova kompanija na završetku 2019. godine poklonila svojim dugogodišnjim korisnicima.

U sezoni darivanja, generalni direktor kompanije m:tel Marko Lopičić, prigodnim poklonima nagradio je korisnike koji su među prvima počeli koristiti m:tel usluge mobilne telefonije, interneta i televizije.

Ovaj poseban događaj održan je u poslovnoj zgradi kompanije m:tel u Banjaluci, 26. decembra 2019. godine, gdje je upriličen prijem dugogodišnjih korisnika usluga.

Tim povodom generalni direktor Marko Lopičić osvrnuo se na same početke postojanja i razvoj kompanije: „Još u prošlom vijeku - 1999. godine, započeli smo sa pružanjem usluga mobilne telefonije, trudeći se da naši korisnici imaju sve mogućnosti koje donose moderne tehnologije. Investiranje u infrastrukturu i širenje usluga kompanije nastavljeno je i nakon privatizacije, koja još od 2006. godine predstavlja najznačajniju i najveću stranu investiciju u BiH. Veoma smo ponosni na činjenicu da smo do sada u razvoj pristupne mreže i optičke infrastrukture uložili 1,4 milijarde KM. Međutim, svega toga ne bi bilo da nema naših vjernih korisnika, jer investiranje u mrežu koju niko ne koristi nema nikakvog smisla. Zato, iz današnje



perspektive, zaista možemo biti ponosni, jer to znači da nam korisnici poklanjaju povjerenje već 20 godina.“ Na kraju svog obraćanja, gospodin Lopičić iskoristio je priliku da svim korisnicima čestita praznike.

Prvi korisnik upisan u bazu mobilne telefonije Telekoma Srpske je gospodin Milorad Dodik, koji zbog ranije preuzetih obaveza nije mogao prisustvovati ovom događaju, a među prvim korisnicima mobilne telefonije je i gospodin Duško Jakšić, penzioner iz Banjaluke, kojem je ovom prilikom gospodin Lopičić uručio poklon za dugogodišnje prijateljstvo.

Gospodin Vladimir Iveljić iz Prijedora jedan je od prvih korisnika m:tel internet usluga, a poklon u njegovo ime primio je njegov sin Ognjen.

Takođe, događaju je prisustvovao i najstariji korisnik „najmlađe“ usluge kompanije m:tel - IPTV-ja, gospodin Goran Plavšić iz Banjaluke, koji je takođe nagrađen prigodnim poklonom, jer je prepoznao kvalitet ove usluge od samog početka.

Kompanija m:tel će i u budućnosti znati da cijeni i nagrađuje povjerenje i njeguje dugogodišnja prijateljstva sa svojim vjernim korisnicima.

m:i

# M:TEL „ZIMSKA AVANTURA“

I ova zimska sezona na Jahorini protiče uz druženje sa m:tel-om

PIŠE: JELENA MAKSIMOVIĆ

**O**vih zimskih dana najmlađi skijaši, kao i njihovi roditelji, svakodnevno uživaju na olimpijskoj ljepotici uz raznovrsne m:tel zabavne sadržaje.

Ipak, zabava za najmlađe i ove godine ima prednost. Dok se roditelji odmaraju uz tople napiske, klinci zasigurno uživaju u toploj m:tel kućici - „Zimskoj avanturi“, uz animatore i klovnove koji su tu da u svakom trenutku osmisle najzabavnije igrice.



Facepainting, bojanke, zabava u bazenu sa lopticama, igrice poput Luedu, samo su neki od zabavnih sadržaja koji očekuju vaše klince u ovom posebno kreiranom m:tel zimskom kutku.



Ne zaboravite ni to da smo za one najmlađe obezbijedili i profesionalne dadilje koje će paziti na vaše mališane dok ste vi na skijaškim stazama.



A kada se umore od cijelodnevne igre, sankanja, skijanja i grudvanja, ne propustite da zabilježite poseban trenutak u našoj foto-kabini i ponesete uspomenu sa olimpijske ljepotice i m:tel „Zimske avanture“.





BEZBJEDNOST NA INTERNETU JE VEOMA VAŽNA

# UPOZNAJTE SIGURAN NET

PIŠE: DARKO BAJIĆ

Prema statistikama kompanije SecuCloud, na uzorku od 500.000 korisnika utvrđeno je da na mjesecnom nivou bude blokirano skoro osam miliona zlonamjernih prijetnji, što je u prosjeku oko 16 takvih prijetnji po korisniku.

Dovoljno je da samo jedan takav zlonamjeran sajt dođe do ličnih podataka korisnika pa da mu stvori veliku štetu. Ukoliko je korisnik nepažljiv i nema dodatnu internet zaštitu, ovakvi sajtovi mogu da preuzmu njegove profile na društvenim mrežama, mogu da dođu do podataka sa mobilnih telefona, da ukradu novac sa bankovnog računa i slično.

Kompanija m:tel nedavno je pokrenula uslugu Siguran Net nastojeći tako da zaštitи svoje korisnike od internet

prevara ili pokušaja prevara, kako bi oni mogli bezbrižnije surfovati internetom uz dodatni vid zaštite ličnih podataka.

Usluga Siguran Net realizuje se u saradnji sa njemačkom kompanijom SecuCloud, koja sarađuje sa velikim brojem telekoma u svijetu, a koja je specijalizovana za sigurnost na internetu.

Siguran Net usluga u potpunosti funkcioniše bez uticaja na performanse bilo kog pametnog telefona korisnika, a u realnom vremenu omogućava detekciju i odbranu od novih i novonastalih bezbjednosnih rizika s uređaja krajnjih korisnika koji pristupaju internetu putem m:tel mobilne mreže.



Siguran Net usluga implementira DNS (Domain Name System) filter kao jednu od prvih bezbjednosnih barijera u blokiranju štetnog, zlonamernog ili neželjenog sadržaja, trenutno blokira potencijalne prijetnje i optimizovana je za istovremeni veliki broj korisnika i zahtjeva.

S obzirom na to da je usluga Siguran Net omogućena unutar m:tel mobilne mreže, pruža bezbjednost i za uređaje kojima dijelite vašu internet konekciju. Ova usluga ne utiče na trajanje baterije u vašem uređaju niti usporava vaš pametni telefon.

Važno je naglasiti da se privatni podaci korisnika, kao što su fotografije, poruke i slični podaci, ovom uslugom ne analiziraju i da su potpuno zaštićeni, odnosno da usluga Siguran Net ne vrši analizu podataka korisničkog saobraćaja.

Na primjeru stranica kreiranih u svrhu prevare može se vidjeti kako Siguran Net štiti korisnika. U posljednje vrijeme

na internetu se, uz lažno predstavljanje i neovlašteno korištenje grafičkog identiteta, pojavljuju lažne nagradne igre u kojima se kao organizatori navode različite kompanije, među kojima je i kompanija m:tel. U ovom slučaju korisnik Sigurnog Neta biće zaštićen od ovog sadržaja i dobiće upozorenje da se radi o stranici koja je kreirana u svrhu obmane.

Siguran Net sve zlonamjerne sajtove registruje u svoju bazu podataka kako bi korisnika upozorio i spriječio da posjeti takvu stranicu i zaštitio ga od instaliranja neželjenih aplikacija, prevara, krađe podataka i slično. Ova baza redovno se dopunjuje i ažurira kako bi korisnici bili pravovremeno zaštićeni.

Više detalja o usluzi Siguran Net potražite na adresi [sigurannet.mtel.ba](http://sigurannet.mtel.ba).

---

*Neki od najčešćih naziva i oblika internet prevare od kojih vas štiti Siguran Net su sljedeći:*

*Phishing – termin za stranice koje se koriste u svrhu prevare i obmane.*

*Malware – stranice koje instaliraju zlonamjerni softver ili resurse na uređaj korisnika.*

*Botnets – stranice koje upravljaju mrežom botova.*

*Hacking stranice vrše promocije ili daju savjete kako izvršiti neovlašteni pristup vlasničkim kompjuterskim sistemima u svrhu krađe informacija, vršenja prevare, kreiranja virusa ili drugih nezakonitih radnji u vezi sa krađom digitalnih informacija.*

---

# Dnevnik prijateljstava

PRIPREMILA: SANDRA STANIĆ

## App takmičenje

Nakon što je 1. oktobra objavljen početak takmičenja u izradi mobilnih aplikacija za srednjoškolce u BiH, na adresu kompanije m:tel, kao organizatora ovog takmičenja, stigao je veliki broj prijava. Od pristiglih gotovih aplikacija, stručni žiri iz kompanije m:tel odabraće do pet najboljih na državnom nivou, nakon čega slijedi i regionalno takmičenje, u kojem učestvuju i srednjoškolci iz Srbije i Crne Gore.

Ove godine regionalno App takmičenje biće održano u Banjaluci, a i ovoga puta najbolji će imati priliku da nakon regionalnog takmičenja otpotuju na jednu od prestižnih evropskih stručnih IT konferencija, zajedno sa svojim mentorom.

Pored bogatih nagrada, putovanja i promocije talenata, ovo je i idealna prilika da se vršnjaci sa istim interesovanjima iz tri države okupe na jednom mjestu te razmijene svoja iskustva i znanja.



## „Budi u centru zbivanja“ - m:tel za studente

Kako bi ozvaničili početak saradnje uokvirene i potpisanim sporazumom između ETF Istočno Sarajevo i kompanije m:tel, krajem novembra 2019. godine održano je prvo u nizu stručnih predavanja studentima ovog fakulteta.

Edukativni projekat m:teme sastoji se od niza višestruko korisnih besplatnih predavanja za studente i studentkinje fakulteta, a predavanju su prisustvovali studenti fakulteta različitih smjerova, kao i zaposleni kojima je tema uža oblast interesovanja.

Pod motom „Budi u centru zbivanja“, stručnjaci iz m:tel-a sa dugogodišnjim radnim iskustvom i u narednom periodu će nizom interesantnih tema, predavanja i radionica iz različitih oblasti IKT industrije, studentima nastojati da približe odgovore na pitanja kako teorija živi u praksi. Za studente su m:teme prilika da saznaju koji su savremeni tokovi u telekomunikacijama, da dobiju odgovore u vezi sa „živim“ sistemima i tehnologijama, ali i da čuju brojne razloge zašto baš kompanija m:tel treba da bude polazna tačka njihove buduće karijere. Ovo je jedinstvena prilika za sve studente da uvide koliko široku lepezu aktivnosti obuhvata jedna telekomunikaciona kompanija kakva je m:tel, te da i za sebe naprave procjene u vezi sa budućim interesovanjima, kako za praktičnu nastavu, tako i za svoj profesionalni put.



## „Vaša karijera počinje ovdje“



Kongres za studente i mlade profesionalce BiH 2019 (IEEE SYPC BiH 2019), njegovo četvrto izdanje, održan je u Banjaluci, od 29. novembra do 1. decembra 2019. godine. Organizator ovog kongresa je Institut inženjera elektrotehnike i elektronike (IEEE), sa kojim kompanija m:tel već dugi niz godina ostvaruje dobru i uspješnu saradnju.

Skup je ove godine održan pod sloganom „Vaša karijera počinje ovdje“, a okupio je više od 200 učesnika iz BiH, ali i cijelog svijeta. Ovaj događaj je nadahnuće nove generacije inženjerskih i tehnoloških lidera.

Prije zvaničnog otvaranja, studenti su posjetili i kompaniju m:tel, gdje su se mogli upoznati sa najnovijim tehnološkim rješenjima koja realizuje ova kompanija.

## „S ljubavlju hrabrim srcima“

**Прави пријатељи  
помажу једни другима.**

Позивом на хуманитарни број **1411**  
донирате 1 KM за изградњу дневних  
центара за децу са потешкоћама  
у развоју у Банјалуци и Требинју.

**1411**

Подржали:

РЕПУБЛИКА СРПСКА  
ПРЕЗИДЕНТСТВО  
Информаторски центар

Posljednji dani decembra i 2019. godine, kao i prethodnih godina, bili su rezervisani za veliku humanitarnu akciju „S ljubavlju hrabrim srcima“. Kampanja je počela 1. decembra, a donatorsko veče pod visokim pokroviteljstvom predsjednika Republike Srpske Željke Cvijanović održano je 22. decembra u Kulturnom centru Banski dvor u Banjaluci.

Humanitarni broj kompanije m:tel 1411 bio je aktivan cijelog decembra, a građani su imali priliku da podrže akciju pozivom na ovaj kratki broj, čime su donirali 1 KM u humanitarne svrhe. Takođe, tokom donatorske večeri, kao i prethodnih godina, građani su bili u prilici da razgovaraju sa poznatim ličnostima

koje su podržale ovogodišnju akciju te da i na taj način doniraju sredstva za ovu humanu namjenu.

Sredstva prikupljena u desetoj humanitarnoj akciji „S ljubavlju hrabrim srcima“ biće iskorištena za izgradnju dnevnih centara za djecu sa smetnjama u razvoju u Banjaluci i Trebinju.

Partneri predsjednice Republike Srpske i u ovogodišnjoj humanitarnoj akciji su mladi umjetnici iz različitih dijelova RS, koji će svojim umjetničkim performansom doprinijeti da se obezbijedi što veća pomoć za izgradnju navedenih centara.

## Bezbjednost djece na internetu

Kompanija m:tel i u protekloj godini podržala je projekat „Bezbjednost djece na internetu“ Ministarstva za naučnotehnološki razvoj, visoko obrazovanje i informaciono društvo Republike Srpske. Međunarodni dan dječijih prava obilježava se 20. novembra, a jedno od osnovnih dječijih prava je i pravo na zaštitu od bilo koje vrste nasilja. Stoga je i ovoga puta m:tel, u okviru projekta „Bezbjednost djece na internetu“, podržao inicijativu za bezbjedno korištenje interneta kod djece i omladine, kao i realizaciju projekta „Obrazovanje za digitalno doba“.



Savremeni izazovi na internetu neprekidno se razvijaju, što od roditelja i nastavnika zahtjeva posvećenost u praćenju aktivnosti djece dok su na mreži. Veb-sajt [www.djecanainternetu.com](http://djecanainternetu.com) nudi sadržaje prilagođene djeci, kao i roditeljima i nastavnicima. Sajt obrađuje i temu nasilja na internetu, kao jednu od veoma značajnih za mlade, jer važno je da znaju da svaka vrsta ponašanja u internet komunikaciji

koja može nekoga da uznemiri ili da nekome nanese neku štetu predstavlja nasilje.

Podrškom projektu bezbjednog korištenja interneta kod djece i omladine, kao i ulaganjem u sopstvene mehanizme za njihovu zaštitu u okviru modernih tehnologija, m:tel aktivno učestvuje u izgradnji bezbjednjeg i sigurnijeg društva.

## Price okupile komšiluk



„Priče iz komšiluka 3“ naziv je knjige nastale kao rezultat istoimenog konkursa koji je i ove godine objavio portal Mondo, uz podršku kompanije m:tel. Da je ovaj konkurs izrastao u ozbiljan književni događaj godine, dokaz je i podrška Ministarstva prosvjete i kulture Republike Srpske ovom projektu.

Promocija knjige, u kojoj se našlo 38 priča autora iz BiH, Srbije, Crne Gore i Hrvatske, održana je u Narodnoj biblioteci Republike Srpske u Banjaluci u oktobru 2019. godine, a o pričama su govorili članovi žirija Aleksandra Savić, predsjednica Udruženja lektora RS, te u ime kompanije m:tel Sandra Stanić, prof. srpskog jezika i književnosti, kao i Siniša Stanić, novinar portala Mondo.

Prvu nagradu – štampanje i izdavanje autorske knjige – osvojila je Nada Kaurin iz Zagreba za priču „Jel fino? Jel da je?“. Drugu nagradu, tablet kompanije m:tel, osvojila je Vanja Šušnjar Čanković za „Priču o dva konja“.

Autori priča koje su ušle u knjigu „Priče iz komšiluka 3“ imali su priliku pročitati svoje radove na promociji ove knjige, a portal Mondo za njih je organizovao i književnu radionicu sa poznatim piscem Miljenkom Jergovićem.

## Deep Purple" u Beogradu

Na svojoj turneji „Long Goodbye Tour“, započetoj još prije dvije godine, za koju su članovi benda planirali da bude posljednja u njihovoj karijeri, „Deep Purple“ je ponovo posjetio neke zemlje. Između ostalog, Srbija je bila jedna od njih.

Korisnici m:tel-a koji su se prijavili na Facebook profil kompanije, a koji su imali najbolje komentare, otputovali su na koncert 6. decembra i uživali u ovom događaju godine. Fan pit karte i organizovan prevoz u društvu fanova legendi rokenrola učinili su ovaj put nezaboravnim iskustvom, a m:tel je još jednom obradovao svoje korisnike.



## Dani mladih režisera - Dukafest

Na sedmom Dukafestu, koji je otvoren 21. novembra, prikazano je više od 40 studentskih filmova iz svih krajeva svijeta, a najbolji film ovogodišnjeg festivala je „Till The End Of The World“, holandske autorke Florens Bouvi. Nagradu za najbolji dokumentarni film odnio je „Appalachian Holler“, njemačkog reditelja Matijasa Laveckog.

U ime generalnog sponzora festivala nagradu za najbolju režiju za film „Divan dan“ Davidu Jovanoviću iz Srbije uručila je Radmila Bojanić, izvršni direktor za marketing i prodaju kompanije m:tel.

Za najbolju montažu nagrađeno je ostvarenje „My name is Petya“ Darije Binevske iz Rusije, a nagradu za najbolju kameru dobio je film „I've Got Something For You Too“ u režiji Poljaka Ive Kondefera, uz fotografiju Natalije Pietč.

Festival je nastao kao pomen Dušku Dukiću Duki, tragično nastradalom studentu filmske i televizijske režije na Akademiji umjetnosti Univerziteta u Banjaluci, a organizatori festivala su Akademija umjetnosti Univerziteta u Banjaluci i Udruženje za podsticaj i razvoj kulture i umjetnosti KROV, uz podršku Ministarstva prosvjete i kulture Republike Srpske i grada Banjaluka. Generalni sponzor festivala je kompanija m:tel.



## „Blenda“ - prva regionalna foto i video konferencija



U Banjaluci je 28. novembra održana „Blenda“ - prva regionalna konferencija organizovana na prostoru bivše Jugoslavije posvećena trendovima u foto i video svijetu. Održavanje ove konferencije podržala je i kompanija m:tel.

„Interesovanje je uveliko premašilo planirana očekivanja, znali smo da sličan događaj u ovoj industriji ne postoji na ex-Yu prostoru te da je potreba za učenjem i razmjenom iskustava izašla van okvira BiH. Utisci gostiju i predavača su odlični, već su nam rekli da dolaze ponovo sljedeće godine“, rekao je organizator konferencije Dragan Gajić.

Na konferenciji je učestvovalo 19 predavača u tri odvojene sale, a neka od imena koja su oduševila publiku u Banjaluci su: Siniša Nenadić, Danijel Moćan, Roman Martin, Aleksandar Jaredić, Lenka Keleman, Aida Redžepagić...

Foto i video stručnjaci iz regiona govorili su o trendovima, o budućnosti moćnih sredstava vizuelne komunikacije, sve većoj popularnosti u digitalnom dobu, kao i revoluciji kroz koju prolaze na društvenim mrežama.

## Zimska bajka i ove godine u Banjaluci - „Snješkovo“

U Dječijem pozorištu Republike Srpske u Banjaluci, 14. decembra 2019. godine, otvorena je još jedna manifestacija „Snješkovo“. Riječ je o kulturno-zabavnoj i edukativnoj manifestaciji za djecu i odrasle.

Kompanija m:tel je i ovoga puta pružila podršku u realizaciji ove zimske bajke, čime se još jednom potvrđuje već tradicionalno i dugogodišnje priateljstvo m:tel-a i Dječijeg pozorišta Republike Srpske i opredijeljenost kompanije m:tel da pruža podršku edukativnim i zabavnim manifestacijama i sadržajima koji su namijenjeni najmlađima.



## Tradicija darivanja - nikoljdanski paketići



Povodom Nikoljdana, predstavnici kompanije m:tel su i u 2019. godini uručili prigodne poklone štićenicima Doma za djecu i omladinu bez roditeljskog staranja „Rada Vranješević“, djeci koja borave u Zavodu za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju „Dr Miroslav Zotović“ u Banjaluci, kao i najmlađima u predškolskoj ustanovi „Sveta Evgenija, carica Milica“ u Trebinju.

Tradicionalno darivanje za Svetog Nikolu izmamilo je osmijehe na licima najmladih, što i jeste smisao praznika.

## Zoš jedna u nizu donacija sportske opreme

U protekloj godini m:tel je donirao vrijednu sportsku opremu mnogim osnovnim školama i udruženjima širom BiH. A ovog mjeseca košarkaške table sa pratećim elementima dobila je i Srpska pravoslavna crkva Blagaj u Mostaru za opremanje sportskog igrališta u naselju Ortiješ.

Svjesna značaja sporta za sve društvene segmente, kompanija m:tel će i u narednom periodu nastaviti da podržava sportska takmičenja i prvenstva, kao i rad sportskih udruženja, klubova i škola iz cijele Bosne i Hercegovine.



## Izbor najboljih sportista RS za 2019. godinu

Rukometnički banjalučki „Borac m:tel“ Bojan Ljubišić je najbolji je sportista Republike Srpske za 2019. godinu, jer je, prema mišljenju stručnog žirija 65. Izbora 10 najboljih sportista u organizaciji „Glasa Srpske“, bio najzaslužniji što je „Borac“ u 2019. osvojio Kup BiH, drugo mjesto u Premijer ligi BiH i plasirao se u četvrtfinale Čelendž kupa.

Nagradu najboljem sportistu Republike Srpske uručio je Dejan Stanković - nekadašnji fudbaler, a danas trener „Crvene zvezde“ i savjetnik predsjednika UEFA Aleksandra Čeferina.

Kompanija m:tel podržala je ovu manifestaciju, koja je od izuzetnog značaja za Republiku Srpsku, ali i za razvoj vrhunskog sporta u Srbiji i regionu.



## Izbor najboljih sportista BiH za 2019. godinu



U hotelu „Holiday“ u Sarajevu, 12. decembra održano je svečano veče Izbora najboljih sportista BiH u 2019. godini.

Žiri, kojim je predsjedavao proslavljeni košarkaš Samir Avdić, proglašio je najboljim sportistima BiH atletičara Amela Tuku i džudistkinju Larisu Cerić.

Na ovoj manifestaciji u organizaciji „Nezavisnih novina“ i Radio-televizije BiH tradicionalno su dodijeljene nagrade u ukupno 12 kategorija, a i ovoga puta kompanija m:tel podržala je održavanje ove svečanosti.

# SONY

Cjelodnevna zabava  
na velikom ekranu



XPERIA L3

# m:

POSLOVNI SVIJET

TEMA BROJA

TEMA BROJA

---

# GRADOV BUDUĆNOSTI SU STIGLI I KOD NAS

---

PIŠE: DEJAN TRNINIĆ



*ICT tehnologija veoma brzo napreduje i ono što je do prije nekoliko godina bilo nezamislivo, danas postaje realnost. Pametne tehnologije i IoT rješenja koji čine Smart City koncept uveliko će pojednostaviti užurbani gradski život.*



Pametni gradovi su proizvod ubrzanog razvoja novih ICT tehnologija i znanja, koji se baziraju na tehnologiji Internet of Things, bežičnim komunikacionim sistemima i senzorima. Pojam Internet of Things (IoT) podrazumijeva instalaciju različitih senzora i uređaja koji su povezani na internet mrežu. IoT uređaji svakodnevno prate, prikupljaju i šalju ogromnu količinu podataka koji se analiziraju i koriste za upravljanje objektima koji čine cjelinu pametnog grada. Ovi uređaji nazivaju se „povezivim“, jer mogu da komuniciraju sa drugim pametnim uređajima te razmjenjuju prikupljene podatke jedni sa drugima. Iako uglavnom funkcionišu samostalno, korisnici mogu da ih podešavaju, daju im instrukcije ili pristupaju podacima.

Procjenjuje se da će do kraja 2020. godine u svijetu biti spojeno oko 50 milijardi povezivih uređaja, dok se do 2030. godine predviđa čak 500 milijardi globalno spojenih uređaja.

### BUDUĆNOST JE STIGLA I KOD NAS

Tokom protekle godine korisnici u BiH dobili su priliku da isprobaju „smart home“ koncept savremenog življenja i uz pametne uređaje se uvjere u prednosti tehnologije koja im omogućava komforntnije i sigurnije životno okruženje uz brojne energetske uštede.

Kompanija m:tel tokom 2020. godine nastavlja da prati savremenu Smart City tehnologiju razvijajući IoT rješenja zahvaljujući kojima će građanima pružiti iskustvo življenja, ne samo u pametnim domovima, već i u pametnim gradovima.

Inženjeri i programeri iz kompanije m:tel tokom konferencije „Forward“, koja je održana u decembru 2019. godine u Banjaluci, stručnu javnost prvi put su upoznali sa projektom pametnog grada putem LoRaWan mreže, koja objedinjuje mnoštvo rješenja te gradsku infrastrukturu pretvara u pametni grad.

Izgradnjom ove mreže m:tel će omogućiti gradovima da primijene Smart City rješenja, koja će unaprijediti život korisnika kroz automatizaciju različitih procesa i pomoći različitim segmentima gradskog života.

Smart City koncept donosi pregršt inteligentnih rješenja koja će se koristiti u upravljanju saobraćajem, gradskim prevozom, javnim parkingom, uličnom rasvjetom, praćenju vodostaja rijeka i upravljanju otpadom, uz značajno smanjenje troškova i zaštitu životne okoline.

Ova inovativna tehnologija već godinama koristi se u zemljama zapadne Evrope, pa su Holandija, Francuska, Njemačka, Belgija i Luksemburg samo neke od država u čijim gradovima se nalaze milioni povezanih uređaja.

## INTELIGENTNO UPRAVLJANJE JAVNOM RASVJETOM

Postojeća infrastruktura u bh. gradovima podrazumijeva rasvjetu koja radi u prosjeku 11 časova dnevno, dok je vijek trajanja klasične svjetiljke pet godina. Održavanje takve rasvjete iziskuje velike troškove, potrebna je česta zamjena sijalica, a dodatni problem za održavanje predstavlja i lokalizacija mjesa kvara i detektovanje svjetiljki koje nisu u funkciji.

S druge strane pametna rasvjeta sa LED tehnologijom ima vijek trajanja 10 godina i donosi veću vidljivost. Uštede u potrošnji električne energije kreću se do 80 odsto, a uštede u održavanju oko 40 odsto. Umjesto postojećeg centralizovanog sistema uključivanja i isključivanja javne rasvjete, pametna rješenja nude mogućnost daljinske kontrole, kao i smanjenje intenziteta osvjetljenja u određenom periodu tokom dana na različitim lokacijama.

*Na početku treće decenije 21. vijeka  
pametni gradovi više nisu naučna  
fantastika, već realnost koja ljudima  
olakšava svakodnevnicu i povećava komfor  
i kvalitet života.*

Kalkulacija ušteda koje se mogu postići primjenom inteligentnih rješenja na primjeru Banjaluke govori da bi se zamjenom 16.000 klasičnih sijalica LED sijalicama ostvarila ušteda na godišnjem nivou veća od pola miliona KM. Takođe, aspekti koje ne treba nikako zanemariti su povećana sigurnost i bolja noćna vidljivost koju pruža LED rasvjeta.

## INTELIGENTNO UPRAVLJANJE JAVnim PARKINGOM

Istraživanja govore da vožnja u potrazi za slobodnim parking mjestom povećava potrošnju goriva, zauzetost saobraćajnica i zagađenje u gradskim centrima. Takođe, pokazalo se da oko 30 odsto saobraćajnih zagušenja u gradu uzrokuje upravo potražnja za slobodnim parking mjestom.

Inteligentno upravljanje javnim parkingom vozačima nudi mogućnost provjere dostupnosti parkinga u realnom vremenu i navigaciju do slobodnog parking mesta. Senzori koji šalju informaciju o zauzetosti parkinga ugrađuju se na parking površinu ili ispod asfalta. Osim lakše detekcije

parkinga, među benefitima su manja emisija izduvnih gasova, ušteda vremena i smanjena napetost učesnika u saobraćaju.

## UPRAVLJANJE JAVnim GRADSKIM PREVOZOM

Upravljanje javnim gradskim prevozom zasnovano je na senzorima koji šalju informaciju o tačnoj lokaciji autobusa. Preko aplikacije na mobilnom telefonu korisnik u svakom trenutku ima tačnu informaciju kada dolazi sljedeći autobus za određeno stajalište. Senzor koji se postavlja na autobus šalje informaciju o tačnoj lokaciji i to na svaki minut ako je u pokretu, odnosno svakih pola sata ako je u stanju mirovanja. Primjenom ove tehnologije unapređuju se usluge gradskog prevoza, jer se smanjuje vrijeme čekanja, dok se istovremeno prati kvalitet i tačnost gradskog prevoza.

## ZAŠTITA VERTIKALNE SAOBRAĆAJNE SIGNALIZACIJE

Senzor detektuje položaj i nagib saobraćajnog znaka te daje koordinate gdje se nalazi uništeni ili oštećeni znak. Prednost ugradnje senzora ogleda se u tome što se u realnom vremenu locira problem, smanjuju troškovi održavanja te opasnost od izazivanja saobraćajnih nezgoda.

*U ovoj godini očekuje se ekspanzija smart tehnologije, odnosno sve veća primjena povezivih uređaja i rješenja koji će čitave gradove učiniti pametnim, a uskoro će biti dostupna i kod nas.*

## OSTALE PRIMJENE

Među ostalim IoT servisima zasnovanim na ovoj tehnologiji su upravljanje infrastrukturom za vodosнabdijevanje i centralizovano upravljanje centralnim grijanjem. Funkcija mjerjenja utrošene vode ili isporučene energije vrši se na dnevnom, sedmičnom i mjesecnom nivou, uz slanje informacije o potrošnji u bazu podataka, bez manuelnog očitavanja.

Potencijalna primjena moguća je i u automatizaciji poljoprivrede kroz senzore koji mijere vlažnost tla,

temperaturu, padavine, kvalitet vode, zagađenost vazduha, rast usjeva i stanje stičnog fonda. Sa druge strane, adekvatnom intervencijom mogu se ublažiti ili spriječiti bolesti biljaka.

Smart City rješenja moguće je implementirati u različitim vrstama industrije - ruderstvu te građevinarstvu kroz monitoring infrastrukture, nadzor mašina i opreme kao i zaštitu zaposlenih čiji prsluci i šljemovi mogu biti opremljeni senzorima za monitoring temperature, vlažnosti, pada, radijacije, buke itd.

### SMART CITY SENZORI

Senzori koji se koriste za prikupljanje povratnih informacija otporni su na fizička oštećenja, imaju dug vijek trajanja baterije, kao i mogućnost daljinskog podešavanja ili resetovanja. Tehnologija ima veliku zonu pokrivanja u urbanim dijelovima uz jednostavno proširenje mreže u područjima gdje je potrebna veća pokrivenost signalom. Jedinstvena aplikacija prati i analizira podatke sa različitih lokacija uz jednostavan način upravljanja senzorima preko aplikacije.

Važno je istaći da prilikom implementacije tehnologije nije zanemarena bezbjednost podataka te je omogućena autentifikacija poruka, enkripcija MAC komandi, dok svaki terminalni uređaj posjeduje jedinstveni ključ za kriptovanje podataka.



## BIZ&amp;TECH

# ODLIČNI SMARTFONI PRISTUPAČNIJI NEGO IKADA!

PIŠE: DEJAN TRNINIĆ

*Na listi telefona nalaze se cjenovno prihvatljivi modeli, od kojih neki imaju velike ekrane, izreze za selfi kameru, glavne kamere s AI mogućnostima ili funkciju brzog punjenja baterije, što se do sada viđalo uglavnom na skupljim uređajima.*

**U**koliko tražite smartfon uz koji ćete uživati u multimedijalnom sadržaju i obavljati manje poslovne zadatke, a pritom ne želite da ispraznите kućni budžet, donosimo vam pregled nekih od najpovoljnijih modela koji su izašli tokom 2019. godine. Radi se o pristupačnim modelima koji bi trebalo da posluže kao ulazna karta u svijet pametnih telefona, ali uprkos niskoj cijeni, mogu da ponude i neke karakteristike koje se mogu vidjeti i u višem cjenovnom rangu.

## HUAWEI Y6 2019

Iako se kompanija Huawei na svom razvojnom putu preorijentisala na premijum telefone, nije u potpunosti zanemarila segment pristupačnih modela.

Huawei Y6 2019 je uređaj koji krasi veoma atraktivan dizajn sa 6,1-inčnim Dewdrop ekransom, u čijem vrhu se nalazi mali izrez. Odnos između ekrana i tijela je impresivnih 87 odsto, što će, uz uski okvir oko displeja, obezbijediti odličan pregled multimedijalnog sadržaja.



Uredaj radi na Helio A22 čipsetu, posjeduje 2 GB RAM-a i 32 GB interne memorije, koju je moguće proširiti sa dodatnih 512 GB. Objektiv glavne 13 MP kamere sa otvorom od f/1,8 propušta 50 odsto više svjetlosti, što dolazi do izražaja kod fotografisanja u uslovima slabe osvijetljenosti. S prednje strane nalazi se kamera od 8 MP u kombinaciji sa naprednim blicom koji omogućava prirodne portrete.

Huawei Y6 2019 podržava otključavanje telefona putem prepoznavanja lica, a dolazi sa baterijom od 3.020 mAh i pametnom optimizacijom potrošnje.

## HONOR 8A

Honor je početkom 2019. godine lansirao novi model iz srednje klase pod nazivom Honor 8A, koji predstavlja dizajnerski atraktivan telefon, jer ga krasi elegantno kućište sa dvostrukom teksturom. Neki od glavnih aduta ovog modela su veoma snažni zvučnici i glavna kamera od 13 MP sa širokim otvorom blende.



Telefon ima 6,09-inčni IPS FullView displej i izrez u obliku kapljice u vrhu ekrana. Posjeduje MediaTek Helio P35 čipset sa osam Cortex-A53 jezgara, 3 GB RAM-a uz 32 GB ili 64 GB skladišnog prostora proširivog microSD karticom.

Baterija kapaciteta 3.020 mAh dolazi sa podrškom za brzo punjenje, a kada je u pitanju softver, radi na dobro poznatoj kombinaciji - Android 9 Pie operativnog sistema i EMUI 9.0 korisničkog interfejsa.



*Prije nego što se odluče za kupovinu  
mobilnog telefona, korisnici dobro  
provjere odnos  
dobijenog i uloženog.*



## HISENSE H12 LITE

Kupci koji ne žele da izdvoje mnogo novca za novi telefon treba da razmotre i model koji dolazi iz kompanije Hisense, koja je poznata kao jedan od najvećih proizvođača TV uređaja u svijetu.

Hisense H12 Lite svojim izgledom podsjeća na znatno skuplje modele, a potrebno je istaći da je ovo vjerovatno najpovoljniji telefon sa izrezom na vrhu ekrana, koji inače nije karakterističan u segmentu pristupačnih telefona.

Ekran zaštićen 2,5D stakлом podsjeća na Honor i Huawei modele, pa se boje na poleđini telefona prelivaju u različitim nijansama, zavisno od ugla pod kojim pada svjetlo.

Smartfon posjeduje X-Infinity Notch ekran veličine 6,18 inča, rezolucije 1.500x720 piksela, uz odnos stranica 19:9. Telefon je opremljen jednom glavnom kamerom od 13 MP i prednjom od 8 MP. Baterija od 3.020 mAh će pružiti solidnu autonomiju, pa korisnici u normalnoj upotrebi neće imati potrebe da tokom dana koriste punjač.



## ZTE BLADE A7 2019

Kupci u potrazi za kvalitetnim telefonom koji dolazi po povoljnoj cijeni treba da razmotre i modele kompanije ZTE. Blade A7 je jedan od najpovoljnijih smartfona sa ove liste koji nudi dopadljiv dizajn i solidne performanse za svoj cjenovni rang.



Telefon posjeduje 6,1-inčni LCD ekran sa izrezom za selfi kameru od 5 MP, koja nudi funkciju otključavanja telefona prepoznavanjem lica. ZTE Blade A7 pokreće Helio P60 čipset, dolazi sa 2 GB radne i 32 GB interne memorije, koju je moguće proširiti microSD karticama.

Na poleđini uređaja nalazi se glavna kamera od 16 MP, otvora blende f/2,0, ispod koje je smješten LED blic. Telefon pokreće MiFavor 9.0 UI operativni sistem, koji je baziran na Android-u 9, dok je baterija kapaciteta 3.200 mAh.

## ALCATEL 1S 2019

Alcatel je dobro poznat brend po različitim modelima budžetskih smartfona, a izuzetak nije ni model 1S - telefon koji ima odličan odnos cijene i kvaliteta.



Alcatel 1S sa dijagonalom od 5,5 inča savršeno pristaje svakom dlanu. Ovaj model može da se pohvali 2,5D stakлом i odličnom rezolucijom FullView ekrana od 1.440x720 piksela. Ljubitelje fotografija obradovaće činjenica da zadnja kamera od 13 MP ima i pomoći senzor od 2 MP, koji će doći do izražaja prilikom snimanja fotografija sa zamućenom pozadinom.

Baterija Alcatel 1S telefona je jačine 3.060 mAh, što će omogućiti da se uređaj upotrebljava jedan ili dva dana bez dodatnog punjenja. Na zadovoljstvo obožavalaca dobrog zvuka, Alcatel 1S sadrži 3,5-mm konektor i FM radio.

Zajedničko za sve modela je da korisnicima nude pristojan hardver po veoma povoljnoj cijeni, kao i to da ih uz odlične tarifne modele možete pronaći u ponudi kompanije m:tel.



# LITIJUM-JONSKA BATERIJA: OD IDEJE DO NOBELOVE NAGRADE

*M. Stenli Vitingam, Džon B. Gudinaf i Akira Jošino od sedamdesetih godina prošlog vijeka radili su na svom izumu, bez kojeg je svijet danas nezamisliv.*

---

PIŠE: JELENA PRALICA

Informaciju da su posljednji dobitnici Nobelove nagrade za hemiju izumitelji litijum-jonske (Li-Ion) baterije vjerovatno ste i vi saznali pomoću nekog uređaja koji se napaja upravo iz takvog izvora energije, recimo, svog laptopa.

Ovo i ne čudi, s obzirom na to da je u pitanju izum koji je tehnologiju učinio prenosivom, a znamo da su danas uređaji sve, samo ne statični. Da, upravo zahvaljujući trojcu koji čine M. Stenli Vitingam, Džon B. Gudinaf i Akira Jošino.

Ali, šta je to tako značajno u njihovom otkriću koje, ruku na srce, i nije od juče, s obzirom na to da konceptualno postoji još od 1979. godine, ali je patentiranje uslijedilo šest godina kasnije, da bi tek 1991. počela njegova industrijska proizvodnja?

Poenta je u tome da su pomenuti naučnici zapravo razvili potpuno novi tip baterije. Oni su iskoristili litijum, koji je najlakši, a i manje je toksičan metal, što znači da su i same baterije prilično lagane. Ipak, ono što je najvažnije jeste to da se Li-Ion baterije mogu ponovo puniti.

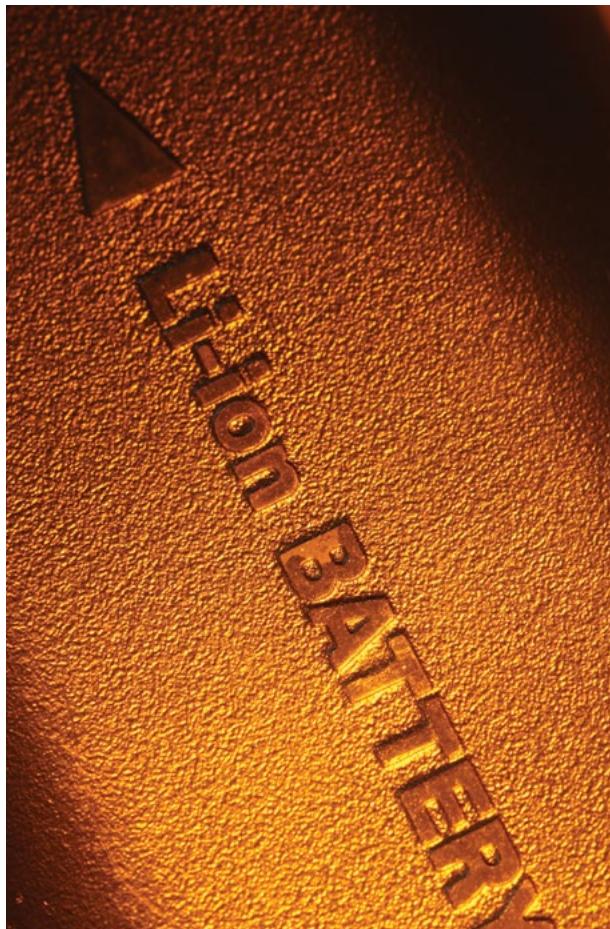
Ali, kako smo došli do Li-Ion baterije? Pa, svaki od ova tri naučnika preuzeo je neki od važnih koraka u njenom razvoju.

Njene osnove postavio je Vitingam, kada se tokom naftne krize sedamdesetih godina 20. vijeka upustio u razvoj metode za energetske tehnologije koje ne koriste fosilna goriva.

Njegovu ideju nadogradio je Gudinaf, uvidjevši potencijale korištenja katoda pri upotrebi metalnog oksida umjesto metalnog sulfida, što je dovelo do razvoja mnogo snažnijih baterija. Tačnije, on je udvostručio njihov potencijal.

Naposjetku je Jošino iskoristio tu istu katodu kao osnovu i 1985. godine napravio prvu komercijalnu litijum-jonsku bateriju, koja je bila ojačana, ali istovremeno lagana. Iz nje je eliminisao čisti litijum i konstruisao je bateriju na bazi litijumovih jona, čime je postala bezbjednija i funkcionalnija za praktičnu primjenu. Takođe, od tada je bilo moguće napuniti je mnogo puta prije slabljenja performansi.

Kažu da je priznanje ove vrste za pronalazače litijum-jonske baterije odavno zakasnilo, s obzirom na to da je u pitanju revolucionarno otkriće koje intenzivno koristimo već više od dvije decenije. Zapravo, savremena



civilizacija zasniva se na upotrebi tog malog uređaja, među čija korisna svojstva pridodajemo i to da je, mogućnošću skladištenja značajne količine energije Sunca i vjetra, postavio temelje bežičnog društva bez upotrebe fosilnih goriva. Samim tim, Li-Ion baterija je prokrčila put održivoj budućnosti svijeta, a ne treba zaboraviti ni mogućnost njene reciklaže.

Ove baterije svakako su na određen način oblikovale našu svakodnevnicu, ako znamo da napajaju aparate bez kojih je današnji svijet teško zamisliti; od smartfona, preko laptopa do električnih vozila. Iskustva komuniciranja, rada, učenja, slušanja muzike i istraživanja kakva poznajemo svakako bi bila drugačija da nije njih.

Da li su Vitingam, Gudinaf i Jošino i ranije zaslужili Nobelovu nagradu za hemiju? Pa, vjerovatno jesu, ali nikad nije (pre)kasno odati priznanje sjajnim idejama, zar ne?!

BIZ&TECH

# GEJMIFIKACIJA – kako su gejmerski principi postali neizostavan poslovni alat?

PIŠE: JELENA PRALICA

*Uspješna i plodonosna primjena elemenata tipičnih za video-igre u oblastima koje obično nisu direktno povezane s njima – e, to je gejmifikacija.*





**P**oslovanje na principima gejmifikacije bilježi rast u svijetu. I to u različitim sferama, pa tako možemo govoriti da je gejmifikacija sve prisutnija u oblasti poslovanja, ali i politike, zdravstva, obrazovanja, sporta, umjetnosti te unapređenja ličnog zadovoljstva.

Ali, da ne bi bilo zabune - kada govorimo o gejmifikaciji, ne govorimo o igranju igrica na radnom mjestu, već o tome da je nekada neko spoznao da se sve ono što se dešava u zabavnom svijetu koji oduševljava milione ljudi širom svijeta i rapidno raste iz dana u dan (kažu da će ovo tržište do 2022. biti vrijedno oko 23 milijarde dolara!) i te kako može pozitivno iskoristiti u poslovnom ambijentu.

Taj zaključak je baziran na spoznaji koja se, ruku na srce, poprilično udaljava od onoga s čime su mnogi od nas odrastali - uvjerenjem da su igra i rad dvije suprotnosti. Međutim, brojna savremena istraživanja koja se tiču ljudskog ponašanja pokazuju drugačije - nasuprot igre su inertnost i depresija, pa se, shodno tome, igra i rad danas sve efikasnije kombinuju s ciljem podsticanja takmičarskog duha na radnim mjestima i veće produktivnosti.

Jezikom jasnim svima - gejmifikacija je način da svi u nekom lancu odlučivanja ili djelovanja postanu efikasniji tako što će biti nagrađeni. Jasno je da je ona sušta suprotnost i danas u mnogim kolektivima prisutnim principima uticaja na rad zaposlenih - pomoću represije i straha od kazne.

Gejmifikacija se bazira na potrazi za užitkom (tokom rada) te na privlačnosti nagrade (za urađeno).

Navodno bi 80% zaposlenih bilo produktivnije ako bi bili uključeni u neki oblik gejmifikacije, odnosno ako bi kao učesnici igre bili pokrenuti u pravcu rješavanja određenih problema. Da bi ta „igra“ na radnom mjestu donijela rezultate, neophodno je da sadrži izazove, nagrade i mogućnosti napredovanja. Ali, uprostimo još malo - gejmifikacija znači da je pred „igračem“ izazov da ostvari određeno postignuće kako bi mogao da nastavi dalje, za šta dobija određenu nagradu, a da vremenom, ukoliko redovno bilježi postignuća, može da napreduje.

Shodno tome, riječi sociologa i velike zagovornice gejmifikacije Džejn Mekgonigal da igre nisu samo razonoda, već i pravo rješenje problema i izvor sreće, dobijaju svoju potvrdu. Gejmifikacija je moderni alat poslovanja, koji je danas u mnogim kompanijama neizostavan u komunikaciji sa zaposlenima, klijentima i potrošačima.

Gejmifikacija je postala nezaobilazna tokom procesa promjena u nekom okruženju i, samim tim, promjena sama po sebi. Promjena čiji dio mnogi žele da budu - ona koja stvara srećnije i zadovoljnije pojedince i kolektive, a samim tim, dugoročno gledano, i uspješniju zajednicu, odnosno društvo.

BIZ&TECH



# Kako će tehnologija uticati na putovanja u 2020. godini?

PIŠE: JELENA PRALICA

Šta dobijemo kada uvežemo putovanja i tehnologiju – pa, nova iskustva i trendove koji su spoj lijepog i korisnog, a sve više globalnih putnika razmišlja upravo na taj način.

**B**aš tako, jer putovanja su bila i ostala jedno od najvećih duhovnih bogatstava koja možemo sebi priuštiti. Sada, kada su moderne tehnologije mnogo toga učinile dostupnijim i jednostavnijim, magija putovanja nije izuzetak.

Putovanja će, globalno gledano, u 2020. godini, obilježiti upravo veća upotreba tehnologije, pomoću koje će putnici mahom donositi odluke o tome koje destinacije (i zbog čega) žele da posjetе. Informacije o tim trendovima koji nam predstoje zapravo donosi Booking.com, vodeća kompanija u svijetu koja u svojoj esenciji spaja putovanja i tehnologiju, a kome ćemo vjerovati ako ne njima?!



*Kada se nešto lijepo desi, putuj da bi proslavio. Ukoliko se nešto loše desi, putuj da bi zaboravio, a ako se ništa ne dešava, putuj da bi se desilo.*



Na osnovu istraživanja koja su u Booking-u sproveli na 29 tržišta širom svijeta i više od 22.000 putnika, što podrazumijeva i više od 180 miliona recenzija gostiju, kompanija čija je misija da olakša svima da istraže svijet, donosi uvid u očekivanja i ambicije svjetskih putnika u godini pred nama. Fokus je, uvjeriće se ubrzo i sami, na istraživanjima tokom putovanja koja su podstaknuta tehnologijom, ali i na sve istančanijoj povezanosti sa mjestima koja posjećujemo i tamošnjim ljudima.

Puls javnosti, ispitana na ovaj način, ukazuje da ćemo u 2020. više posjećivati manje popularna odredišta, ali je, samim tim, važan i sve intenzivniji osjećaj za zaštitu okoline, prouzrokovani globalnom težnjom da se umanji uticaj masovnog turizma. Kako bi u tome i uspjeli, većina globalnih putnika priželjuje aplikacije/zvanične internet stranice, gdje bi se mogli informisati o mjestima u kojima bi unapređenje turizma uticalo na razvoj lokalne zajednice. Dakle, naša potreba da upoznamo i istražimo neka manje poznata mjesta raste, a mnoge kompanije će taj „apetit“ svakako iskoristiti na način da ponude tehnološka dostignuća koja će nam to i olakšati.

Očekuje se, takođe, da će putnici sve više donositi upravo zahvaljujući tehnologiji, i to inovativno. Govorimo o intuitivnim i pouzdanim preporukama, odnosno sve većoj upotrebi vještačke inteligencije, čime će putnici brže i lakše

dolaziti do personalizovanih prijedloga lokacija koje bi trebalo da posjete, kao i smještajnih objekata i aktivnosti tokom putovanja. Sve će se bazirati na našim očekivanjima, ranijim iskustvima s putovanja te vremenskim uslovima i popularnosti, s tim da će do prijedloga željene destinacije umjesto nas dolaziti tehnologija, štедеći nam i vrijeme i živce.

Naime, skoro 60 procenata putnika izjasnilo se da bi voljeli da im tehnologija ponudi neobične prijedloge gdje da otpotuju te da na taj način otkriju neke nove, neistražene destinacije.

Jedan od rezultata pomenutog istraživanja je i taj da je za 65% globalnih putnika putovanje savršen način za provođenje slobodnog vremena. Upravo oni očekuju da im to vrijeme bude ispunjeno na što kvalitetniji način, pa se sve više u potrazi za relevantnim informacijama i okreće tehnologiji. Tako dolaze do podataka o načinima putovanja, bukiraju karata i smještaja, ali prosti i do zanimljivosti koje se odnose na određena mesta ili lokalitet koji žele da posjeti.

Takođe, kao trend za ovu godinu, kada su putovanja u pitanju, ističu se i duža putovanja uz više uživanja. To bi u suštini trebalo da znači da se ljudi sve više okreću „sporijim“ putovanjima, a sve manje su privlačna ona u kojima u što kraćem roku želimo obići i vidjeti što više toga. Upravo je to usporavanje i uvođenje više sadržaja za više dana i olakšano pomoću modernih tehnologija, koje nam danas olakšavaju da lako i brzo dođemo do nama važnih informacija o destinacijama koje želimo posjetiti, kao i o aktivnostima koje su nam tamo dostupne (biciklizam, rafting, iznajmljivanje različitih vrsta vozila i slično), a koje možda nisu toliko popularizovane, čime je lakše odagnati strah od nepoznatog.

Važan segment u kojem će veliku ulogu imati upravo tehnologija jesu putovanja sa kućnim ljubimcima, jer slobodno možemo reći da je 2020. godina koja će proteći u tom duhu. Naime, sve više ljubitelja životinja odlučuje se da na put krene upravo sa svojim ljubimcima (jer sve više njih ne razlikuje ih od ostalih članova porodice), a relevantne informacije o adekvatnom odredištu i smještaju svakako je najlakše pronaći uz pomoć tehnologije.

Očekuje se i da će putnici u 2020. sve više planirati kako maksimalno da iskoriste blagodeti putovanja tokom svojih „zlatnih godina“, s obzirom na to da ih sve više smatra da je upravo to period kada se napokon mogu otisnuti ka svim onim mjestima koja ranije nisu stigli da posjeti. Istovremeno, sve je više i baka i djedova koji planiraju putovanja sa unucima. Tehnologija je neizostavan saputnik u svim tim trendovima, jer zahvaljujući njoj, svakom putniku olakšani su svi koraci na tom putu; počevši od načina plaćanja, preko krucijalnih informacija o nekim mjestu, do bezbjednosti.

BIZ&TECH

# VJEŠTAČKA INTELIGENCIJA STVARA I UMJETNIČKA DJELA

PIŠE: JELENA PRALICA

*Ako ne znate ko je Edmond Belami, vrijeme je da saznate*



**K**ada je svjetu predstavljen „Portret Edmonda Belamija“, čovječanstvo je prisustvovalo pravoj art revoluciji, ako znamo da je u pitanju prvo umjetničko djelo čiji je autor u potpunosti vještačka inteligencija (artificial intelligence - AI), a koje je za „tričavih“ 432.500 dolara prodala jedna aukcijska kuća.

Umjetnik je vjerovatno posljednji pregalac za kojeg očekujete da će mu hljeb oteti robot. Međutim, AI je sve dobrodrušnija prema potezima kičice pa i Edmond Belami već odavno stara vijest. Sada su alati vještačke inteligencije počeli da automatizuju ono što je nekad bilo isključivo ručni rad - proces stvaranja jednog umjetničkog djela. Iako možda zvuči kao da će time umjetnost izgubiti smisao i draž, radovi algoritama zapravo mogu biti dobri za kreativne procese.



U prilog tome govori i podatak da ni sami umjetnici, čini se, ne strahuju previše, svjesni da je najbolji stvaralac i dalje ipak živi stvaralac. Oni čak objeručke prihvataju mašinsko učenje, ali samo tokom dosadnih i ne tako kreativnih momenata u procesu kreativnog stvaranja. Tako bar tvrdi Tatjana Mehija, koja upravlja Adobe AI platformom Sensei.

„Vještačka inteligencija ne može da zamijeni kreativnu iskru“, ohrabruje ona.

Ipak, nesporno je to da nam je skupocjeni gospodin Belami signalizovao novu eru kreativnosti, u kojoj su pomućene granice AI i umjetnosti/autorskih prava, te zagrebao površinu pitanja kako definisati i zaštитiti samu suštinu kreativnosti, ali i onog da li postojeći pravni okviri mogu da drže korak sa inovacijama.

Tako je, recimo, vrsta mašinskog učenja poznata kao Generative Adversarial Network (GANs) danas dostupna na internetu i polazi od algoritma koji od ideje radi na usavršavanju slikarskih vještina dok se ne postignu željeni rezultati.

Takođe, pojedine AI alatke već su prisutne kao sredstvo autobojenja u svijetu stripova i animacije, gdje uz neznatna uputstva umjetnika automatski rade na crno-bijelim crtežima. Rezultati nerijetko zahtijevaju doradu, ali ujedno predstavljaju i ogroman potencijal kada govorimo o načinu na koji tehnologija može i bukvalno da ide naruku kreativcima.

Te alatke moguće bi imati veliku ulogu u budućnosti 2D animacije, s obzirom na to da štede vrijeme za usavršavanje svakog frejma. Automatizacija, dakle, ostavlja umjetnicima više prostora da istražuju različite ideje i dizajne, što već dobrano koriste neki manga izdavači, ali i sve više kreativnih studija.

Čini se da tako čovjek i robot nisu ljuti rivali, već više saučesnici u sve digitalizovanijoj umjetnosti. Glas struke ohrabruje kada kaže da je njihova želja da kreativci AI alatke koriste isključivo u mjeri i na način koji je najbolji za njih.



SVJETSKI DOGAĐAJ



Foto: Web Summit

# WEB SUMMIT

*Da je Web Summit najveća tehnološka konferencija, potvrđuje i statistika: 70.469 učesnika iz 163 zemlje, 1.206 govornika, 2.150 startapa, 1.221 investitor i nevjerojatnih 2.526 predstavnika medija.*

---

PIŠE: STEFAN LIČINA



**Ž**elite li saznati kako će se razvijati svijet tehnologije, kuda će nas kao takav odvesti i kako ćemo živjeti u, recimo, 2025. godini? Odgovore na ova, slobodno možemo reći, pitanja iz budućnosti svake godine donosi Web Summit konferencija, koja se početkom novembra održava u portugalskoj prijestonici Lisabonu. Tako je bilo i proteklog novembra, kada su se u ovom evropskom gradu susrela brojna znana i manje znana imena iz IT svijeta. Za one koji ipak nisu stigli do Lisabona, na narednim stranicama sumiramo najvažnije teme posljednjeg Web Summit-a.

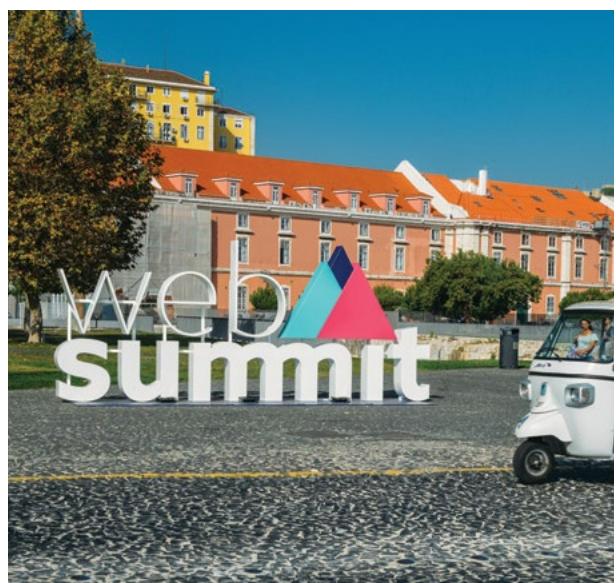
Da je riječ o jednoj od najvećih internetskih i tehnoloških konferencija, govori i podatak da Portugal svake godine investira milione evra kako bi privukao hiljadu posjetilaca, ali i doveo brojna zvučna imena iz ove oblasti. Na posljednjem izdanju, među onim najpopularnijim svakako su bivši američki obavještajac Edward Snowden, glavni pravni direktor Microsoft-a Bred Smit, predsjednik Huawei-ja Guo Ping, CEO Wikipedije Ketrin Maher i mnogi drugi...

#### **EDWARD SNOWDEN - ZVIJEZDA WEB SUMMIT-A**

Apsolutno najveću pažnju ovog izdanja konferencije privukao je Edward Snowden, koji se već prvog dana video-linkom uključio na događaj. Ovaj najtraženiji bjegunac iz Amerike iznio je brojne kritike na rad pojedinih tehnoloških kompanija. I ovog puta isticao je kako je problem privatnosti i zaštite ličnih podataka jedan od gorućih te da se mnogo toga nije promijenilo od 2013. godine, kada je došao u žigu javnosti. Svoje obraćanje učesnicima konferencije završio je porukom da kad-tad sve proču, ostavljajući publiku u velikom razmišljanju.

#### **HUAWEI POZVAO PROGRAMERE DA ISKORISTE POTENCIJAL 5G MREŽE**

Već je dobro poznato da ova kineska kompanija velike napore ulaže u razvoj 5G mreže. U govoru na Web Summit konferenciji, rotirajući predsjednik Huawei-ja Guo Ping istakao je kako 5G mreža dolazi brže nego što očekujemo. Zato iz ovog kineskog tehnogiganta ohrabruju IT zajednicu da iskoristi sve mogućnosti mreže nove generacije. Kako je Ping naglasio, 5G će stvoriti novo pametno doba, a ova kompanija će kroz dva velika projekta uložiti milijarde dolara kako bi programere podstakla na razvoj inovativnih aplikacija.



Lisabon je, zahvaljujući Web Summit konferenciji, postao inovacioni centar Europe. Iako organizacija ovakvog skupa košta oko pet miliona evra, Portugalu donosi višestruku korist. Prvenstveno u turističkom smislu, jer se procjenjuje kako se u ovu zemlju slije oko 61 milion evra samo od posjetilaca.

## KAKO ĆE NAŠA KUĆA IZGLEDATI 2025. GODINE?

Načini na koje spavamo, jedemo ili se odmaramo spremni su za transformaciju, bar tako tvrdi Dejvid An, glavni direktor za inovacije kompanije Samsung. Upravo na Web Summit-u, An je predstavio nacrt Samsung-ove vizije kuće budućnosti koja za cilj ima stvaranje boljih iskustava zasnovanih na tehnologiji i inovacijama.

Iz ove kompanije poručili su kako upotreba govornih pomoćnika raste velikom brzinom te da će do 2023. godine postojati oko osam milijardi ovakvih uređaja. A zahvaljujući njima, kuhinja kakvu sada poznajemo neće biti ista. U Samsung-u tvrde da će ovaj dio svakog doma postati inteligentno mjesto koje će omogućiti zdraviji i srećniji život. Frižider će, na primjer, znati koje namirnice imate pri ruci i pronaći će ono što odgovara vašim prehrambenim potrebama. I kupatilo će u 2025. godini postati inteligentno,

jer će pružati kontinuiran nadzor zdravstvenog stanja te upozoravati na eventualne zdravstvene probleme. Da se TV uređaji razvijaju u nevjerojatnom smjeru, već smo svjesni, ali Samsung najavljuje kako ćemo za pet godina u našoj dnevnoj sobi moći da imamo „cijeli svijet“.

## UMJESTO PO ZEMLJI, USKORO ĆEMO SE KRETATI LETEĆIM TAKSIJIMA

O novoj vrsti prevoza govorи se već nekoliko godina, a prilika za još jednu priču nije propuštena na Web Summit-u 2019. Leteći taksiji, bar prema tvrdnjama njemačke kompanije Lilium, realna su mogućnost već za pet godina. Prva testiranja njihovog električnog letećeg vozila uspješno su završena, a najveća brzina koju će ovaj taksi moći da dostigne je 300 km/h. S obzirom na velike saobraćajne gužve, rast svjetske populacije, a samim tim i nedostatak dobrih puteva, u Lilium-u rješenje vide upravo u letećim taksijima.



## LIME - ZA SIGURNO KRETANJE PO ZEMLJI

Oni koji se ipak ne vide u letećem taksiju, rješenje za saobraćajne probleme mogli bi pronaći u sve popularnijim električnim skuterima. Upravo su oni američkog startapa Lime naišli na veliko interesovanje, i samo u Evropi su prisutni u više od 40 gradova. Međutim, i sami priznaju kako je industrija mikromobilnosti relativno nova, pa će biti potrebno neko vrijeme kako bi ljudi izgradili svijest, a države pravno regulisale korištenje skutera.

## ZDRAVLJE NA PRVOM MJESTU, ALI JESMO LI ZAVISNI OD TEHNOLOGIJE?

Interesantna rasprava na Web Summit-u vodila se upravo o ovoj temi. S obzirom na sve veću prisutnost tehnologije u našim životima, mnogi postavljaju pitanje kako bi čovjek funkcionalao da je nema. Upravo Google, kako kaže njegova direktorka za korisničko iskustvo Megi Stenfil, često razmišlja o odnosu zdravlja i tehnologije. Zato rade na brojnim tehnološkim rješenjima, a jedno od njih je, navodno, budilnik koji će promijeniti naše navike, odnosno učiniti da telefon ne mora biti prva stvar koje se dohvati kada ustajemo.



*Pripreme za ovogodišnji Web Summit već su počele, a Altice arena će ponovo ugostiti hiljade posjetilaca od 2. do 5. novembra 2020. godine.*



## WEB SUMMIT - MJESTO RAZVOJA IDEJA

Svake godine ova konferencija ima i svoj takmičarski dio - PITCH, u kojem najambiciozniji startapi iz cijelog svijeta prezentuju svoje ideje. U 2019. godini čak 900 takvih odlučilo je svoje ideje da podijeli sa cijelim svijetom. Međutim, pobijedio je projekat Nutrix međunarodnog startapa MedTech iz Švajcarske, koji radi na razvoju inovativnog nanosenzora koji bi bio postavljen u Zub radi otkrivanja nivoa glukoze u usnoj šupljini. Putem posebne aplikacije, Nutrix prati unos hrane i korisnicima pruža vrijedne informacije.

Odlazak i učeće na Web Summit-u košta pravo malo bogatstvo, ali s obzirom na ideje koje se tamo razvijaju i teme o kojima se priča, nije ni čudo što je ovo jedna od najreferentnijih konferencija u svijetu. Ukoliko i vi živate ispred ovog vremena, onda već planirajte kako da početak novembra provedete u Lisabonu, jer nam se već sada zagurano spremaju velika tehnološka iznenađenja.

# NASLOVI



PIŠE: STEFAN LIČINA



GOOGLE

*Android 10 predstavljen je početkom septembra 2019. godine, a Google je potvrdio da će svi telefoni lansirani nakon 31. januara 2020. godine morati da imaju novi operativni sistem. Prema dostupnim informacijama, Google će odobriti upotrebu GMS-a (Google Mobile Services) samo ako je proizvođač nadogradio uređaj na Android 10.*



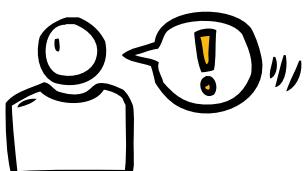
SONY

*Ova kompanija ima velike planove za 2020. godinu, a to potvrđuje i najava lansiranja čak sedam uređaja. Četiri telefona biće iz kategorije visoke klase, a najviše pažnje privlači model koji bi trebalo da ima šest kamera. Očekuje se kako će bar dio uređaja biti predstavljen u februaru ove godine, tačnije na Mobile World Congress-u (MWC) u Barseloni.*



APPLE

*Iako je serija iPhone 11 lansirana protekle jeseni, već se govori o potezima kompanije u 2020. godini. Naredna generacija, tačnije iPhone 12, biće lansirana u septembru uz velika sistemska poboljšanja, a najavljuje se kako će ovoj seriji prethoditi iPhone SE 2, koji će specifikacijama ličiti na iPhone 8.*



XIAOMI

*Jedan od vodećih proizvođača mobilnih telefona predstavio je uređaj sa pet kamera, od kojih najjača ima čak 108 MP. Riječ je o modelu Xiaomi Mi Note 10, a uz najkvalitetniji senzor na tržištu dolaze još četiri – 5 MP telefoto kamera, 12 MP kamera za portrete, 20 MP ultraširoka i 2 MP makro kamera za snimanje sa male udaljenosti.*



TESLA

*Iz kompanije Ilona Maska uvijek dolaze inovativna rješenja, a jedno od njih je i Cybertruck. Riječ je o Teslinom prvom električnom pick-up vozilu sa futurističkom četvrtastom karoserijom olovno-sive boje i izgledom poput oklopnog vozila. Serijska proizvodnja Cybertruck-a trebalo bi da počne krajem 2021. godine.*

## BRENDOVI KOJIMA VJERUJEMO

# STVORENI ZA EMITOVAњE UŽIVO SAMSUNG GALAXY A30 S I GALAXY A70

PIŠE: DEJAN TRNINIĆ

**S**amsung je tokom 2019. godine predstavio novu A seriju telefona koja se razlikuje od prethodnih modela sa tom oznakom. Glavna promjena nije samo u nazivu, već u činjenici da kompanija nastoji tržištu da ponudi uređaje koji se odlikuju optimalnim odnosom cijene i kvaliteta po kojem je južnokorejski proizvođač dobro poznat.

Među brojnim modelima iz popularne serije A izdvajaju se Galaxy A30s i Galaxy A70, koje vam ovom prilikom predstavljamo.

### SAMSUNG GALAXY A30S

Novi Galaxy A30s uređaj odlikuje se modernim izgledom, unaprijeđenim karakteristikama i brojnim inovacijama u odnosu na model bez sufiksa „s“. U pitanju nije samo ažurirani Galaxy A30, već kvalitetan smartfon sa karakteristikama modela koji se prodaju po višoj cijeni. Samsung Galaxy A30s donosi privlačan dizajn, još bolju glavnu kameru i skener otiska prsta ispod ekrana.

Vlasnici ovog telefona moći će da uživaju u Infinity-V ekranu od 6,4 inča, koji se prostire od ivice do ivice. Galaxy A30s posjeduje brzi osmoyerzarni procesor, 4 GB RAM-a, kao i 128 GB interne memorije, koju je moguće proširiti sa 512 GB memorije uz microSD karticu.

Samsung Galaxy A30s je udoban za držanje u jednoj ruci, a skener otiska prsta ugrađen je direktno u uređaj, čime je zadržana jednostavnost dizajna i istovremeno omogućena još intuitivnija navigacija po ekranu. Sa druge strane, korisnici mogu u tenu da otključaju telefon postavljajući ga ispred svog lica.

*Iz Samsung-a poručuju da je nova Galaxy A serija telefona namijenjena mlađoj generaciji i osmišljena za emitovanje uživo te da svako može pronaći pravi model za sebe.*



*Uz svestranu kameru, Infinity Display ekran i izdržljivu bateriju, Samsung Galaxy A30s stvoren je za korisnike koji uživaju u gledanju video-sadržaja, zabavljanju uz omiljene igrice ili žele zabilježiti i podijeliti svoja svakodnevna iskustva.*

### TRI KAMERE UMJESTO DVIE

Galaxy A30s ima trostruki kamera sistem, koji čine poboljšana glavna kamera od 25 MP, ultraširoki objektiv od 8 MP, kao i 5 MP dubinska kamera. Live Focus na dubinskoj kameri omogućuje korisnicima da kontrolisu pozadinu kako bi slike izgledale profesionalnije. Za zaviljujuće selfije zadužena je prednja kamera od 16 megapiksela, a selfi fokus u stanju je da nježno zamagljuje pozadinu.

Korisnici ovog smartfona moći će brzo da napune telefon i koriste ga cijeli dan s obzirom na to da posjeduje bateriju od 4.000 mAh. Galaxy A30s uređaj svojim vlasnicima pruža mogućnost korištenja brojnih usluga, uključujući Samsung Health, Samsung Pay i Samsung Knox.

Kao i drugi pametni telefoni iz nove serije A, i Samsung A30s dolazi sa Android 9 Pie operativnim sistemom, koji je kombinovan sa unaprijeđenim korisničkim interfejsom One UI.



### SAMSUNG GALAXY A70



*Samsung Galaxy A70 objedinjuje Samsung inovacije i poboljšane funkcije, a može se pohvaliti elegantnim dizajnom, velikim ekranom, unaprijeđenom trostrukom kamerom i veoma moćnom baterijom.*

Samsung Galaxy A70 krasí veličanstven ekran od 6,7 inča, razmjera 20:9, koji pruža još bolji pregled svih sadržaja na AMOLED Infinity-U displeju. Ovo je ujedno i najveći ekran u Galaxy A seriji, te je telefon namijenjen prvenstveno osobama koje preferiraju ogromne ekrane od ivice do ivice.

Zadnja površina sa 3D Glassic oblogom dobro prianja u ruci, pa Galaxy A70 pruža odlično iskustvo korištenja u svakodnevnim aktivnostima. Galaxy A70 ima senzor otiska prsta na ekranu koji automatski prepoznaće i provjerava otisk prsta vlasnika te omogućava pristup uređaju.

Samsung u ovom modelu koristi Qualcomm Snapdragon 675 čipset koji podržava 6 GB RAM-a, i 128 GB skladišnog prostora, koji je proširiv microSD karticama kapaciteta do čak 1 TB.

Unaprijeđena trostruka kamera uređaja obuhvata ultraširoku kameru, koja pruža mogućnost fotografisanja u vidnom polju širine 123 stepena, baš poput ljudskog oka. Glavna kamera od 32 MP garantuje jasne, oštре i dobro osvijetljene fotografije. Dubinski objektiv treće kamere od 5 MP nudi mogućnost podešavanja dubine polja uz mogućnost odabira onoga što treba da bude naglašeno na fotografiji.



Funkcija optimizacije kadra prepoznaće i poboljšava fotografiju koristeći vještačku inteligenciju, dok funkcija otkrivanja grešaka registruje treptanje, zamućenje i pozadinsko svjetlo. Uz prednju kameru od 32 MP, fotografije su svjetlijе i jasnijе, bez obzira na doba dana, dok fokus prilagođava dubinu i zamućenost pozadine.

#### **PRVI GALAXY SA BATERIJOM OD 4.500 MAH**

Galaxy A70 opremljen je moćnom baterijom od 4.500 mAh, najvećom koju je Samsung ikada ugradio u telefon, a uređaj ima i mogućnost brzog punjenja na 25 W.

Samsung Galaxy A70 stiže sa Samsung One UI platformom, koja je osmišljena da unaprijedi korisničko iskustvo za Galaxy uređaje. Uz korisnički interfejs One UI, hardver i softver funkcionišu zajedno, a sadržaji i funkcije su korisnicima nadohvati ruke te im se može brzo i lako pristupati.

One UI platforma uključuje One Handed Navigation funkciju upotrebe jednom rukom, kao i noćni program rada, koji prilagođava ekran za gledanje noću. Uz Galaxy A70 dolaze i Samsung Health, Bixby i App Timer funkcija,

koja omogućava kontrolu nad vremenom provedenim za ekransom.

Bixby, intuitivan interfejs za govorno upravljanje, omogućava podešavanje telefona i efikasnije obavljanje zadataka. Uz Bixby Home vlasnici uređaja mogu pristupiti onome što im je potrebno jednostavnim dodirom ili prevlačenjem. Bixby Home uči o navikama korisnika i upravlja aplikacijama i sadržajima na osnovu načina korištenja. Praktična funkcija Bixby Vision je ugrađena u aplikaciju kamere i omogućava pretraživanje predmeta, prevodenje dokumenata, ali i zanimljivu opciju provjeravanja garderobe vlasnika telefona na ekranu prije kupovine.

Samsung bezbjedna fascikla (Secure Folder) omogućava vlasnicima telefona da kreiraju privatni i šifrovani prostor za skladištenje sadržaja kao što su fotografije, dokumenti i datoteke za snimanje zvuka.

Ove uređaje možete pronaći u m:tel ponudi, a više informacija o njima ćete saznati ako posjetite [www.mtel.ba](http://www.mtel.ba) ili najbliže prodajno mjesto.



PRIČA O USPJEHU

Foto: Steve Fecht/General Motors

# MERI T. BARA PRVA ŽENA AUTOMOBILSKE INDUSTRije

---

PIŠE: STEFAN LIČINA

# GENERAL MOTORS

*List Time uvrstio je Meri Baru na listu 100 najuticajnijih ljudi svijeta, a jednu od naslovica ovog časopisa krasio je upravo njen portret. I tada je istaknuto kako njen dolazak na mjesto izvršnog direktora razbija stereotipe o automobilskoj industriji kao tipično muškom poslu.*

Foto: Steve Fecht/General Motors



**J**edan od najvećih svjetskih proizvođača motornih vozila General Motors već više od 100 godina pomjera granice u oblasti transporta, a glavnu riječ u ovoj automobilskoj revoluciji trenutno ima Meri Tereza Bara. Ova 58-godišnjakinja ujedno je i prva žena u Sjedinjenim Američkim Državama koja se nalazi na čelu jedne kompanije iz automobilske industrije.

Vjerovatno ćete teško pronaći osobu koja bolje poznaje General Motors od Bare, inače inženjera elektrotehnike, jer je čitavu svoju karijeru posvetila upravo ovoj kompaniji. Osnovne studije završila je na General Motors institutu, danas poznatijem kao Univerzitet Kettering. Kasnije je završila master studije poslovne administracije na Stanford univerzitetu. Kada je 2014. godine stupila na funkciju izvršnog direktora, to je označilo veliki preokret u automobilskoj industriji. Na Forbes-ovojoj listi najmoćnijih žena svijeta u 2018. godini, Bara je zauzela visoku četvrtu poziciju, a već godinama se nalazi i u vrhu liste Fortune. General Motors je iste godine proglašen za kompaniju broj jedan u vezi s pitanjem ravnopravnosti polova.

Uvijek usmjerena ka radu i progresu, Bara se i danas ističe po posebnoj poslovnoj filozofiji. Osim što je svojim primjerom osnaživala žene u ostvarenju ciljeva, naglašavala je da su za uspješan biznis potrebna tri faktora - ljudi, kultura i strategija.

U godini kada je preuzela funkciju izvršnog direktora, Meri Bara se susrela sa brojnim problemima u kompaniji uslijed krize koju su prouzrokovala 124 smrtna slučaja zbog neispravnosti automobilskih brava. Međutim, veoma brzo uspjela je da vrati stari sjaj General Motors-u i industriju usmjeri ka inovacijama. Kao prioritet postavljen je razvoj autonomnih automobila, čiji je model i predstavljen tokom 2018. godine.

---

*Iako je predvodnik inovacija u General Motors-u, kada su u pitanju omiljeni automobili, Bara je ljubitelj nešto starijih modela. Njena najdraža vozila su Camaros i Firebirds iz sedamdesetih godina 20. vijeka, nastala u pogonima ove kompanije.*

---

Osim što je prva žena koja rukovodi automobilskom kompanijom, Bara je posebna i po mnogim drugim stvarima. Za direktore velikih, internacionalnih kompanija sasvim je očekivano da imaju velika primanja, ali Meri Bara ipak je najplaćenija. Prema dostupnim podacima iz 2016. godine, ona je nadmašila sve izvršne direktore iz



konkurenčkih kompanija i zaradila nevjerojatnih 22,6 miliona dolara. Iako je ovo zaista impresivna brojka, mnogi tvrde da je svojevrsna potvrda njenog talenta za biznis.

Gotovo cijeli radni vijek provela je u General Motors-u, ali je veoma interesantno da Bara nije prva generacija iz porodice koja radi u ovoj kompaniji. Naime, njen otac radio je kao majstor sve do 1980. godine, kada je Meri došla u kompaniju. Očigledno da je njegovih 40 godina rada ucrtalo i njen životni put, a mnogi ističu kako je, prateći očeve stope, postigla značajan uspjeh i stvorila veliko nasljeđe.

Da postane CEO, odnosno izvršni direktor, Meri Bara nikada nije priželjkivala. U jednom intervjuu priznala je da nije imala u planu da kroz pet ili deset godina postane ono što je danas. Jedna od stvari koja joj ne prija kao direktoru ovako velike kompanije jeste to što je stalno „na udaru“ javnost. Popularnost joj, kaže, nije naročito važna, jer uživa u svakodnevnim, rutinskim stvarima.

A ako se pitate kako izgleda radni prostor jednog direktora automobilske kompanije - logično, tu su brojni automobili, ali samo oni za igranje. Uz to, na stolu ove direktorka nalazi se još jedna igračka, tačnije, lutka. I to nikoga drugog do Alberta Ajnštajna, što je svakako očekivano za jednu uspješnu i poslovnu ženu kakva je Bara.

Sa gotovo 40 godina rada, Meri Bara i dalje predvodi kompaniju u želji da je ekonomski ojača, jer su na kraju ogromni prihodi jedina sigurnost i priznanje rada svakog direktora. Uz sve to, Bara je mnogima (a naročito ženama) inspiracija i potvrda koliko se predan rad isplati.

---

*Vrijeme nam nije prijatelj. Svaka industrija je doživjela promjene, pa se važnost brzine ne smije potcijeniti.“*

*Meri T. Bara*

---

TESTIRAMO

# LUEDU



НАУЧИ СЕ, ЧОВЈЕЧЕ

**NAUČI SE,  
ČOVJEČE!**

---

PIŠE: STEFAN LIČINA

## KVIZ ZNANJA I ZABAVE OD SADA U M:TEL PONUDI

Gotovo da nema osobe koja u djetinjstvu nije voljela poznatu društvenu igru „Ne ljuti se, čovječe“. Međutim, kako su godine prolazile, tako su današnje generacije popularne figurice zamijenile naprednim tehnološkim gedžetima. I kada smo pomisili da je jedna od najstarijih igrica otišla u zaborav, na programu Radio-televizije Republike Srpske (RTRS) pojavio se kviz „Nauči se, čovječe“.

Popularni dvojac Oki i Boki starijima je evocirao uspomene, a generaciji Z omogućio da uči i razvija brojne vještine te da se istovremeno i zabavi. S obzirom na to da je kompanija m:tel, kao prijatelj ovog projekta i lider u oblasti tehnoloških inovacija, naročito posvećena djeci i mladima, popularni kviz „Nauči se, čovječe“ sada mogu igrati svi - od 7 do 77 godina i to u svom domu.

Dok tražite svoj primjerak igrice u m:tel ponudi, mi smo je testirali i uvjerili se zašto će, zahvaljujući tehnološkoj nadogradnji, još mnogo godina živjeti i biti dio odrastanja velikog broja djece.



## PRIJE POČETKA IGRE

Svaki igrač prvo treba da preuzme LUEDU aplikaciju sa Google Play Store-a ili App Store-a, a potom da kreira profil i podesi parametre kviza prema svojim potrebama. Kada je aplikacija spremna, tada i igra na tabli može da počne.

## ODREĐIVANJE RASPOREDA IGRAČA

Svi igrači po jednom bacaju kockicu. Igrač koji je dobio najveći broj igra prvi, a ostali redom u smjeru kazaljke na satu.

## POČETAK IGRE

Igra može početi nakon što su igrači podesili parametre u aplikaciji i poređali figure u „kućici“ na tabli.

## ULAZAK U IGRU

Igrač baca kockicu i u zavisnosti od dobijenog broja odgovara na pitanje:

- Ako odgovori tačno na pitanje, staje na polje START
- Ako ne odgovori tačno, ostaje u kućici.

Figure igrač može uvesti u igru po istom principu u bilo kom trenutku u toku igre: nakon bacanja on može da odluči da li će da igra figurom koja je već u polju ili će da iskoristi dobijeni broj za uvođenje nove figure u polje START.

## IGRA U POLJU

Igrač baca kockicu i pomjera figuru naprijed za dobijeni broj.

## POLJA PITANJA

Ako igrač stane na polje pitanja, ponovo baca kockicu kako bi utvrdio težinu pitanja na koje odgovara:

- Ako odgovori tačno, ide naprijed za dobijeni broj i tu staje, bez obzira na to da li je stao ponovo na polje „Pitanje“, +2 ili -2.
- Ako ne odgovori tačno, ne pomjera se naprijed 2 ili +2 polja
- Ako stane na navedeno polje, igrač se vraća, odnosno ide naprijed za dva polja.

## PRAZNA POLJA

U ovom slučaju igrač predaje potez narednom igraču.

## STOP POLJA

Igrač se pomjera naprijed sve dok figurom ne stigne do polja STOP svoje boje. Tu se zaustavlja bez obzira na to što bi broj dobijen iz bacanja ili osvojen sa polja „Pitanje“ bio veći od potrebnog broja polja.

## JEDENJE FIGURA

Na bilo kom polju, osim polja START, može se naći samo jedna figura u istom trenutku. Figure se jedu u igri, bilo u slučaju da igrač stane na polje direktnim bacanjem ili nakon odigranog polja „Pitanje“, -2 ili +2. Pojedena figura vraća se unazad do prvog najbližeg polja START. Na polju START figura ne može biti pojedena i to polje je bezbjedno te ga može dijeliti više figura.

Ukoliko svojim potezom figura treba da završi na polju na kojem se već nalazi figura iste boje, potez se neće izvršiti te figura ostaje na polju na kojem je bila, a igrač predaje potez narednom igraču.

## OSVAJANJE CENTRALNOG POLJA

Figura stoji na polju STOP sve dok igrač u bacanju kockice ne dobije odgovarajući broj (za prvo centralno polje 1 ili 2, drugo 3 ili 4, treće 5 ili 6) i taj potez upotrijebi za osvajanje odgovarajućeg centralnog polja tačnim odgovorom na odgovarajuće pitanje. Figure redom osvajaju centralna polja: prva figura prvo polje, druga figura drugo polje i treća – centralno.

## POBJEDA

Pobjednik je igrač koji prvi sa posljednjom figurom sa polja STOP dobije iz bacanja 5 ili 6, odgovori tačno na pitanje u vezi s tim brojem i time osvoji posljednje centralno polje.

Kada smo već utvrdili pravila, sada je vrijeme da „Nauči se, čovječe“ zaigrate i vi. Ovaj kviz znanja i zabave dostupan je u m:tel ponudi uz zaključenje ugovora za neki od paketa integrisanih usluga te u slobodnoj prodaji, a za više informacije posjetite [www.mtel.ba](http://www.mtel.ba) ili pozovite 0800 50 000.



## NOTIFIKACIJE

### „ Facebook

Biometrijsko otključavanje telefona je jednostavnije i bezbjednije od upotrebe šifri, stoga u Facebook-u razmišljaju o toj opciji. Naime, prilikom takve vrste logovanja potrebno je da snimite svoje lice, a prepoznavanje vlasnika uređaja na taj način mogla bi biti nova opcija koju bi ponudio Facebook.



### „ Instagram

Protekla godina za Instagram bila je godina promjena. Ipak, najznačajniji potez bio je početak testnog skrivanja broja lajkova. Oni će i dalje postojati, ali će njihov ukupan broj postati nevidljiv. Testiranje se iz SAD-a proširilo na cijeli svijet, a u Instagramu vjeruju kako bi skrivanje lajkova vratilo fokus na kvalitet sadržaja.

PIŠE: STEFAN LIČINA

### „ Twitter

Ako ste aktivni na ovoj društvenoj mreži, onda definitivno znate za novu opciju. Sada možete pratiti određene teme koje vas zanimaju bez praćenja samog korisnika. Izaberite neku od 300+ tema iz oblasti sporta, zabave, politike ili gejminga te pratite tvitove korisnika koje inače ne pratite.

### „ Twitch

Možda manje poznata, ali ova aplikacija sa 15 miliona aktivnih korisnika dnevno jedna je od tri omiljene među mladima u 2019. godini. Ako neko (mislimo na vas starije) nije čuo za Twitch, onda treba da znate kako je ovo najveća game-streaming platforma na svijetu. Upravo ovdje zvijezde e-sporta postaju popularne, a sada i američki predsjednik Donald Tramp ima svoj Twitch kanal.

### „ Instagram

YouTube je pred kraj 2019. godine uveo nova pravila. Naime, administratori stupanjem novih pravila na snagu imaju mogućnost da procijene da li od reklamiranja kod određenog autora imaju finansijske koristi ili ne. Ukoliko imate neisplativ YouTube kanal, vrlo je moguće da ga uskoro izgubite, odnosno da vam ga YouTube izbriše.

SOCIAL SPACE



# KUD PLOVI OVAJ BROD -GDJE SU DRUŠTVENE MREŽE NA POČETKU NOVE DECENIJE?

PIŠE: BOJANA ĐERIĆ PETROVIĆ

**A**ko ćemo već o brodu, prvo treba da kažemo ko je za kormilom. A, tamo su zasigurno kompanije i agencije, jer od njih kao najvećih ulagača, kreatori društvenih mreža imaju najviše profita. Da onlajn kanali nisu više mjesto koje većinom služi za časkanje, kratak pregled novosti iz rodbinskih i prijateljskih krugova, nego su najjači oglašivački alat - to i ptice na grani znaju, ali dokle to sve zapravo ide? Pa, u trećoj deceniji 21. vijeka, poprilično daleko, barem sudeći po predviđanju svjetskih stručnjaka.

Nažalost, većina najavljenih promjena i „unapređenja“ prosto je rezultat opadanja ljudske pažnje, pogotovo kada su u pitanju tekstualni sadržaji poput ovog članka. Da ovo, recimo, čitate onlajn, već biste preskrolovali ili „svajpali“, jer je naš mozak odavno navikao da konzumira samo one kratke, brze i konkretne sadržaje.

U skladu s tim, i ovo ćemo predstaviti po pravilima društvenih mreža, zato krenimo redom i pogledajmo šta nas to sve čeka u ovoj godini.

Ključna riječ je usitnjavanje. Čega? Otprilike svega što se može dovesti do mikro, nano, piko nivoa. Snapchat i TikTok, kao kanali koji su uže specijalizovani od Facebook-a i Instagram-a, utrli su trasu za pojavu nekih novih mreža-niša, koje neće imati širok spektar mogućnosti za još širi krug korisnika, nego će se obraćati tačno određenoj ciljnoj publici.



*Prema istraživanju svjetski poznate Cisco kompanije, predviđa se da će cijelokupan onlajn sadržaj do 2022. biti u obliku video-formata.*



Sadržaj? Takođe - što kraće, to bolje. Još ako je video ili live - tu nema mane. Znači, zaboravite perfektno urađen dizajn, nego uključite kameru i prenesite pratiocima ono što se dešava u datom trenutku. Sa feed-a se selimo na story-je, IGTV, uz pojavu još više sličnih dinamičnih formata.

Više neće biti u fokusu poznate osobe koje reklamiraju sve, od praška za veš, preko najnovijeg preparata za mršavljenje do kompleksne medicinske usluge. Tržište i brendovi sve više angažuju mikroinfluensere, jer oni stvaraju prisani odnos sa pratiocima zasnovan na povjerenju.

Jedini kamen spoticanja „uticajnima“ biće dugo najavljujana promjena koju Instagram već testira u beta verziji. Nakon uklanjanja explore opcije, ovaj kanal objavio je moguće brisanje prikaza ukupnog broja lajkova i dobro uzdrmao armiju influensera, kojima će se ovim potezom oduzeti najjači pregovarački argument i osnov za naplatu usluga. Razlog je jednostavan - Zuckerberg i ekipa žele dio velikog influenserskog kolača i da budžete brendova preusmjere na oglašavanje, a ne na „tamo neke blogere“ koji im ne donose zaradu.

Ako ste se pitali kako vam se nakon klika na jedan oglas odjednom pojavljuje masa sličnih, i to od različitih brendova, odgovor leži u Facebook algoritmu. U kombinaciji sa preciznim targetiranjem, on personalizuje vaš feed i plasira sadržaj koji ste vi svojim lajkom ili drugom reakcijom označili kao poželjan. Ne zaboravimo i sve veću popularizaciju Facebook grupa, koje okupljaju korisnike oko teme ili brenda i u kojima se plasira tačno određen, specijalizovan sadržaj.

Tema kojom ćemo se svi zajedno sigurno baviti u budućnosti, i to sve češće, jesu AR (augmented reality) i VR (virtual reality), odnosno proširena i virtuelna stvarnost. Mreže su objeručke prihvatile ovaj trend, a Facebook je, kao pionir u onlajn kanalima, naravno otiašao i korak dalje pokretanjem Horizon-a, svojevrsne platforme specijalizovane za virtuelnu stvarnost. Korisnici u ovom prostoru mogu da se povezuju, igraju igrice i istražuju, što će biti zvijezda vodilja u daljem razvoju društvenih mreža u godinama koje dolaze.

Kada je u pitanju proširena realnost, nje smo već odavno svjedoci i aktivni konzumenti. Možda niste znali, ali korištenjem različitih filtera u svakodnevnim story-jima, vi postajete dio ove nove, „poboljšane“ stvarnosti. Od mačijih njuški i psećih ušiju, preko kompletног make-upa i filmskih kadrova, AR je tu da vam izmijeni i uljepša sadržaj. Pojedini brendovi su ovaj alat prepoznali i ugradili u svoje onlajn prisustvo, pa je Sephora, jedna od najpoznatijih kompanija

iz make-up oblasti, svojim potencijalnim kupcima ponudila nesvakidašnju uslugu. Dame, pažljivo čitajte - instalirajući njihovu aplikaciju, možete probati bilo šta od proizvoda i kroz filter se našminkati prije nego što se odlučite za šoping.

Jer, kupovina je i dalje ostala krajnji cilj svakog pojedinačnog poteza i promotivne aktivnosti, a napor oglašivača i svih tržišnih učesnika da je olakšaju i što više približe kupcu - imperativ! Klijenti već odavno ne odlaze u radnje, nego većinu svojih transakcija obavljaju onlajn, ali ne bilo gdje. Web-prodavnice će polako i sigurno mijenjati - pogađate šta... društvene mreže, naravno, a cilj je da se kupoprodaja obavi odmah i sada, bez preusmjeravanja korisnika na druge platforme. Instagram i Facebook u većini zemalja uveliko imaju svoje virtuelne radnje, a njih će, sudeći po svemu, morati da prate i ostali kanali.

Na kraju, zaključak se sam nameće - svi trendovi i predviđanja za naredne godine idu u smjeru prilagođavanja korisniku, koji postaje sve ljeniji i razmaženiji u svojim prohtjevima. Kompanije možda jesu kapetani ovog broda zvanog društvene mreže, ali za kormilom ipak stoje rame uz rame uz kupce, sa kojima, bez obzira na kompleksnost korištenih alata i kanala, moraju ustanoviti i održati odnos povjerenja. Jer, to je jedina sigurna luka u budućnosti.



MREŽA

# Šta mašina može pročitati na vašem licu?

PIŠE: DARKO BAJIĆ

ako tehnologija prepoznavanje lica (FR tehnologija) postoji već nekoliko decenija, nedavni tehnološki razvoj doveo je do njene šire upotrebe i više se ne doživljava kao dio naučnofantastičnih filmova poput „Minority Report“-a. Sa izlaskom iPhone X mobilnog telefona milioni ljudi ovu tehnologiju doslovno imaju na dlanu.

Kao i svaka nova tehnologija, i FR ima svoje razloge za ili protiv. Rasprava o njenoj primjeni ponovo je aktualizovana najavom kompanije Facebook da bi prepoznavanje lica mogla uvesti kao način logovanja. Biometrijsko logovanje je jednostavnije i bezbjednije od upotrebe lozinki, a u tom slučaju je potrebno napraviti selfi na telefonu koji



podržava takav način logovanja. Logovanje na društvenu mrežu prepoznavanjem vlasnika uređaja mogla bi biti opcija koju bi Facebook ponudio, a slična tehnologija već se koristi za prepoznavanja i označavanje osoba na fotografijama, odnosno prilikom „tagovanja“.

Već na samom početku priče o tehnologiji prepoznavanja lica iskaču brojna pitanja. Koje su sve njene mogućnosti? Da li zapravo biramo između bezbjednosti i privatnosti? Koje su mogućnosti upotrebe ove tehnologije i vještačke inteligencije zajedno? Da li FR tehnologiju treba dozvoliti ili zabraniti? Da li uopšte imamo izbora?

Ljudsko lice već sada je perfektni identifikator za brojne mogućnosti kojim se može realizovati otvaranje bankovnih računa, plaćanje na internetu i ubrzavanje bezbjednosne kontrole na aerodromima. FR tehnologija ima nekoliko područja primjene: bezbjednost, zdravstvo, marketing i maloprodaja i društvene mreže. U skorijoj budućnosti očekuje se da će ova lista biti mnogo duža.

Kao dio već uobičajene tehnologije u domaćinstvima u Americi, biometrijsku autentifikaciju lica ima oko 62 miliona sigurnosnih kamera dok milione mobilnih uređaja sa ovom opcijom korisnici nose u svojim džepovima. Možda nije lako predvidjeti gdje ćemo sve susretati ovu tehnologiju u narednim godinama, ali ona se globalno širi sa sve sofisticiranjem upotrebom.

Ova tehnologija uskoro bi mogla postati jedna od vodećih, jer se procjenjuje da bi vrijednost AI opreme koja je obezbjeđuje, odnosno kamera i softvera, u naredne tri godine mogla biti veća od 7,76 milijardi dolara.

Očigledno je da je upotreba ove tehnologije upravo u sferi preventivne kontrole i zaštite. Na primjer, neki aerodromi pokriveni su FR kamerama koje služe kako bi bile identifikovane osobe koje imaju problema sa zakonom, a da one to i ne znaju.

Popularna pjevačica Tejlor Swift objavila je da se na njenim koncertima koristi softver za prepoznavanje lica kako bi se zaštitila od potencijalno opasnih osoba koje progone slavne ličnosti.

Iako je FR tehnologija rigorozno kontrolisana u zemljama Evropske unije, ona može biti implementirana u policijskim provjerama i aktivno se testira u policijskim automobilima koji su opremljeni sličnim kamerama kako bi se na ulicama identificovali kriminalci ili vozila za kojima se traga. Policija Južnog Velsa koristila je ovu tehnologiju za vrijeme finala Lige šampiona 2017. godine, a njena upotreba planirana je i za Olimpijadu u Tokiju naredne godine.



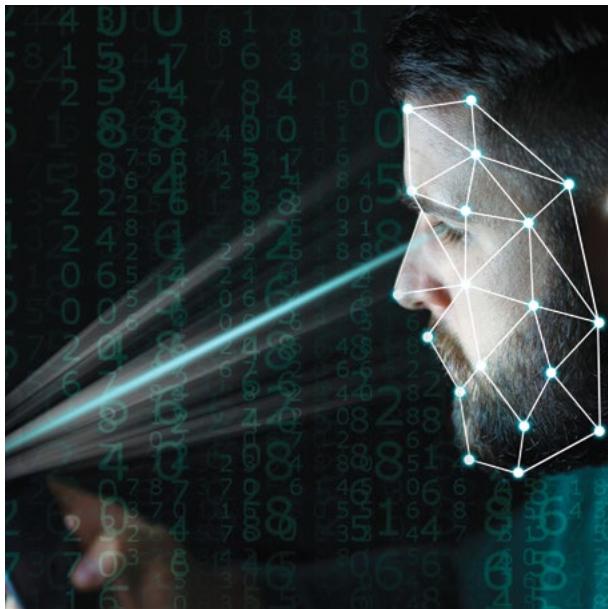
Veliki broj država u SAD dozvoljava predstavnicima zakona da koriste baze slike vozačkih dokumenata i drugih identifikacionih dokumenata.

Kombinacijom drona i kamere, FR tehnologija može pokriti veliko područje na kojem se nalazi mnoštvo ljudi. Prema nekim podacima, dobro opremljen dron sa kvalitetnim kamerama može identifikovati osobu udaljenu do 800 metara i to sa visine oko 100 metara.

Upotreba FR tehnologije može biti od velike koristi i u zdravstvu. Zahvaljujući mašinskom učenju i facialnoj analizi, već sada je moguće pratiti da li pacijent dobija adekvatnu terapiju, a koristi se i za otkrivanje nekih genetskih bolesti, kao i u terapijama za ublažavanje bolova i zdravstvenim analizama koje je moguće uraditi analiziranjem lica pacijenta.

Marketing i maloprodaja je oblast u kojoj je upotreba FR tehnologije možda najmanje očekivana, ali u kojoj se mogu postići iznenađujući rezultati. Termin KYC (Know Your Customer) postaje jedan od izraza koji se u velikoj mjeri odnosi na ovu tehnologiju. Authentic je Facebook platforma koja pruža mogućnost prodajnim lancima da povežu podatke koje dobiju sa kamera postavljenih po prodajnim mjestima sa korisničkim nalozima na društvenim mrežama kako bi dobili veoma precizne analize o navikama svojih kupaca i poboljšali svoju ponudu. Naravno, ovo se radi uz pristanak kupaca kao dio programa lojalnosti.

Takođe, već se uveliko testiraju sistemi plaćanja pomoću FR tehnologije.



## KAKO RADI FR TEHNOLOGIJA?

FR tehnologija ili tehnologija prepoznavanja lica je proces identifikovanja osobe pomoću njenog lica. Ona snima, analizira i poređi detalje sa fotografijama iz baze podataka i na osnovu toga detektuje i locira lice na fotografijama ili video-snmcima. To je i proces kojim se analogne informacije (karakteristike lica i drugi detalji) pretvaraju u digitalni set informacija koje određuju pojedinu osobu.

Osnovna osobina FR tehnologije je stalna mogućnost učenja i poboljšavanja na osnovu sakupljenih podataka i zahvaljujući tome postaje sve bolja.

Prepoznavanje lica je nama najprirodniji način prepoznavanja osobe, jer i nesvesno obrađujemo veliku količinu informacija kada nekog pogledamo. Tehnologija prepoznavanja lica posljednjih godina izuzetno je napredovala, a po mišljenju nekih istraživača, i bolje od ljudske sposobnosti uočavanja.

Ovi automatizovani sistemi na slikama analiziraju razmak očiju, oblik nosa, konture usana, ušiju, brade i dr. i iz baze od nekoliko miliona fotografija određuju osobu ukoliko pronađu njene podatke.

Naravno, ljudi se određuju i pomoću otiska prsta, skeniranjem zjenice, glasovnim prepoznavanjem pa čak i digitalnom slikom vena dlana, ali za FR tehnologiju nije potrebna interakcija sistema i korisnika, može se dešavati i bez njihovog znanja o tome.

Zajedno sa FR tehnologijom razvija se i prepoznavanje ljudskih emocija i njihovo prepoznavanje i mapiranje na licu. Kada je tehnologija u stanju precizno da identificuje emocije poput ljutnje, radosti, iznenađenja, straha ili tuge, onda je to veoma interesantno za razvoj raznih aplikacija.

U kombinaciji sa vještačkom inteligencijom, FR tehnologija predstavlja veliki digitalni izazov za sve velike kompanije i organizacije, a posebno za državne vlasti. Upotreba ove tehnologije odmah je otvorila i brojna pitanja koja se tiču zaštite privatnih podataka. Da li ovi tehnološki podvizi, dostojni naučnofantastičnih filmova, ugrožavaju našu slobodu, a ujedno i pravo na našu anonimnost?

U zemljama Evropske unije ova pitanja su uređena Opštom regulativom o zaštiti podataka (GDPR), koja se zapravo odnosi na lične podatke građana. Bilo kakva istraživanje privatnog života ili putnih navika ne dolaze u obzir i nepoštovanje toga donosi stroge kazne. Slično GDPR regulativi i Kalifornija je usvojila CCPA (The California Consumer Privacy Act), koji reguliše privatnost ličnih podataka. Bredford Smit, jedan od direktora i glavni pravnik u Microsoft-u, pozvao je američki Kongres da prouči i nadgleda upotrebu ove tehnologije. Neki gradovi, poput San Franciska, u potpunosti su zabranili FR tehnologiju, ali ostaje pitanje da li će ih ubrzani razvoj i sve mogućnosti njene primjene navesti na to da preispitaju svoju odluku.

## NEKI PRIMJERI KORIŠTENJA FR TEHNOLOGIJE

- Proizvođač automobila Subaru koristi infrared LED i kameru za nadgledanje vozača kako bi ih na vrijeme upozorio ukoliko detektuje znake umora, dekoncentracije ili pospanosti. Sistem je u stanju da nadgleda do pet različitih vozača i za svakog se posebno prilagođava.
- Za upotrebu FR tehnologije za identifikaciju gostiju pa čak i interakciju s njima zainteresovani su mnogobrojni hoteli. Kada gost prihvati program lojalnosti, omogućiće im se potpuno novo iskustvo na recepciji i hotelskim uslugama.
- Prepoznavanje lica ima mogućnost da oglašavanje učini više ciljanim tako što će se prilagođavati prema starosti i polu. Neke kompanije već planiraju postavljanje ekrana na benzinskim pumpama i reklamnim prostorima sa ugrađenim prepoznavanjem lica. Šta bi to tek značilo za oglašavanje kada bi ova opcija bila ugrađena u pametne uređaje?

## BRENDLOGIJA

---



# TRENDÖVI U DIGITALNOM MARKETINGU ZA 2020. GODINU

---

PIŠE: DEJAN TRNINIĆ

Digitalna tehnologija mijenja sve čega se dotakne, uključujući i marketing. Zahvaljujući internetu i pametnim uređajima, informacije su postale još dostupnije potrošačima, što kompanijama značajno olakšava promociju brenda putem digitalnih medija.

Procjene govore da će većina kompanija povećavati budžete za digitalni marketing, koji će u 2020. godini iznositi oko 385 milijardi dolara. Tako će ova godina biti godina „kontenta“, chatbot-ova i personalizacije koja će nastaviti da bude važan dio marketinga u 2020. godini.

## CHATBOT-OVI

Mnoge kompanije već koriste chatbot-ove na svojim web-sajtovima i stranicama na društvenim platformama. Chatbot-ovi su nadmašili usluge čovjeka, jer jedna osoba može razgovarati samo s jednim korisnikom, a osim toga, ovakav vid komunikacije je za kompanije višestruko jeftiniji. Chatbot-ovi ne samo da štede vrijeme i novac, već povećavaju nivo

zadovoljstva kupaca. Prednost ovih virtualnih asistenata je što su uvijek na usluzi, a tehnologija bazirana na vještačkoj inteligenciji omogućava interakciju u stvarnom vremenu. Pred nama je generacija naprednijih chatbot-ova, koji će započeti i završiti sav komunikacioni proces sa klijentima, počev od ponude pa do završetka kupovine.

## KORISNIČKI GENERISAN SADRŽAJ

Korisnički generisan sadržaj nije novost, ali se njegov značaj povećava iz godine u godinu. Korisnički sadržaj koji generišu korisnici interneta od izuzetnog je značaja za povjerenje u brand. Studije pokazuju da ljudi više vjeruju drugim potrošačima nego što vjeruju brendovima te da je na većinu njihovih odluka o kupovini uticao sadržaj koji je stvorio drugi korisnik.



Mnoge kompanije koriste ove prednosti pa objavljaju fotografije, blogove, kritike i video-zapise koje generišu sami korisnici. Sadržaj koji stvara korisnik omogućava ljudima da se osjećaju kao da su dio brenda, što je veoma važno iz marketinške perspektive. Korisnički stvoren sadržaj dobar je za SEO, domet na društvenim mrežama i odličan je izvor za uvid u interesovanja i navike kupca.

## PERSONALIZACIJA

Personalizovani advertajzing predviđao je Stiven Spielberg još 2002. godine u filmu „Minority Report“. Svi oni koji su gledali ovaj film prisjetiće se scene u kojoj vidimo kako se bilbord lično obraća Tom Kruzu koji u tom trenutku prolazi pored njega.

Personalizacija kao poslovni model omogućila je velikim brendovima poput Amazona da postanu ono što su danas. Ova kompanija analizira ponašanje kupaca i promoviše proizvode na osnovu prethodne kupovine ili istorije pretrage. Uspješna personalizacija generiše više potencijala, a uz pomoć tehnologije kompanije će u 2020. godini moći preciznije da odrede šta njihovi kupci žele, po kojoj cijeni, kako i kada to žele.

## VIZUELNA PRETRAGA

Sadržaj je bio i ostaće važan dio digitalnog marketinga, a u 2020. godini biće još interaktivniji. Ponuda unaprijeđenog korisničkog iskustva odličan je način da se osigura zadovoljstvo korisnika, a jedan od njenih vidova je korištenje vizuelnog pretraživanja za davanje tačnih rezultata pretraživanja. Kada osoba provede vizuelnu pretragu, dobija rezultate koji se podudaraju sa slikom koju je postavila za pretraživanje.

Vizuelni sadržaj u marketingu privlači više pažnje, prodaje više proizvoda i pomaže u prepoznatljivosti brenda. Kako milenijalci, koji čine značajan dio konzumenata na tržištu, više vole vizuelno pretraživanje, kompanije će im se sve više obraćati na ovaj način.

## PREDIKTIVNA ANALITIKA

Prediktivna analitika ima za cilj predviđanje budućih rezultata na osnovu istorijskih podataka, sofisticirane tehnologije i mašinskog učenja. Sa značajnim stepenom preciznosti, kompanije mogu da koriste prethodne i trenutne podatke kako bi pouzdano predvidjele trendove i ponašanje kupaca u budućnosti.

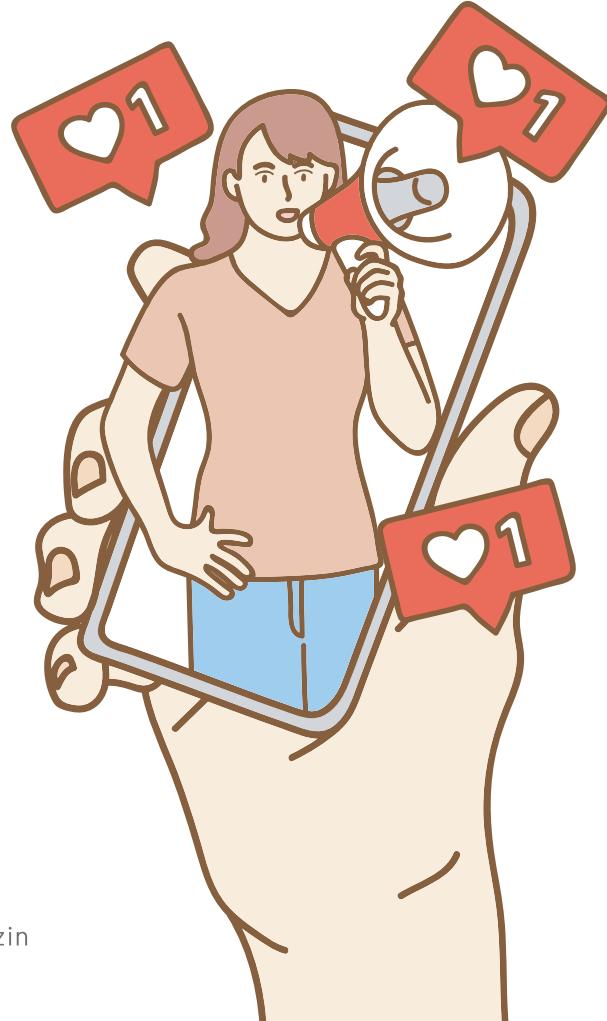
Zahvaljujući Big Data tehnologiji, upotreba prediktivne analitike dobija sve važniju ulogu u većini industrija, pa

tako i u marketingu. Napredni algoritmi dubokog učenja omogućiće vještačkoj inteligenciji da prikupi podatke za uočavanje obrazaca u ponašanju. Ova vrsta analitike može se koristiti za predviđanje buduće potražnje i prodaje proizvoda.

## MIKROINFLUENSERI

Marketinški stručnjaci odavno su postali svjesni toga da ljudi lakše kupuju proizvode ili usluge ukoliko ih kupuju na osnovu preporuke nekoga kome vjeruju. Izvještaji pokazuju da se u posljednje tri godine broj platformi koje okupljaju influensere uveličao, a u 2020. godini nastaviće se trend saradnje sa influenserima te bi potrošnja mogla dostići 10 milijardi dolara.

Influenseri su nekada bili poznate ličnosti ili „internet poznate osobe“ sa stotinama hiljada ili milionima pratilaca na društvenim mrežama. Sada ovaj vid marketinga postaje personalizovaniji, autentičniji i emotivniji. Kako bi došle do ciljne grupe, kompanije se okreću ljudima s manje pratilaca - mikroinfluenserima, koji govore glasom kojem njihovi pratioci više vjeruju.



 100°  
Wide Angle



## 100° Wide Angle Selfie Camera

Fit in more of your friends, and more of your surroundings—the 100° Wide Angle Selfie is the best way to give those special memories a beautifully broad view.



**LG K11**

# m:

S DRUGE STRANE

HILJADU RIJEČI

U DOBROM DRUŠTVU

---

# NEMANJA ĆERANIĆ NOVI HOLIVUD NA NJEGOV NAČIN

---

PIŠE: JELENA PRALICA





*Tako mlad, a već...*

**B**rojne su varijacije na ovu temu, kako one koje su se već ustoličile u svakodnevnoj upotrebi ovdašnjih naroda, tako i one koje bi pojedinci mogli da nadograde nekim svojim znanjima ili aktivnostima.

Jedan od takvih, a za kojeg bismo s pravom mogli na ovo „a već“ nadovezati brojne epitete, da ne kažem superlative, svakako je Nemanja Ćeranić. Pa, da počnemo...

Tako mlad, a već režiser. Tako mlad, a već uspješan režiser. Tako mlad, a već uspješan i nagrađivan režiser. Tako mlad, a već režiser nekoliko uspješnih ostvarenja. Tako mlad, a već pomjera granice u kinematografiji.

Lako bi bilo nastaviti ovaj niz, s obzirom na to da je Ćeranić sve to i da, uz to, ne planira ubrzo da stane. Naprotiv, ovaj mladi pregalac, rodom iz Indije, sa diplomom koju je stekao na Fakultetu dramskih umjetnosti u Beogradu, Odsjek montaža, stečeno znanje vremenom je spojio sa ljubavlju prema režiji.

Nakon kratkih filmova „Soba smrti“ i „Stočar“, koji su naišli na odobravanje publike i kritike, na red je došla „Volja sinovljeva“, Ćeranićev cjelovečernji prvenac, po mnogo čemu jedinstven projekat u Srbiji. Potpisuje i nekoliko serija, među kojima su „Grupa“ i „Š vindleri“, koje su odnedavno pred publikom.

Iza njega je već mnogo toga uspješnog, a u budućnosti najavljuje još dosta dobrih projekata ili, kako bi sam rekao, priča većih od života.

**Ranije, kao učesnik, a potom i kao član žirija povratničkog DukaFesta u Banjaluci – Vaš osrvt na svrhu postojanja i smisao jednog takvog filmskog festivala?**

DukaFest je veoma bitan festival, koji je do 2013. afirmisao mlade autore iz regionala i tako nešto bi trebalo da postoji, što u Banjaluci, što u gradovima širom Bosne i Hercegovine, kao i u Srbiji i Hrvatskoj, ali i ostalim zemljama regionala. Bio sam učesnik na posljednjem festivalu, 2013. godine, i imao sam priliku da prođem u selekciju glavnog takmičarskog programa. Pamtim DukaFest kao jedan od mojih prvih festivala.

**Istovremeno ste mlađi i poslovično/profesionalno karakteran reditelj. Ako ništa, za Vas kažu da pomjerate granice u srpskoj kinematografiji. Šta imate da kažete u svoju „odbranu“?**

To je bilo obrazloženje komisije FCS-a kada sam dobio sredstva za svoj debitantski film, koji još nije završen. Pokušavam da spojam moderno i tradicionalno, novi Holivud sa ciklusom srpskih narodnih epskih pjesama i ispričam priču o sudsbi jedne porodice. Rano je za „odbranu“, sačekaćemo da film prvo izade.

**A, kako Vam izgleda budućnost filmske umjetnosti na ovim prostorima?**

Veoma dobro, mislim da mladi filmski autori koji se nisu afirmisali ili imaju samo jedan film donose jednu novu energiju i drugačiji način filmskog mišljenja.

**Danas (skoro) svi žele ono najbolje, teže najboljem, crpe iz najboljeg. Vama su, međutim, inspiracija B i C holivudski filmovi. Zašto ste „preskočili“ A i šta ovi sljedeći u nizu nude?**

Kad kažem B i C film, isključivo pričam o produkciji i budžetu, ne mislim na umjetnički kvalitet filma. Reditelji koji su radili B i C filmove imali su veću autonomiju nad svojim filmovima i mogli su da rade i da se poigravaju sa pričom, što je dovelo do određenih promjena u filmskom mišljenju, poetici i estetici. Veća sloboda, manji budžet. To je bio njihov plan.

**Jedan ste od sedam režisera aktuelne serije „Grupa“, angažovane priče o tome kako mladi ljudi nesmotreno ulaze u svijet kriminala. Zašto toliko režisera i zašto Vi među njima?**

Ovo je pitanje za kreatora serije Uroša Tomića, ali mislim da je imao ideju da oformi jednu ekipu ljudi koji imaju različite rediteljske energije i svakom dodijeli epizodu po nekom našem senzibilitetu. To je bilo sjajno iskustvo, raditi jednu ovaku seriju.

**Ipak, u „Švindlerima“ ste glavni reditelj. Ko su švindleri i kako ste, zapravo, uzburkali mirnu Palanku i promijenili sudbine mnogih?**

Serija „Švindleri“ je crnohumorna bajka smještena u period između dva rata, pomiješana s elementima vesterna i trilera. Oslanjajući se na ovu estetiku i poetiku filmskih žanrova, dobija se jedan unikatan spoj tradicije, kako američkog, tako i jugoslovenskog (srpskog) filma. Scenarista Đorđe Milosavljević izrazitom maštom živopisnih i čudnih likova sa margine jedne palanke u Srbiji transponuje ih u jedan svijet pun sukoba, prevara, neobičnih romansi i od toga stvara komičan zaplet s odličnom dramaturškom strukturom, kao i samim razrješenjem.

**Početak emitovanja te serije rezervisan je za decembar, a jesen je bila u znaku „Grupe“. Šta donosi početak 2020. godine?**

Planiram da radim više svoje projekte u 2020. i mislim da će biti zabavno, ali o ovoj temi neki drugi put.

**Osim što je Vaš prvi dugometražni i osim što je film postapokalipse, kakav ranije nije u Srbiji viđen, po čemu još vjerujete da će ljudi prigrli i pamtitи ostvarenje „Volja sinovljeva“?**

Najviše po tragediji jedne porodice, po emociji i akciji, ali i mješavini žanrova koja čini „Volju sinovljevu“ drugačijom.

**Priča veća od života – opisuje li to dovoljno Vaš potpis (ili bar težnje) kad krene odjavna špica?**

Ako i dalje gledamo špicu – apsolutno!

**Miruje li rediteljski um ikada?**

Miruje, kako ne. Evo, baš sad odoh na kafu, pa poslije na fudbalski termin sa ortacima.



U DOBROM DRUŠTVU

---



BORIS TRNINIĆ  
KADA ZARONITE U VODU,  
SVI PROBLEMI NESTAJU

---

PIŠE: DEJAN TRNINIĆ

Ronilački klub „Buk“ osnovan je 1976. godine od strane bivših mornara i nekoliko entuzijasta ronilačkog sporta. Kao jedan od pokretača organizovanog ronjenja na ovom području, Klub je tokom protekle gotovo tri i po decenije postavio temelje i standarde ronilaštva na domaćim prostorima. Stotine obučenih ronilaca, pregršt medalja sa takmičenja i mnogobrojne uspješno obavljene spasilačke akcije, svrstale su „Buk“ među trenutno najorganizovaniye klubove u Bosni i Hercegovini.

Kraj protekle godine obilježila je vijest da su ronioci pronašli i iz rijeke Vrbas izvukli srednjovjekovni mač koji je bio zaboden u stijenu, zbog čega su ga već prozvali „banjalučkim Ekskaliburom“, po uzoru na legendu o kralju Arturu.

Tim povodom razgovarali smo sa Borisom Trninićem, predsjednikom Ronilačkog kluba „Buk“ iz Banjaluke, koji se ronjenjem bavi već 30 godina.

*Pronalazak jednoiporučnog ili bastardnog mača, koji predstavlja prelazni tip od jednoručnih ka dvoručnim mačevima, značajno je arheološko otkriće, jer su ovakvi mačevi na našim prostorima veoma rijetki.*

**Koliko je važno otkriće drevnog mača u Vrbasu, koji su pronašli članovi RK „Buk“ i potom ga uspješno izvukli tokom oktobra protekle godine?**

Prije nekoliko mjeseci, Milan Rodić, jedan od naših kolega, tokom rutinskog ronjenja u rijeci Vrbas video je predmet koji podsjeća na mač i svoje zapažanje prenio drugim kolegama u klubu. Potom je naš kolega Branislav Rađević na osnovu njegove priče odlučio da krene u potragu za mačem. Došao je na lokaciju, napravio foto i video dokumentaciju, nakon čega se ispostavilo da se zaista radi o maču. S obzirom na to da u Klubu nismo imali nikoga ko se bavio podvodnom arheologijom, obratili smo se za mišljenje Muzeju Republike Srpske, da bi uvidom u snimke stručnjaci došli do zaključka da se radi o jednom veoma vrijednom istorijskom pronalasku.

**Kako je tekla misija izvlačenja srednjovjekovnog mača iz Vrbasa koji su odmah prozvali „banjalučkim Ekskaliburom“ po uzoru na legendu o kralju Arturu?**

Sama operacija vađenja mača iz Vrbasa odvijala se na području naselja Rekavice, u blizini srednjovjekovnog grada Zvečaj. Članice Kluba Ivana Pandžić (arheolog ronilac) i Ana Čurić (ronilac biolog) izvukle su mač iz Vrbasa sa dubine od oko 10 metara. Ronilac snimatelj Darko Vučić sve to zabilježio je video-dokumentacijom, iz čega će proisteći dokumentarni film.

Inače, cijela akcija bila je detaljno pripremana, a konzervatorka iz Beograda Danijela Jovanović bila je prisutna na licu mesta. Kako se mač ne bi oštetio, nekoliko dana ranije obradivali smo stijenu u koju je bio zaboden te je na kraju izvađen u potpuno identičnom stanju u kakvom je bio u vodi. Prilikom izvlačenja mač je trebalo odvojiti od stijene, a potom pažljivo ukloniti naslage sedre. Na osnovu podataka stručnjaka, saznali smo da mač datira s kraja 13. do početka 15. vijeka. Nakon detaljne restauracije mač će biti izložen u Muzeju Republike Srpske, gdje će biti dostupan posjetiocima i istraživačima.



Foto: Aleksandar Čavić/Grad Banjaluka



**Šta je sve potrebno da bi neko bio ronilac i da li RK „Buk“ organizuje redovne obuke za polaznike?**

RK „Buk“ organizuje obuku za ronioce tri do četiri puta godišnje, koju prođe 20 do 30 polaznika. Kurs se sastoji od teoretske obuke, koju izvodimo u prostorijama Kluba, gdje se naši polaznici susreću sa medicinom ronjenja, fiziologijom ronilaca pod vodom i upoznaju ronilačku opremu. Prve praktične vježbe organizujemo na olimpijskom bazenu u Banjaluci, a čim nam to uslovi dozvole, odlazimo na rijeku Vrbas. Svake godine polaznike vodimo na stažno ronjenje u Crnu Goru, a odlazimo i na Hrvatsko primorje.

Nakon što završe praktični dio obuke, polaznici dobijaju zvanje ronioca sa jednom ronilačkom zviježdom. Oni još ne mogu da rone sami te moraju neko vrijeme u vodu da idu u pratnji instruktora. Kada steknu veći broj zarona, stiču uslove za višu ronilačku kategoriju, drugu i treću zviježdu, kada uče nove vještine, tehnike ronjenja sa komplikovanijom opremom, idu u dublje zarone itd.

**Terapijsko ronjenje je još jedna od aktivnosti koje Klub odnedavno provodi?**

Projekat „Terapijsko ronjenje za osobe sa invaliditetom“ je aktivnost koja je počela tokom 2017. godine na inicijativu dr Snežane Kutlešić Stević. Naši instruktori Branislav Rađević i Miroslav Mišković prošli su specijalnu edukaciju u Sloveniji te stekli međunarodno priznate instruktorske licence za rad sa osobama sa invaliditetom.

Ronjenje pomaže osobama sa invaliditetom u rehabilitaciji, jer djeluje relaksirajuće na tijelo čovjeka. Cilj obuke bio je ospozobiti polaznike za samostalno ronjenje, a Biljana Nedić i Pero Kuzmanović, koji su prošli obuku protekle godine, pridružili su se timu „Buka“ na tradicionalnom stažnom ronjenju u Rosama.

**Kakvo je ekološko stanje vodenih tokova u BiH, s obzirom na to da članovi Ronilačkog kluba „Buk“ učestvuju u čišćenju riječnih tokova?**

Mogu konkretno da pričam o rijeci Vrbas, jer se naš klub nalazi na obalama Vrbasa i aktivnostima smo vezani za tu rijeku. Što se tiče uklanjanja i čišćenja mehaničkog otpada, situacija se popravila, sistematski se radi na vađenju krutog otpada, a obale se uređuju. Stanje nije idealno, ali svijest građana se popravila u pozitivnom smislu. Ipak, više pažnje treba posvetiti našoj rijeci i obali, koje su još neiskorištene i gdje mogu da se naprave razni sadržaji poput šetališta.

**Šta biste izdvjili kao poseban doživljaj kada je ronjenje u pitanju? Gdje je bilo najopasnije ili najuzbudljivije zaroniti u vodu?**

Za nas ronioce najveći izazov je roniti na nekom novom i nepoznatom području. U mom slučaju, to je prilika za ronjenje na Crvenom moru, na Ras Mohamedu, jednoj od najljepših lokacija gdje ronilac može da uživa u raznolikosti biljnog i životinjskog morskog svijeta.

U proteklom periodu ronjenje na olupinama starih ratnih i trgovačkih brodova na Jadranu je postalo veoma zanimljivo. Ronili smo mnogo puta u akvatorijumu Pule i Cavtata, nedavno i na Visu, gdje ima veoma mnogo brodova i aviona iz Drugog svjetskog rata. Jedna od atraktivnih lokacija za ronjenje je Plava špilja u Crnoj Gori.

Interesantan izlet bio je na ledničkom jezeru Griner u Austriji, koje je kristalno čisto i u kojem je vidljivost nevjerojatna. Prije nekoliko godina ronili smo u najdubljem bazenu na svijetu „Y40“, koji se nalazi u blizini grada Padove. Riječ je o jednom fantastičnom objektu gdje je iskorištena termalna voda kako bi se napravio bazen za obuku dubine 40 metara.

Ronjenje je uživanje koje čovjeka čini srećnim, a mi ronioci volimo da kažemo da, kada zaronite u vodu, svi problemi nestaju.



*Ronilački klub „Buk“ Banjaluka pokazao se naročito značajnim kroz pružanje pomoći stanovništvu u katastrofalnim poplavama u maju 2014. godine. Jedinica za spasavanje na vodi i pod vodom učestvovala je u akcijama spašavanja ljudi i materijalnih dobara na ugroženim područjima u Doboju i Banjaluci.*





# SREDNJOŠKOLAC U ULOZI PREDAVAČA

---

PIŠE: DEJAN TRNINIĆ

ako ima samo 17 godina, Rastko Đorđević je programer, stručnjak za IoT i predavač, što ga izdvaja od njegovih vršnjaka. Ovaj srednjoškolac iz Srbije dobro je poznat svima koji se bave programiranjem, a iza njega su brojni projekti, saradnje sa IT kompanijama i tehnološke konferencije na kojima je učestvovao.

Ugostili smo Rastka u rubrici Talenti, kako bismo saznali šta nam donosi budućnost u kojoj će glavnu riječ imati vještacka inteligencija i IoT uređaji.

## Kako ste ušli u svijet programiranja i kada je sve počelo?

Odmalena sam imao pristup računaru i, kao svako dijete, volio sam svoje slobodno vrijeme da provodim igrajući igre. Malo-pomalo, mene je počelo da zanima kako se te igre zapravo prave i tako sam otkrio magiju programiranja. Naravno, nisam odmah počeo da se bavim ozbiljnim programiranjem, ali kada je iskočio crni prozor sa „Hello, World!“ (rečenica koja se prikazuje prilikom pokretanja nekog programskega jezika), to me je inspirisalo da nastavim da učim.

**Već nekoliko godina ste predavač na mnogobrojnim konferencijama u regionu, a svoje prvo predavanje održali ste sa samo 12 godina. Kako ste se tada osjećali među starijim kolegama?**

S obzirom na to da mi je to bilo prvo predavanje, a kolege su bile tri puta starije od mene, osjetio sam veliku tremu, ali da nije bilo podrške i savjeta, pa i pozitivne kritike od tih kolega, ne bih danas predavao. Inače, više puta sam bio predavač u Banjaluci i mogu reći da sam oduševljen gradom.

**IoT i rješenja za pametne domove su u fokusu Vašeg rada. Na kojim projektima ste do sada radili i šta je to na čemu radite trenutno?**

Radio sam na mnogobrojnim projektima, ali mi je jedan od omiljenih kada sam sa prijateljem Katalinom Georgijuom radio na pametnom rješenju za jednu fabriku, gdje smo koristili Machine Learning. U skorije vrijeme počeo sam da se fokusiram na učenje Machine Learning-a i vještacke inteligencije, naravno, u simbiozi sa IoT-om.

**Šta nam donosi budućnost koja će biti uvezana IoT tehnologijom, u kojoj će internet povezivati sve uređaje, uključujući i one u našim domovima kojima već svjedočimo?**

Sa većom povezanošću fizičkog i digitalnog svijeta, pristupačnost informacijama nikad neće biti lakša, ali naravno, s tim dolazi rizik koji se tiče privatnosti korisnika. Smatram da fokus treba da bude na inovacijama na tom polju, ali i na bezbjednosti krajnjeg korisnika.

**Kakvo je Vaše mišljenje, da li su startapi šansa za mlade ljude da sami pokrenu svoj biznis? Imamo li u ovoj regiji dovoljno znanja, kreativnosti i inovativnosti da oni mogu „odskočiti“ i napraviti neku veliku stvar?**

Naravno da imamo, pogledajmo samo broj mlađih u regionu koji su zainteresovani za IT, gdje žele da naprave velike promjene na IT tržištu. Ne vjerujem da su problem znanje, kreativnost ili inovativnost, nego podrška i kapital. Teško je započeti razvoj odlične ideje kada ta ideja ne može da prikupi sponzore. Ako mlađi mogu sebe da okruže timskim igračima i da dovedu nešto inovativno na tržište - vjerujem da će uspjeti. Na kraju dana, potrebno je malo i tajnog sastojka, zvanog sreća.

**Koji savjet biste dali svojim vršnjacima koji žele da se bave programiranjem? Čime da počnu, a šta se najviše traži na tržištu znanja?**

IT kao cijelo tržište zahtjeva razne vrste specijalizacija. Naravno, kako se vremenom tehnologije razvijaju, neka tehnologija postaje relevantnija, a na neke ljudi prosto zaborave. Ne smatram da je pitanje šta se najviše traži, nego šta individualac najviše voli da radi. Ja mnogo volim programiranje, ali nikad ne bih mogao da radim na poziciji sistem administratora. Za one koji žele da počnu da se bave programiranjem, moja preporuka je da krenu s HTML-om, CSS-om i JavaScript-om i polako pređu na objektno orientisane jezike. Kada shvate osnovne principe programiranja, najmanji je problem da se pronađu i shvate koja vrsta programera žele biti.

**Kako se opuštate u pauzi između školskih časova, programiranja i konferenciјa? Koliko slobodnog vremena Vam ostaje za druženje s vršnjacima i, generalno, hobije koji nemaju veze sa IT svijetom?**

Kao i svaki tinejdžer, družim se u gradu sa prijateljima, idem u teretan i trudim se da radim i učim što je više moguće. Naravno, to sve zavisi od moje organizacije vremena, koja bi svakako mogla biti bolja.





HILJADU RIJEČI

---

# PEJZAŽ KAO APSOLUTNI VLADAR MARIJA BJELOŠEVIĆ

---

PIŠE: JELENA PRALICA



**„Potpuno kliše, ali se i meni to desilo - kao maš sam otkrila da mi je mnogo jednostavnije nacrtati i naslikati nešto što me ostavi bez daha, nego to objasniti riječima“,** pojašnjava Marija Belošević, koja je diplomirala 2015. godine na Akademiji umjetnosti Univerziteta u Banjaluci, smjer slikarstvo, u klasi profesora Vese Sovilja. Dvije godine kasnije, na Akademiji je upisala master studije, isti smjer, kod mentorke Borjane Mrđe.

Ova mlada akademska slikarka, rođena u Zvorniku, a danas sa banjalučkom adresom, učesnica je više kolektivnih izložbi i kolonija, a iza nje je i šest samostalnih postavki. Očigledno je da joj se navika s početka teksta i kasnije zadržala, pa i danas, kad nešto osjeti ili ima potrebu da prepriča emociju doživljenu u nekom predjelu, ona to - naslika. Kroz svoje

stvaralaštvo se, kako navodi, trudi da ostane prisutna i povezana sa prirodom, kako fizički tako i emotivno.

**„Pejzaž, kao jedna od najstarijih tema u umjetnosti, obično je pratilac kompoziciji, rijetko kada je ‘glavni lik’, i negdje u sebi sam osjetila pobudu zbog toga, željela sam da probam to da promijenim, da pejzaž ne bude pratilac kompozicije, nego apsolutni vladar na platnu. Naravno, ne želim da moja uloga bude zadivljeni posmatrač ili neizumrli romantičar koji slika klasični komercijalni pejzaž“,** pojašnjava ona.

Ideja i cilj bili su joj da prenosi svoj subjektivni doživljaj u prirodi, gdje boja nije primarno opisna, nego je ekvivalent emociji, da preispituje, kako svoju poziciju u prirodi tako i posmatračevu, da se igra sa formama te da posmatrača „uvuče“ u samu suštinu pejzaža.

**„Takode, nastojim da stvaram interaktivne radove, gdje će i posmatrač moći da učestvuje u stvaranju kompozicije“, ističe ova umjetnica.**

Na četvrtoj godini studija u njene radove su se „uselili“ fovizam i ekspresionizam - prvi pravac svojom snagom kolorita, čistih boja, čija je težnja da stigne do emocionalne suštine, a potonji kao umjetnost koja izražava unutrašnju i psihološku sadržinu.

**„Na master studijama slikarstva nastavila sam sa tim pravcima, s tim da sam proširila to na ostale pravce i medije. Faktički sam preuzela elemente koji su odgovarali mom senzibilitetu, a da se pri tome ne držim slijepo pravila“, pojašnjava ova mlada umjetnica i dodaje da foviste voli i zbog teze koja ih približava: „Tačnost nije istina.“**

Navodi da se uvijek trudi da uradi nešto novo na svojim radovima, ali istovremeno nastoji da jedan ciklus istraži dok god osjeća da ima potrebu da daje sve od sebe, pa čak i da izađe iz svojih dotadašnjih okvira u tehnikama i formama.



**„U posljednjem ciklusu ‘Raslojavanje predjela’, postavci koja je prikazana u oktobru u Banskom dvoru u Banjaluci, pored slika, izložene su i instalacije koje do tada nisam radila. Dakle, koketiranje sa umjetničkim pristupom je već prisutno. Otvorena sam i za promjene u vezi sa samom temom, one će uslijediti u momentu kada se u meni probudi slična emocija koju osjećam kada je pejzaž u pitanju“, govori Bjeloševićeva.**

Ipak, nisu samo pejzaži ono u čemu se uspješno okušala. Naime, njeni radovi podrazumijevaju i ilustracije, i to za djecu, što smatra mnogo zahtjevnijim poslom od slikanja.

**„Ilustracija mora biti prilagođena tekstu i zadatku, naročito kada je dječja ilustracija u pitanju. Nastojim da intenzivan kolorit bude nit koja povezuje ilustraciju sa mojim slikama, a prije svega iskrenost i toplina u toku rada, koje djeca lako osjete“, ističe ona te dodaje da, kada govori o svojim profesionalnim planovima, misli na novi ciklus slika, usavršavanje i nove prilike za izložbe.**



## MONDO PIŠE

---

# NAJTRAŽENIJI RESURS DANAŠNJICE – SVUDA JE OKO NAS, A UVIJEK NAM FALI!

*Naše potrebe za memorijom veće su nego ikada do sada, a trend rasta ne prestaje.*

*Ako je nešto dobar i dovoljno jasan pokazatelj toga kako tehnologija napreduje, onda je to svakako količina memorije koju svakodnevno „konsumiramo“.*

**N**e tako davno, teško da je bilo ko mogao da zamisli da će uređaji, koji su se u potpunosti uvukli u našu svakodnevnicu, poput mobilnih telefona, u sebi sadržavati količinu memorije koja je komparabilna sa, recimo, onom u laptopima ili čak desktop računarima. Prošle godine bili smo svjedoci toga da je probijena „magična granica“ od jednog terabajta prostora dostupnog na pametnom telefonu, dok danas mnogi top modeli, kao što je, recimo, Samsung Note 10+ dolaze sa 512 MB interne memorije i slotom za microSD karticu, uz pomoć koje se kapacitet memorije može povećati na 1 TB i više.

Uporedo, veliki proizvođači memorije, kao što je Kingston, izbacuju na tržište memoriske kartice sve većeg kapaciteta i performansi, koje mogu da izađu na kraj sa burst fotografijom i snimanjem video-klipova u 4K rezoluciji uz veliki broj frejmova (30 i čak do 60 u sekundi). Trenutno najbolji modeli pomenute kompanije su Canvas React kartice kapaciteta od 512 GB, a u skorijoj budućnosti očekujemo da će biti dostupni i veći kapaciteti.



Ogromni kapaciteti koje spominjemo nisu tu samo kao demonstracija dokle je stigla tehnologija, čak možemo reći da je memorijska industrija jedna od rijetkih gdje i najnoviji proizvodi mogu odmah naći primjenu. Jednostavno, potrebe za ogromnim količinama memorije prerasle su računare i sad je memorija važna komponenta i u uređajima kao što su televizori, telefoni, automobili, robotski usisivači, pa čak i kućni aparati poput frižidera.

Industrije kao što je automobilska dugo su mirno spavale i kupci su bili zadovoljni inkrementalnim unapređenjima modela u vezi s tehnologijom posljednjih nekoliko decenija. Velikim napretkom tehnologije, nove generacije kupaca, koje su odrasle u vremenu interneta i mobilne telefonije, sada imaju dosta drugačija očekivanja od proizvoda u odnosu na starije generacije potrošača. Samim tim i industrija memorije doživjela je ogromnu ekspanziju kada govorimo o širini, kompanije kao što je Kingston ne opslužuju više samo proizvođače računara, već su neki od njihovih najvećih partnera sad iz auto-industrije, potrošačke elektronike, čak i iz avio-industrije, u kojoj, recimo, potreba za skladišnim prostorom u

sistemima zabave i informisanja (Infotainment System) aviona raste sa očekivanjima putnika da uživaju u velikom broju filmova, i to u znatno višoj rezoluciji nego ranije.

To svakako zahtijeva i mnogo više memorije, logično.

Ako se kojim slučajem pitate čemu konkretno služi sva ta memorija, daćemo vam samo jedan primjer. Spomenuti jedan terabajt raspoložive memorije dovoljan je da zabilježite 260 desetominutnih video-klipova u 4K rezoluciji. Ne zvuči vam tako impresivno? To je zato što pomenuta količina video-sadržaja, gledano s aspekta prostog kvantiteta, definitivno ne pomjera nikakve granice i nije ništa novo što već nismo imali i prije pet ili šest godina.

Stvar je, naravno, u tome što su video-fajlovi u 4K rezoluciji enormno veliki u poređenju sa HD ili Full HD klipovima, doskoro zlatnim standardom za video-fajlove, koji su mogli da se svrstaju u rang „dobrog kvaliteta“.

Skladištenje podataka je ključni element u digitalnoj transformaciji, koja se tiče stvaranja svih tipova digitalnog sadržaja, njegove izmjene (editovanja), distribucije i na samom kraju prijema tog sadržaja.

Kapaciteti kao i brzina komunikacije rastu visokim tempom, pa se nemojte iznenaditi ako u ne tako dalekoj budućnosti u svom džepu budete nosili terabajte memorije, koje ćete podjednako brzo trošiti kao što ste nekada trošili megabajte.

## TAČNIJA I SAVRŠENIJA VREMENSKA PROGNOZA USKORO DOSTUPNA SVIMA

*Novi tip unaprijeđene vremenske prognoze biće uskoro dostupan, zahvaljujući razvoju tehnologije, i u manje razvijenim dijelovima svijeta.*



Dok sve ekstremniji vremenski uslovi uzimaju danak širom svijeta, kompjuterski gigant IBM saopštio je da je postigao probor u preciznijoj, savršenijoj vremenskoj prognozi, koja će biti dostupna svima - a ne samo razvijenom svijetu.

Očekuje se da će nova tehnologija pomoći službama za vanredne situacije da bolje predvide gdje će doći do ozbiljnog

nevremena, avio-kompanijama u boljem planiranju putanja, kao i poljoprivrednicima u zaštiti usjeva. Koristiće i običnim građanima u svakodnevnim odlukama, kao što je - da li da ponesu kišobran.

Novi sistem proizvodi češće i detaljnije prognoze od onih koje su trenutno dostupne van SAD, Europe i Japana, prenosi agencija Tanjug.

Kako se objašnjava, većina prognoza ima rezoluciju od 10 do 15 kvadratnih kilometara i osvježava se na svakih šest do 12 sati, dok IBM-ov sistem za globalnu atmosfersku prognozu visoke rezolucije (GRAF) pokazuje nove podatke na svaki sat, na površini od tri kilometra kvadratna. „To nam pruža detalje kakvi nisu mogli da se vide u dijelovima svijeta kao što su jugoistočna Azija, Afrika i Južna Amerika“, ističe Kevin Peti, direktor za nauku i prognozu u IBM-ovoj Kompaniji za vremensku prognozu.

Ta preciznost može da otkrije detalje o tome kada će i gdje pasti ekstremno jake kiše, što je korisno u vanrednim situacijama,

ali i svakodnevnom životu. Poljoprivrednicima može da pomogne u planiranju sjetve, žetve i đubrenja zemljišta. „Mislim da je to prilično veliko dostignuće“, rekao je Fred Kar, profesor meteorologije na Univerzitetu Oklahoma, koji nije učestvovao u projektu.

Sjedinjene Države imaju sličan sistem visoke rezolucije, ali on pokriva samo Ameriku, zbog velikih kapaciteta i brzine kompjutera, naveo je on. „Praviti takvu prognozu za cijelu planetu prilično je značajno dostignuće“, ističe Kar.

## AKO SU VAŠE LOZINKE I DALJE JEDNOSTAVNE... PROČITAJTE OVO!

*Ako ste jedan od onih korisnika koji koriste jednostavne lozinke poput „12345“, koje se lako provale, uz novu opciju Google Chrome pretraživača, koja otkriva da li je neko pokušao da uđe na vaš nalog, više nećete morati da se brinete zbog toga hoće li vaši privatni podaci biti ugroženi ili ne.*



**U**narednih nekoliko nedjelja ovaj popularni pretraživač interneta uvešće i tu mogućnost, koja vas odmah opominje ako je vaša lozinka ugrožena, nakon čega će zatražiti da je promijenite na svim mjestima na kojima je već koristite. Informaciju o tome ćete dobiti u obliku iskačućeg prozora u samom Chrome pretraživaču.

Iako su slične tehnologije bile dostupne i ranije u obliku raznih proširenja pretraživača, tj. ekstenzija ili sigurnosne

provjere u Chrome-ovim alatima za upravljanje, novi pristup korisnike prisiljava da odmah riješe problem s jednostavnom lozinkom, koji je sve gori, jer istraživanja pokazuju da ljudi nikako ne mogu da se oslobole navike da koriste loše i lako pamtljive lozinke.

Chrome je dodao i više zaštite vezane za krađu identiteta, tako da ćete na sličan način u obliku pop-up prozora dobiti informaciju o tome, ako neko želi da ukrade vaš nalog, prenosi Mashable.

U ROMINGU



# Sankt Peterburg

MIRIŠE NA ZIMU,  
MIRIŠE NA RUSIJU

PIŠE: STEFAN LIČINA

**B**ilo da je proljeće, jesen, ljeto ili zima, prva i osnovna stvar bez koje nikako ne treba da krenete u sjevernu rusku prijestonici jeste topla odjeća. Jer, ovaj grad je pravi sinonim za klimatsku surovost, pa gotovo nikada ne znate kakvo vas vrijeme može dočekati. Sve ovo govorim iz sopstvenog iskustva, jer bez obzira na to što sam gost ovog grada bio „usred ljeta“ (bar onog što se kalendarski smatra ljetom kod nas), subjektivni osjećaj bio je jednak zimi. Tome u prilog ide i podatak da je u periodu od decembra do marta snježni prekrivač prisutan u prosjeku 123 dana. Sada, ako ste u kofer spakovali osnovno, spremni smo za putovanje kroz carski grad.

Sankt Peterburg, zajedno sa Moskvom, jedna je od destinacija koju ljudi iz naših krajeva prvo posjete kada krenu u obilazak Rusije. Sama riječ obilazak u kontekstu Rusije zvuči prilično nerealno, jer se u ovu zemlju uvijek možete vraćati i iznova upoznavati neke nove krajeve.



*Srce Rusije je kroz vijekove mijenjalo svoju adresu, a jedna od prijestonica ove zemlje bio je i Sankt Peterburg. Grad koji je mijenjao i svoje ime, od Petrograda tokom Prvog svjetskog rata, preko Lenjingrada do 1991. godine, pa sve do prvobitnog Sankt Peterburga, danas slovi za kulturnu prijestonicu Rusije.*

#### A šta to Sankt Peterburg čini posebnim?

Ovaj grad oduševiće vas već prvim korakom koji u njemu napravite. Široke, duge i nepregledne ulice odaju utisak kao da su znameniti ruski umjetnici još tu i kao da se kriju iza nekog čoška. Ako govorimo u brojkama, Sankt Peterburg je bez konkurenциje - ima više od 600 mostova, skoro 300 muzeja i više od 70 pozorišta.

Vratimo se malo i u istoriju. Sankt Peterburg je 1703. godine osnovao Petar Veliki. Bio je to glavni grad Rusije od 1712. do 1918. godine i u njemu su živjeli imператорi dinastije Romanov. U vrijeme kada je građen, Sankt Peterburg označavao je svojevrstan zaokret Rusije prema zapadnoj kulturi, a često je nazivan i ruskim „prozorom ka zapadu“. U ovom gradu dogodile su se i tri najznačajnije pobune i revolucije u ruskoj istoriji - Oktobarska, Februarska i Krvava nedjelja. Za Piter, kako ga lokalni stanovnici najčešće vole nazvati, definitivno možemo reći da nije destinacija za odmor, već prava kulturno-istorijska pustolovina.

## Šta krije najsjeverniji milionski grad na svijetu?

Palate, muzeji, avenije, kanali, a među njima i najznačajnije kulturno-turističke atrakcije: Ermitaž, Ruski muzej, Dvorski trg, Petropavlovsku tvrđavu, Katedrala Svetog Isaka, Crkva spasa na krvi, Marinski teatar, Ljetni vrt, Nevski prospekt... Mogao bih ovako nabrajati unedogled, jer Sankt Peterburg krije toliko toga da vremena u ovom gradu nikada ne bi bilo previše.

Ono što definitivno ne smijete propustiti jeste Ermitaž. Smješten na Dvorskem trgu, ovo je drugi po veličini muzej na svijetu unutar čijih se zidina mogu vidjeti djela svjetskih umjetnika poput Leonarda da Vinčija, Ticijana ili Rembranta. Ermitaž, sa više od tri miliona eksponata, predstavlja jedan od najvećih, najljepših i svakako najstarijih umjetničkih i kulturno-istorijskih muzeja. Cijeli kompleks čini šest zgrada, od kojih se Zimski dvorac, rezidencija ruskih careva, naročito ističe. Za kompletan obilazak ovog muzeja potrebno vam je oko šest sati i dobra kondicija, jer je dug nevjerovatnih 20 kilometara.



*Kako bi veliki brodovi mogli ploviti kroz grad, u Sankt Peterburgu se svake noći podiže 13 mostova. Ukoliko pređete na jednu stranu mosta i ne vratite se na vrijeme, može se dogoditi da cijelu noć morate čekati do jutarnjeg spuštanja mosta.*



Mnogo bi vremena trebalo da se posvetim svakom od muzeja (sjetite se da ih ima gotovo 300), pa će samo reći da je za prvu posjetu Piteru izuzetno važno vidjeti Ruski muzej, Petropavlovsku tvrđavu, koja je centralno zdanje Muzeja istorije Peterburga i istoimenu crkvu u kojoj je sahranjena cijela carska dinastija Romanov (uključujući Katarinu Veliku, Petra Velikog i cara Nikolaja Drugog), te Faberžev muzej sa remek-djelima primijenjene umjetnosti.

Centralni bulevar nosi naziv Nevski prospekt i slovi za najživljiji dio grada, onaj koji nikada ne spava. Svaka sporedna ulica krije neku jedinstvenu priču, a kada se umorite od šetnje, mnoštvo kafića i restorana vam je nadohvat ruke. Međutim, ako ste ljubitelj aktivnog odmora, onda je idealno da se spustite na neko od obližnjih pristaništa te kanalima Neve obidete Sankt Peterburg iz drugačije perspektive.

Dva simbola ovog grada jesu Crkva spasa na krvi, podignuta na mjestu na kojem je 1881. godine smrtno ranjen car Aleksandar II i Katedrala Svetog Isaka, koja je građena 40 godina i čija je kupola prekrivena čistim zlatom.

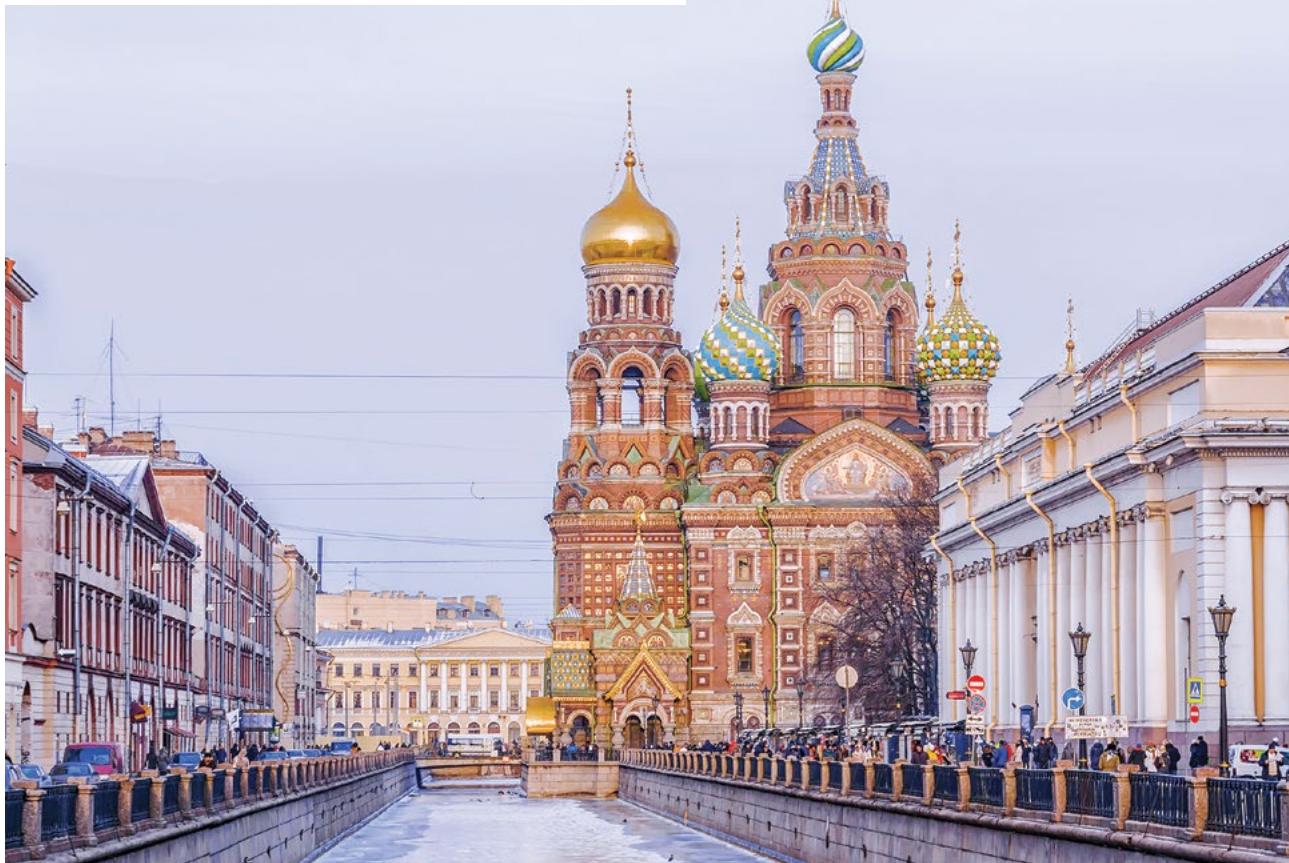
Iako smještena izvan grada, Ljetna palata i cijeli Peterhof park definitivno su među najvećim atrakcijama Sankt Peterburga. Uvršten u listu Svjetske baštine UNESCO-a, Peterhof na 607 hektara čine očaravajuće palate i fontane po kojima je ovaj kompleks poznat u cijelom svijetu. Jedna zanimljivost vezana za ove neobične fontane jeste što sa radom počinju u 11 časova uz zvuk himne grada.



### Sankt Peterburg - grad za svako godišnje doba

Suvišno je da vam pričam šta to još kralji ovaj veliki grad, jer to i nije cilj ovog putopisa. Želja mi je da vam grad približim na što bolji način, tako da poželite već sada spakovati kofere i sjesti na avion. U prilog vašem odlasku u ovaj ruski grad ide i činjenica da su, na primjer, tokom zimskih mjeseci sve rijeke i jezera prekriveni ledom, a oni najhrabriji šetaju po ovim zaleđenim površinama.

April je mjesec za tradicionalnu hranu, pa tako u tom periodu na svakom koraku možete probati „korjušku“, tačnije, ribu snetac koja je gastronomski simbol Sankt Peterburga. Maj je definitivno najljepši za duge šetnje gradom i bilježenje najljepših prizora foto-aparatom. Ako ste pomislili da sam zaboravio na „bijele noći“, stigli smo i do njih. Ovo je u Piteru najromantičnije doba godine kada je dan veoma dug, a sunce sija i do ponoći te opet izlazi u tri ili četiri ujutro. Baš zato mnogi od maja do početka avgusta noći provode na obalama Neve posmatrajući prizor i podizanje mostova. Sa ponovnim dolaskom hladnjeg vremena gradom zavlada depresija, koja traje sve do prvog snježnog pokrivača, koji gradu ponovo ulijeva neku novu energiju.



Sankt Peterburg je grad koji traži da mu se prepustite, da ga osjetite i upoznate u svom njegovom raskošu. Sama istorija, ruska klasika i mašta o „bijelim noćima“ koje Dostojevski opisuje većini će biti dovoljne da se upuste u ovo putešestvije.

*Do Sankt Peterburga moguće je doći svim vrstama prevoza. Turisti najčešće dolaze preko Međunarodnog aerodroma Pulkovo, a oni koji se iz Moskve upute ka sjevernoj prijestonici često biraju vožnju dugu 650 kilometara najdužim brzim vozom „Sapsan“, koji je u Piteru za samo četiri sata.*

INTERVJU MOBILNIM



# NENAD OKANOVIĆ I BOJAN IVKOVIĆ

DJECA ZASLUŽUJU NAJBOLJE

*U vremenu hiperprodukcije televizijskog sadržaja, gotovo da zaboravljamo na najmlađe članove našeg društva. Ipak, glumačko-muzički dvojac Nenad Okanović i Bojan Ivković već godinama se uspešno suprotstavlja ovakovom trendu. Možda i najbolji dokaz za to jeste kviz znanja i zabave „Nauči se, čovječe“, koji su protekle jeseni na programu Radio-televizije Republike Srpske (RTS) pratili baš svi – od 7 do 77 godina.*

---

PIŠE: STEFAN LIČINA

**M**lađi su učili, oni stariji se podsjećali na zaboravljena znanja, a svima dobro poznati Oki i Boki kažu da su svoj cilj ispunili. U narednim redovima otkrivaju i zašto je rad sa djecom njihova nasušna potreba te kako su izgledale pripreme za ovaj televizijski format.

**Kviz „Nauči se, čovječe“ obilježio je protekli period, bar kada je riječ o domaćem televizijskom programu. Nakon 15 emisija, iz kojih su sve generacije mogle nešto novo da nauče ili se prisjete nečeg zaboravljenog, kakvi su vaši utisci kao autora serijala?**

**BOKI:** Veliko zadovoljstvo, jer su komentari koji su stigli do nas i više nego odlični. Sa radošću naš kviz pominju i stari i mlađi, što nam govori da smo uradili nešto na nivou opštег dobra, što nam je u samom startu i bio cilj.

**OKI:** Radost, sreća, zadovoljstvo i obavezujući osjećaj za sve naše naredne projekte.

**Proizvodnja televizijskih formata je vrlo zahtjevna, dječijih naročito. Kako ste se odlučili na ovakav, možemo slobodno reći, poduhvat i koliko je bilo teško?**

**BOKI:** Ovaj projekat je zaista za sve bio veliki, kako rekoste, poduhvat. Bilo je zahtjevno, intenzivno, ali je cijeli proces protkan ogromnom količinom zadovoljstva pa ne bih rekao da je težak prava riječ.

**OKI:** Zahtjevan da, ali težak ne. Veliku količinu potrebne energije crpili smo upravo iz tog saznanja da radimo nešto dobro za djecu. Ovo je možda jedan od rijetkih projekata na kojima količina umora poslije završenog posla nije srazmerna veličini samog projekta.

**Pripreme su, vjerujem, trajale mjesecima. Institucije i brojne kompanije, poput m:tel-a, prepoznale su značaj projekta i pomogle. Ali, da približimo proces produkcije našim čitaocima, šta je sve bilo potrebno da bi se jedan ovakav projekat realizovao?**

**OKI:** Pored podrške svih onih koji su nas ispratili na našem „Nauči se, čovječe“ putu, bilo je potrebno usaglasiti sve tehničke stvari - od 240 kvadrata LED ekrana, 10 kamera, 30 mikrofona pa sve do kreativnog procesa koji je jednako izazovan kao i svi tehnički zahtjevi našeg kviza. A sve to, naravno, da bismo priuštili gledaocima zadovoljstvo utemeljeno na najvišim produksijskim standardima.

**BOKI:** Nije nimalo lako u dvije rečenice staviti sve što je bilo potrebno da bi se ovakav projekat realizovao, ali i sami gledaoci su vidjeli da smo u studiju imali veliki broj djece,



kako takmičara tako i navijača, pa su tu bili i glumci, muzičari i plesači. Sa svim tim timovima prolazili smo kroz zasebne kreativne procese da bi nam rezultat bio onakav kakvog smo ga svi zajedno gledali na ekranima.

**Ipak, rad sa djecom uvijek je poseban i zanimljiv. Kakve anegdote pamtite sa snimanja?**

**BOKI:** Rad sa djecom je naša nasušna potreba. Ono što je mene oduševljavalo kroz cijeli serijal jeste količina znanja, informacija i vještina koju ta naša djeca posjeduju, znaju i obrađuju.

**OKI:** Za mene su ipak najupečatljiviji ostali momenti tuge i radovanja po završetku epizode. Jedni pobjeđuju i zbog njih se raduješ, a drugi gube i s njima si tužan.

**Šta je to što Okija i Bokija spaja, odnosno čini savršenim duom kada su u pitanju ovakvi formati?**

**OKI:** To što svaki od nas unosi u posao neku svoju energiju i to našem zajedničarenju daje jedan dodatni kvalitet...

**BOKI:** ...I raznolikost koja je za kreativne formate poput ovog imperativ.

**Iako ste ostvareni na glumačkom, odnosno muzičkom polju, posljednji period u vašim karijerama obilježava upravo rad sa djecom. Zašto ste izabrali baš taj put?**

**BOKI:** Rad sa djecom je neodvojivi dio mene. I prije nego što smo Oki i ja ušli u zajedničku priču, ja sam radio sa djecom pa je ovo neka vrsta logičnog slijeda stvari.

**OKI:** Djeci danas, čini mi se, više nego ranije nedostaje dobar i kvalitetan program uz koji bi odrastala. Naša moralna obaveza je da im pružimo ono najkvalitetnije što umijemo i možemo. Otud baš taj put...

**S obzirom na to da se naš m:agazin prvenstveno bavi temama iz svijeta tehnologije i društvenih mreža, kako vi gledate na ovu oblast? Koliko koristite društvene mreže, ili još bolje pitanje - da li su i koliko djeca napredniji korisnici od nas starijih?**

**BOKI:** Ja sam retro Boki i prepustiću Okiju odgovor na ovo pitanje.

**OKI:** Sa zadovoljstvom ču da preuzmem odgovor na ovo pitanje od retro Bokija, jer sam ja sajber Oki. Ja sam svakako korisnik društvenih mreža, a u ovo vrijeme

od velikog značaja je da se taj tehnološki smjer prati. Djeca su više nego tehnološki pismena, tehnologija je sastavni dio njih i mi kao odrasli moramo da budemo u toku sa svim da bismo mogli da ih usmjeravamo na pravi put u tom svijetu. Sa djecom treba govoriti na njima prihvatljivom i poznatom jeziku, pa je negdje i naša obaveza da budemo u toku sa svim.

**Iako ste svestrani, koliko se možete posvetiti vašim osnovnim profesijama? Nenade, snima li se neka nova serija ili film? Bojane, šta se dešava na muzičkom planu?**

**BOKI:** Trenutno snimam seriju „Državni službenik 2“, a u planu imam još štošta.

**OKI:** Pored redovnih nastupa sa VHS bendom, upravo je izašao dvostruki CD muzike za djecu koji je zapravo sumiran materijal kviza, predstava i svega što smo radili u posljednjih godinu dana.

**I za kraj, da li ćemo Okija i Bokija uskoro gledati u nekom novom formatu ili u nastavku serijala „Nauči se čovječe“?**

**BOKI I OKI:** Budite strpljivi i pratite nas.





**K**ako nekim običnim stvarima i svakodnevnim situacijama udahnuti život? Možda će vam to najbolje objasniti Nataša Jovanić kroz svoje radove. Ova umjetnica s adresom u Berlinu crtanjem se bavi cijeli život, a svijet ilustracije za nju je prvobitno bio hobi, da bi vremenom postao nerazdvojni dio života.

Iako joj slikarski alati više odgovaraju, ovog puta riječima je ilustrovala svoj životni i umjetnički put.

### Ko je i čime se bavi Nataša Jovanić?

Nije baš zahvalno ni zgodno pričati o sebi, ali evo, ja sam grafičarka i slikarka koja se pronašla u svijetu ilustracija i trenutno tu uživam. Živim i radim u Berlinu, šetam kad imam i najmanji trenutak slobodnog vremena, pijem čaj i pravim kolače.



### Kada ste se počeli baviti crtanjem i zašto baš ilustracija?

Crtati sam počela još od ranog djetinjstva, nisam izgubila interesovanje ni kroz osnovnu i srednju školu, a tek na akademiji sve to dobilo je jedan novi smisao. Ilustracija je kod mene sasvim prirodno proizašla, prvo kao hobi, kao neka vrsta meditacije u pauzama između studija, slikarstva i grafike, da bi vremenom postala profesija i nerazdvojni dio mog života.

### Posmatrajući Vaše radove, na prvi pogled se čini kako oni pričaju jednu priču. Da li je to tačno i šta želite poručiti svojim ilustracijama?

Smatram da moje ilustracije sasvim neopterećeno pričaju o svakodnevici, o magiji običnih stvari, o nostalziji. Jednostavno su to lične zabilješke koje nadovezujem jednu na drugu, poput dnevnika. Svaka serija se nekako, bar stilski, veže za prethodnu i zato djeluje kao jedna velika priča.

### U čemu pronalazite inspiraciju za svoje ilustracije?

Ilustraciji pristupam baš opušteno, nisam u nekoj bjesomučnoj potrazi za inspiracijom, dovoljno je da obratim pažnju na ljude, njihove navike i strasti. Šetnja po gradu, zanimljiva knjiga, razgovori, radnje starih stvari ili dobar film, sve su to neiscrpni izvori ideja. Generalno, vjerujem da inspiracija nije nešto što nam se ukaže, nego rezultat razmišljanja, učenja, istraživanja.

### Tehnologija i umjetnost - na kojoj ste Vi strani, odnosno kako posmatrate ovaj odnos?

Tehnologija i umjetnost savršeno dobro funkcionišu zajedno. Neću birati stranu, jer mi je mogućnost izbora veoma važna stavka. Od tradicionalnih grafičkih tehniki, preko slikarstva pa sve do digitalne umjetnosti, smatram da granice ne postoje i da je to jednostavno posrednik koji omogućava umjetniku da se što bolje izrazi u svojoj ideji. Ono što je meni mnogo važno jeste vjerodostojnost samom sebi i svom izrazu, koji mora ostati prepoznatljiv, bez obzira na izbor medijuma. Lično trenutno više radim u digitalnoj formi iz mnogo razloga, a glavni je ušteda vremena.

### U umjetničkom smislu, kakvi su Vaši ciljevi?

Volim reći da su mi ciljevi održati ravnotežu i ostati podjednako u svijetu slike, grafike i ilustracije, te pripremati izložbe, ali činjenica je da sam trenutno ponajviše u okvirima ilustracije, kako zbog toga što pohađam master studije iz ilustracije na Univerzitetu umjetnosti u Berlinu, tako i zbog sve više angažmana na tom polju.

Trenutno ilustrujem jednu dječiju knjigu i još ne znam tačan datum kada će ona ugledati svjetlost dana, no nastoјaću da to objavim na društvenim mrežama. Jedan od ciljeva za koje se nadam da će ih u skorijoj budućnosti ostvariti jeste izdavanje sopstvene ilustrovane knjige.

## ŽIVOT U PRIČAMA



# BUDI TU, MAKAR „U TELEFONU”

---

PIŠE: NIKOLINA TRNINIĆ

Početak godine je.

Vrijeme kad sravnjuješ zaostale račune, kako one za komunalije, tako i one sa samim sobom i sa drugima. I nekako uvijek na kraju te balade dođemo do toga da nam je godina ostala dužna nešto, da su nam ljudi ostali dužni, da smo mi njima ostali dužni.

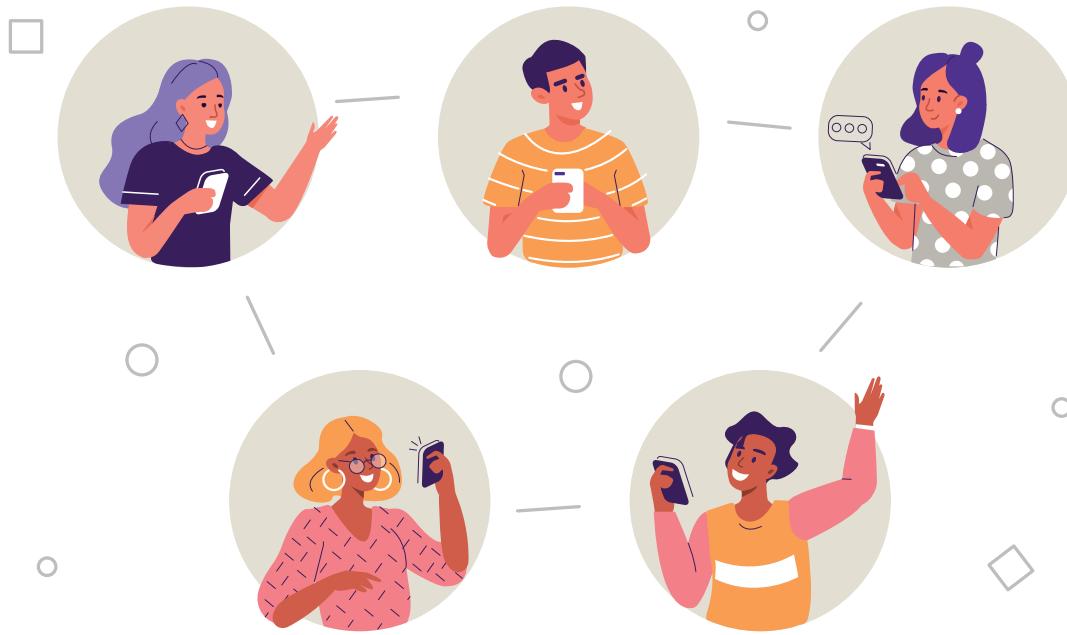
Prilika, novca, pažnje, ljubavi, vremena. Svega.

Vrijeme je kada pravimo planove za budućnost. Kako ćemo ovaj put sve drugačije, sve bolje. Kako ćemo dati više, biti više tu.

Život našeg vremena je život vječite trke. Onako, kao hrčak u točku koji trči, ali nikada nigdje ne stiže. Tako protrčimo često kraj bitnih stvari.

Koliko ste puta propustili bitne događaje trčeći za poslom? Kasnili ili izostali s porodičnih ručkova i proslava? Koliko ste se samo puta kajali kad bude prekasno da budete uz nekoga?

Meni se desilo nebrojeno puta. Propustiš, zaboraviš, ne dođeš, ne zagriš. Preplačeš.



A onda sam jednom pogledala u stvarčicu u ruci i shvatila da možda ne mogu lako i jednostavno promijeniti ritam života i posla, ali mogu nekako biti tu.

Slikom i glasom, ako već nikako drugačije ne može.

Tehnologija nam je danas omogućila da jednim klikom dođemo do mnoštva korisnih informacija na raznim platformama. Omogućila nam je da sve ono za šta su nam nekad služili prvo stoni računari, a kasnije i laptopi, možemo uraditi uz pomoć telefona. Tražiti informacije, gledati filmove i serije, svašta nešto.

Ipak, u svemu tome nekako prečesto zaboravimo njegovu osnovnu ulogu - da se javimo nekome. Da mu kažemo da nam nedostaje. Pošaljemo fotografiju nekog lijepog krajolika koji nas podsjeti na tog nekoga. Kažemo da bi bilo lijepo da je tu s nama. Pošaljemo zajedničku pjesmu, video... pošaljemo ljubav u formi „telefonskog ili internet signalata“.

Tako shvatih da, uz more poslovnih poziva, poruka i mejlova koje pod prstima razmjenjujem kao na traci, telefon koji ne ispuštam iz ruku mogu iskoristiti da majci pravim društvo dok čeka na pregled kod ljekara, a ja sam na službenom putu i ne mogu biti kraj nje da joj „držim strah“. Pa je do suza nasmijavam glupostima, pa čim prekinem vezu počnem da joj šaljem postere i viceve, da joj skrenem misli s toga da je sama onda kada bi trebalo da sam kraj nje.

Da to što mi je kuma kilometrima daleko ne znači da ne mogu s njom podijeliti samo za nju poručenu „Miljacku“

uz video kako slavimo njen rođendan, iako nije s nama. I onda skupa plakati video-pozivom, jer nedostajemo jedni drugima.

Telefonom možete poželjeti nekome i laku noć i dobro jutro, na vama već svojstvene i naviknute načine. Zaželjeti lijepo snove šapatom, da barem tako budete blizu.

Vjerujem da i vama mnogo puta kažu kako treba da ispuštite „taj telefon već jednom iz ruku“, uz pridike da tako samo gubite vrijeme, jer ljudi najčešće vide samo ono loše u svemu. Ne vide da kroz neke društvene mreže, pozive, poruke, aplikacije i sve ono što nam moderna tehnologija omogućava, u prilici da budete dio nečijeg života i kada zakoni života i fizike ne dozvoljavaju da to budete fizički.

Da ste tim riječima, glasom i fotografijama podrška nekome kome trebate, da tako dijelite trenutke, dijelite život, sreću i tugu na možda jedini način koji vam je trenutno moguć. Da ste dio nečijeg odrastanja, da pratite nečije prve korake, prve zubiće, prve riječi... a što bi, da nije svih ovih mogućnosti, prošlo mimo vas.

Naravno, nikako ne treba dozvoliti da virtuelno postane primat u vašem životu, ali ga vješto iskoristite da iz njega izvučete ono najbolje.

Na kraju, nijedan poziv, poruka i video ne mogu zamijeniti poljubac i zagrljaj, ali mogu uljepšati i olakšati čekanje da do njih dođe.

Zato pišite, zovite, slikajte, snimajte, šaljite... Budite tu za svoje, pa makar i u telefonu.

PSIHOLOGIJA



# KAKO SJAJAN LIDER UTIČE NA ORGANIZACIJU I ZAPOSLENE

PIŠE: TIJANA TEGETIJA



## OSOBINE I VRSTE LIDERA

Vjerovatno ste se zapitali zašto neke organizacije imaju jednake finansijske, tržišne, strateške i sve druge preduslove da budu jednako uspješne, a opet vidimo da su neke od njih daleko uspješnije, odišu jakom korporativnom kulturom, bolje posluju, zaposleni su efikasniji i zadovoljniji, stepen lojalnosti organizaciji je daleko viši/veći...

Odgovor na to nalazi se u prostom stilu vođenja, tj. načinu na koji jedan uspješan lider vodi organizaciju i svoje zaposlene.

Na šta pomislimo kada zamislimo sliku dobrog lidera? Postoji niz različitih odgovora na ova i slična pitanja. Međutim, kada je u pitanju vrhunski lider, veoma je bitno to da on ima određene osobine - mora da bude sposoban da inspiriše druge, da je inteligentan i, iznad svega, da posjeduje integritet. Bilo koja osoba može da okupi tim ili grupu ljudi i daje im naređenja šta treba da se uradi, međutim, ako želite da budete dobar i jak lider, morate da imate sposobnost da motivišete i inspirišete ljude koji se nalaze u vašem okruženju.

Lider je u središtu strukture moći grupe, on drži grupu na okupu, kreće se ka svojim ciljevima... Liderstvo je uticajan proces. Lider je u poziciji da oblikuje, reguliše, kontroliše i mijenja stavove, ponašanje i performanse članova njegove grupe.

Liderstvo nije karakterna osobina koja se lako ispoljava. Osobe se ne rađaju kao lideri. Ta „titula“

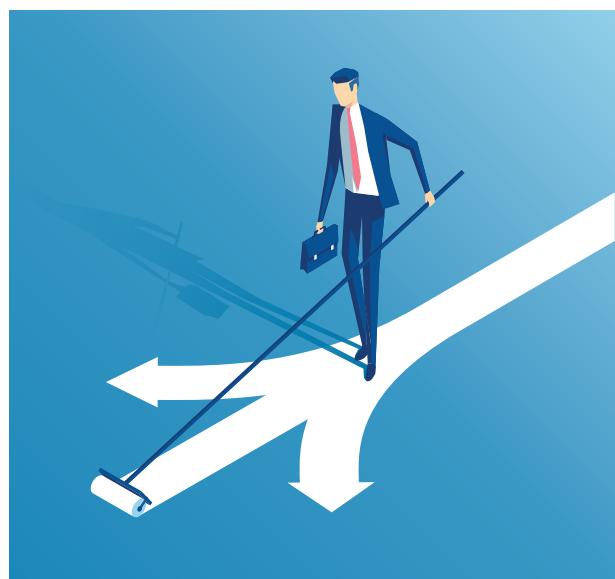
mora se zaraditi velikim trudom, radom, ulaganjima i nepokolebljivošću kada su u pitanju principi. Većina ljudi vjeruje da je liderstvo pravac ili sredstvo da se dođe do promjene, bilo da je ona pozitivna ili negativna, a u stvari, liderstvo često određuje uspjeh ili neuspjeh organizacije, bez obzira na to da li je ona iz biznis sektora, organizacija koja se bavi edukacijom, religijom, vladina organizacija ili društvo uopšte.

Savremena tumačenja liderstva objašnjavaju vrlo jasne razlike između lidera koji motiviše i lidera koji inspiriše te podvlače da pravi, istinski sjajan lider prije svega inspiriše. U korijenu riječi motivacija je motiv, što podrazumijeva neke eksterne uticaje koji dovode do akcije. Motivacija nas „gura“ da izvršimo zadatku i približimo se ostvarenju cilja - motivisani smo rezultatom.

Sa druge strane, inspiracija nas „gura“ u nešto u što istinski vjerujemo, što volimo, želimo, inspirisani smo osobom, događajem ili očekivanim ishodom.

*Lider ste ako vaše akcije inspirišu druge da sanjaju više, uče više, rade više i postanu bolji*

– Džon Kvinsi Adams



Kada nas lideri inspirišu, radimo vođeni istim čvrstim uvjerenjima, zajedničkim korporativnim vrijednostima, željom za ispunjenjem misije i vizije, a ne samo zadatka. Lider mnogo svog vremena provodi u radu s ljudima. Prema kvalitetu međuljudskih odnosa između lidera i njegovih saradnika, prepoznajemo rezonantne i disonantne liderе, odnosno liderе čiji su postupci u skladu sa osjećanjima sljedbenika, te se svi zajedno nalaze u pozitivnoj emocionalnoj klimi, i liderе čiji postupci odudaraju od htijenja i osjećanja saradnika, te emocionalna klima nije stimulativna...

Danijel Goleman (autor bestselera „Emocionalna inteligencija“) u okviru istraživanja baze od 3.871 lidera, prepoznaće sljedeće tipove lidera:

**1. VIZIONAR**, rezonantan. Kada promjene zahtijevaju novu viziju ili kada je potreban nov i originalan pravac, ovaj tip lidera, stvarajući pozitivniju klimu u organizaciji, pomjera ljudе prema zajedničkom cilju.

**2. TRENER**, rezonantan. On pomaže zaposlenima da poboljšaju svoje performanse na dugoročnoj osnovi, stvarajući veoma pozitivnu klimu u organizaciji, povezuje htijenja svakog zaposlenog sa ciljevima organizacije.

**3. STARATELJ**, rezonantan. Kada treba da se ojačaju konekcije, motiviše u stresnim situacijama i „zapusne rupe“ u organizaciji, u pozitivnoj klimi, ovaj tip lidera kreira harmoniju povezujući ljudе.

**4. DEMOKRATA**, rezonantan. Kada je potrebno da se izgradi konsenzus ili da se stimulišu zaposleni da poboljšaju svoje output-e, ovaj tip lidera, u pozitivnoj klimi, vrednuje output zaposlenih i stvara participativnu kulturu.

**5. REGULATOR**, disonantan. Kada je potrebno da se dobiju visokokvalitetni rezultati od motivisanog i kompetentnog tima, ovaj tip lidera reguliše korake kako da se ostvareni rezultati približe očekivanim. S obzirom na to da se često loše izvodi u praksi, ovaj tip lidera često stvara negativnu klimu.

**6. KOMANDANT**, disonantan. U krizama, preokretima ili u kriznoj situaciji između lidera i zaposlenih, ovaj tip lidera ublažava neizvjesnost izdajući jasne direktive. Često je zloupotrebљavan model te ovaj tip lidera stvara negativnu klimu u organizaciji.

Golemanov generalni savjet je:

**Upravljavajte sa stilom, pravi stil u pravo vrijeme.**



## KARAKTERISTIKE LIDERA BUDUĆNOSTI

Što se tiče budućnosti liderstva, očigledno je da javnost traži „toplji“ i humaniji pristup onih koji su na „vrhu“. Riječ je o karakteristikama koje se po inerciji pripisuju ženskom polu, ali one su zapravo vrlo ljudske i u svakodnevnom poslovanju trebalo bi da budu normalne. Prema rezultatima KLCM (Ketchum Leadership Communication Monitor) studije, navedena su tri elementa koja čine vjerodostojnog lidera budućnosti, lidera koji će inspirisati druge da ga slijede:

- Otvorena komunikacija**

Jednosmjerna komunikacija dosad je bila modus operandi svima koji su mislili da su lideri, ali to odavno nije tako. Prije svega, važno je otvoreno komunicirati i sa zaposlenima i sa klijentima te reći šta mislimo, kakvo je stanje stvari, i pitati njih za mišljenje. Transparentnost komunikacije ispitnicima KLCM studije prva je na listi stvari koje vode ka vjerodostojnosti i povjerenju.

- Odlučna akcija**

Više nije dovoljno samo govoriti, potrebno je i odlučno djelovati. Više od svega važno je djelovati u skladu s onim što govorite, jer kredibilitet gradi upravo održavanje obećanja te stajanje iza svojih riječi. Čak i u situacijama kada nešto podje po zlu, ljudi žele iskrenost i otvorenost, ali i konkretnu akciju koja će dovesti do rješavanja postojećih problema.

- Prisutnost**

Dosadašnje podrazumijevanje da su lideri otuđeni od niže rangiranih zaposlenika jednostavno više ne prolazi. Autoritet i poštovanje ne dolazi od „nedodirljivih likova iz sjene“, već od onih koji se uključuju u potrebe i živote zaposlenih, klijenata i saradnika. Javnost traži empatiju, lični kontakt i zainteresovanost, a upravo zbog toga su društvene mreže i onlajn komunikacija stavljene u drugi plan. Njima, naime, prema mišljenju ispitnika, nedostaje taj tradicionalni kontakt „licem u lice“.

- Lider = čovjek**

Mogli bismo popisivati karakteristike i detaljne smjernice toga što znači biti istinski lider, citirati motivacijske govornike i predviđati u kojem smjeru će se liderstvo razvijati, no možda je dovoljno reći kako lider, prije svega, znači biti - čovjek. Spomenuta studija dokazala je da ljudi najviše od svega cijene iskrenost, otvorenost te direktni ljudski kontakt, a to je ono što vjerovatno svi mogu dati, samo je pitanje žele li to - „lider je u vama“, ako ga ne možete pronaći, očito niste lider.



Na osnovu ovog istraživanja zaključeno je da način upravljanja ne zavisi primarno od personalnog stila lidera, već da lideri prihvataju način upravljanja koji je potreban organizaciji u odnosu na uslove okruženja i vrijeme/trenutak u kojem se organizacija nalazi. Takođe je zaključak da stil upravljanja i treba i mora da se mijenja sa promjenama u okruženju.

~~~~~  
*Svaki vođa mora stvoriti ritam za svoju kompaniju. Ritam je tip upravljanja koji će gurati kompaniju prema naprijed*  
– Rid Hofman, osnivač LinkedIn-a.  
~~~~~

Za kraj, ne postoji nijedan „ispravan“ stil ili ritam za lidera i njegovu organizaciju. Ritam jedne kompanije može biti „inovacija“, drugoj „konkurenca“, ali po mišljanju Simona Sineka (autora brojnih knjiga o liderstvu i HR specijalisti) jedno je ispravno: znak da ste sjajan lider je ako imate cilj kao roditelj koji djeci nastoji pružiti što bolje prilike, obrazovanje, ali i disciplinu kada je to potrebno - sve zato da bi mogla odrasti i postići više od nas samih.

Tako i veliki lideri od svojih ljudi žele isto - pružiti im priliku i obrazovanje, „disciplinovati“ ih kad je to potrebno, omogućiti im da nešto pokušaju, pustiti im da pogriješi kako bi nešto naučili... Sve zato da postignu više nego što bi sami ikada mogli postići!



# HUAWEI nova 5T

48MP 5 AI Kamera\*

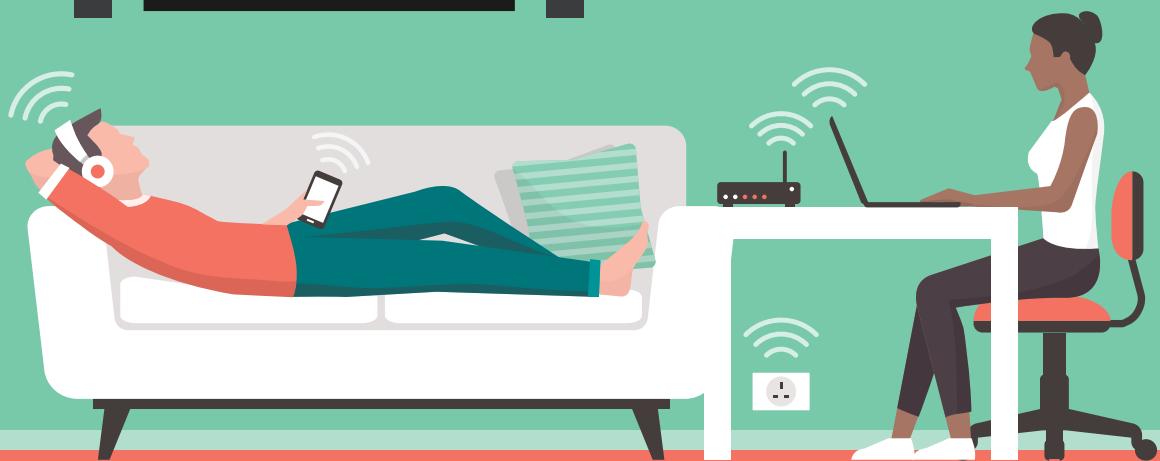
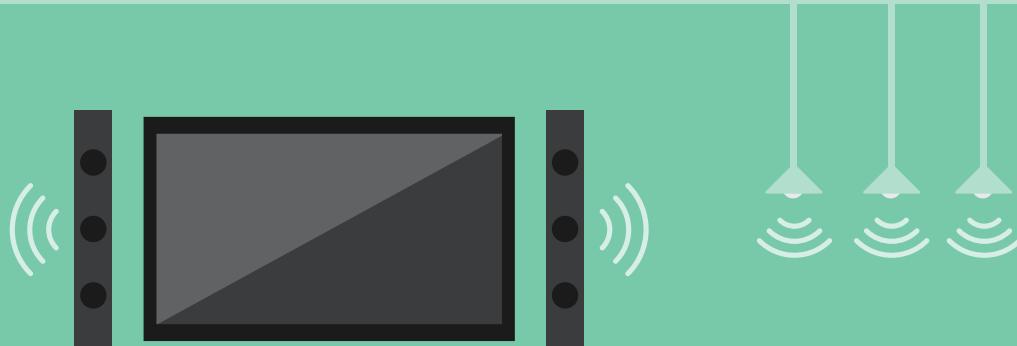


Zadnja kamera: 48MP - sočiva visoke rezolucije + 16MP ultra - široko ugaona sočiva + 2MP bokeh sočiva + 2MP makro - sočiva  
Boja proizvoda, oblik, interfejs i funkcije su navedene samo radi referenca. Stvarni proizvod može varirati.  
\*Prednja kamera: 32MP - sočiva visoke rezolucije

## MINI-SAVJETNIK

# KAKO POBOLJŠATI KUĆNI WI-FI?

PIŠE: DEJAN TRNINIĆ





*Mnogi danas muku muče s kvalitetom i dometom bežične mreže, a zbog fizičkih prepreka ili ograničenog dometa Wi-Fi signala bežični internet može biti nedostupan u pojedinim dijelovima doma.*

Wi-Fi signal u domovima koristi sve više ljudi, a procjenjuje se da danas, u prosjeku, na jednu osobu dolaze jedan do dva uređaja koji su bežično spojeni na kućnu mrežu. Korisnici pametnih uređaja bežično se spajaju na ruter preko računara, laptopa, tableta, mobilnih telefona, nosivih uređaja ili pametnih televizora. Svakim danom pristižu novi uređaji koji zahtijevaju internet konekciju, naročito oni koji dolaze iz kategorije smart home uređaja.

Prije desetak i više godina bilo je manje „internet potrošača“, odnosno uređaja koji su se spajali na kućni bežični internet. Uređaji koji su imali tu opciju bili su pojedini računari i mobilni uređaji koji su u to vrijeme na raspolaganju imali daleko manji broj internet sadržaja za strimanovanje. Ipak, glavni problem ne predstavlja samo broj konektovanih uređaja, već fizičke prepreke, pozicija i udaljenost rutera, kao i „ometači“ signala.

Stručnjaci kažu da bi idealna pozicija rutera bila ukoliko bi se on nalazio u sredini stana ili kuće, te ako bi bio jednakod udaljen od svih prostorija. Ipak, ukoliko to nije prethodno određeno adekvatnom instalacijom, većina nema luksuz idealnog smještaja rutera, već je osuđena na poziciju na mjestima gdje su postavljene utičnice. Tako se routeri nalaze na ulaznim vratima, u uskim hodnicima, a naročito je nepovoljno ako se smjeste u zatvorenom namještaju (komodama, plakarima, ormarima). Jedna od čestih grešaka je i držanje rutera na podu.

Takođe, treba imati na umu da se udaljavanjem od pristupne tačke ujedno smanjuje i brzina veze uređaja sa ruterom.

Fizičke prepreke, skriveni uglovi i reflektujuće površine još su neke od otežavajućih okolnosti koje blokiraju signal. Sa druge strane, razni kućanski uređaji, kao što su frižideri, mikrotalasne rerne, bežični telefoni, televizori i igračke konzole, mogu uzrokovati poteškoće.

### EVO RJEŠENJA!

Ipak, rješenje za to postoji, pa je uz pomoć Wi-Fi ekstendera moguće proširiti domet kućne internet mreže. Wi-Fi ekstender je pojačivač bežičnog internet signala u objektu korisnika, što znači da se njegovim korištenjem proširuje zona pokrivenosti Wi-Fi signalom. Naročito je efikasan kada korisnik ima slab Wi-Fi signal u nekom dijelu svoga stana, a idealan je za dvorišta, velike prostorije i spratove kuća. Ovim uređajem ne samo da će se pojačati slab signal za bežične mreže, već će se povećati i udaljenost sa koje je moguće primati dobar signal.

*Korisnici traže različita rješenja za to kako pojačati signal i obezbijediti jednak kvalitet u svakom uglu njihovog privatnog prostora. Pojačivači signala (Range Extender) korisni su pomagači kod mrtvih tačaka i za dodatne prostorije, a postavljaju se u područje gdje je signal stabilan.*

### KAKO RADI?

Wi-Fi ekstenderi prenose signal sa kućnog rutera kako bi povećali prostor koji on pokriva. Uređaj preuzima Wi-Fi signal i šalje ga u prostor u kojem je on loš ili ne postoji. Uključuje se direktno u električnu utičnicu i jednostavno se podešava, nakon čega korisnik svoje uređaje, umjesto na kućni ruter, povezuju na Wi-Fi ekstender.

Wi-Fi ekstenderi predstavljaju brz i jednostavan način za produžavanje dometa Wi-Fi mreže u prostoru, a korisnici mogu da računaju na duplo veću površinu pokrivenosti Wi-Fi signalom u svom domu. Na ovaj način svi ukućani mogu da uživaju u stabilnoj vezi i brzom optičkom internetu bez obzira na to koliko uređaja koriste istovremeno ili na kojoj poziciji u prostoru doma se nalaze.

Jedan od takvih uređaja je Huawei WE3200, koji je moguće kupiti na svim m:tel prodajnim mjestima po cijeni već od 49 KM, bez ugovorne obaveze. Za više informacija o ovom uređaju posjetite najbliže m:tel prodajno mjesto.

## PREPORUKE

PIŠE: DEJAN TRNINIĆ

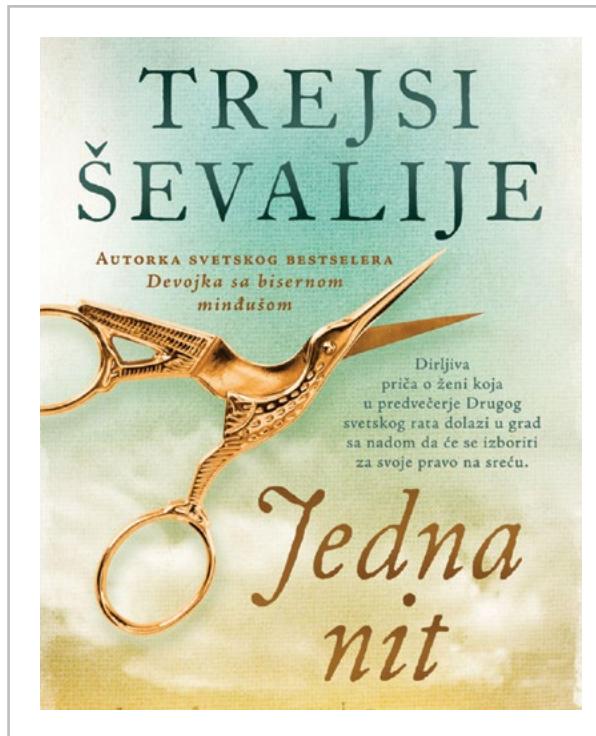
### KNJIGA

#### „Jedna nit“, Trejsi Ševalije“

*Nakon proslavljenih naslova „Djevojka sa bisernom mindušom“, „Djevičanski plavo“, „Pali anđeli“, „Plameni sjaj“ i još nekoliko prevedenih na naš jezik, Trejsi Ševalije stiže s novim romanom „Jedna nit“.*

Istorijska fikcija je i dalje u fokusu ove proslavljene američko-britanske književnica, koja nas vraća u prošlost koju ipak uspješno smješta u naše neposredno okruženje. Istorijski, pomalo zaboravljeni likovi, ali i mesta, neraskidiv su dio njenog stvaralaštva, a ništa drugačija nije situacija ni u njenom posljednjem djelu.

„Jedna nit“ plete dirljivu priču o mladoj ženi koja je - prekobrojna. Naime, Vajolet Spidvel, nakon što joj je Veliki rat odnio vjererenika, kao i brojne druge mladiće, biva osuđena na život usidjelice. Ona je, međutim, odlučna da svoju sudbinu uzme u vlastite ruke i da se, kroz društvo vezilja u Vinčesteru, izbori za mjesto koje joj kao ženi ne pripada.



### SERIJA

#### „Nasljednici“

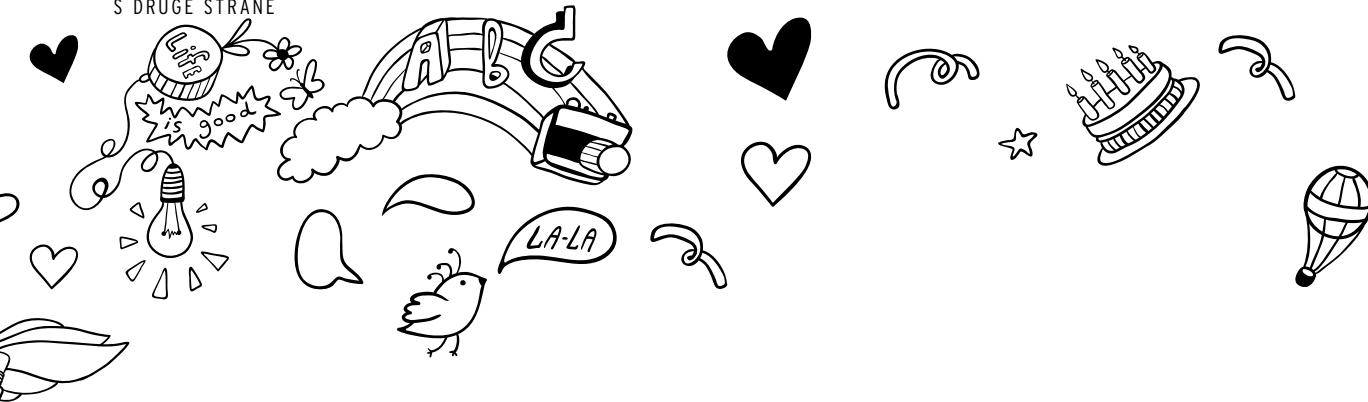
*Da li je ambicija samo prikrivena pohlepa za moći i vlašću? Da li je ta pohlepa jača od porodičnih veza, ljubavi i lojalnosti? Nije... ili možda ipak jeste?*

Ukoliko ste ljubitelj priča o moći, politici, novcu, ambicijama, porodičnim intrigama, svađama i pomirenjima - HBO videoteka vam nudi pravu poslasticu u vidu serije „Nasljednici“.

Smještena u Njujork, priča serije „Nasljednici“ prati odnose u porodici Roj, koja upravlja jednim od najvećih konglomerata iz oblasti medija i zabave u SAD-u i svijetu.

Logan Roj, otac porodice i tvorac porodičnog carstva, razmatra mogućnost povlačenja iz firme, čime pokreće lavinu koja iz epizode u epizodu prijeti u potpunosti da uruši odnose u njegovoј porodici. Sitne laži, zataškavanja, ali i velike i strašne prevare u poslovanju održavaju stalnu napetost i borbu između Logana i njegovih četvoro djece.





## YOUTUBE KANAL CNET

*Ukoliko ste ljubitelj najnovije tehnologije, onda će YouTube kanal CNET biti vaše novo omiljeno mjesto. Naime, CNET važi za jedan od najboljih kanala koji će vam omogućiti da idete u korak sa tehnološkim napretkom i najmodernejšim uređajima koji su dostupni na tržištu ili tek treba da ugledaju svjetlost dana.*

Uz ovaj YouTube kanal saznaćete najnovije vijesti, pogledati video-zapise, poslušati podcast-e, pročitati ekskluzivne intervjuje i komentare o najmodernejšim gedžetima. Poseban značaj i dopadljivost ogledaju se u tome da na kanalu CNET možete pregledati i nezavisne recenzije, zanimljive tutorijale, kao i preporuke različitog softvera.



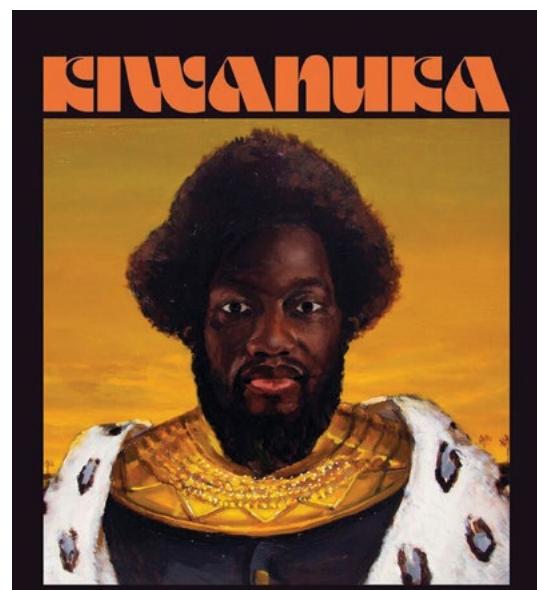
## MUZIKA

### *„Kiwanuka“, Majkl Kivanuka*

*Da je soul pravac zvjezdanoj sjaja, iznova je svojim novim albumom potvrđao britanski kantautor Majkl Kivanuka. Njegov novi studijski album „Kiwanuka“, što je, dakle, njegovo prezime onako kako se izvorno piše, prodire u samu ljudsku prirodu, a nazvavši ga po sebi, umjetnik potvrđuje da se ovaj put upustio u avanturu pronalaska samopouzdanja.*

*„Radi se o prihvatanju sebe više u pobjedničkom nego u melanholičnom stilu. Ovo je album koji istražuje šta znači biti ljudsko biće danas“, Kivanukine su riječi.*

Autor kroz 14 pjesama plasira vrhunske emocije, na šta je publika, uostalom, i navikla od njega, imajući u vidu prethodni album „Love & Hate“. Sada Kivanuka još otvorenije koketira sa različitim žanrovima te nam, istražujući našu prirodu, servira ogoljenu ljudsku dušu.





# HUAWEI P smart Z

*HUAWEI Ultra FullView Display  
Auto Pop-Up Camera*



HUAWEI

AIR FLOW FAN

AI





Introducing a new LG K50



HD+ FullVision™   
with  Google Assistant

**LG K50**

 **LG**  
Life's Good

# htc Desire 12+



## EKRAN

6.0 inča, HD+ (720 x 1440) IPS LCD

## PROCESOR

Qualcomm® SnapdragonTM 450, octa-core, 64-bit

## MEMORIJA

3GB RAM / 32GB za skladištenje microSDTM slot  
za proširenje podržava dodatne memoriske kartice

## KAMERA

Glavna kamera 13MP + 2MP dual kamera

Prednja kamera 8MP

## BATERIJA

Kapacitet: 2965mAh